

YENİ ÇAĞ

10 (268)
Ekim
1986

Komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Zenon Zorzovilis, Unni Krishnan</i> Nükleer tehlikeye karşı savaşımın ana halkası	3
<i>Josef Czyrek</i> Toplumsal gelişmenin yeni aşamasında	10
<i>Donis Christofinis</i> Tabandaki birlik: Bağlılıkların temeli	21
<i>Rene Theodore</i> Diktatörlük devrildi, kavga sürüyor	31
• Birlik ve çeşitlilik. Komünist hareket: Yeni gelişmeler, yeni olanaklar	36
• Çağdaş ideolojik savaşımda teori ile deneyim arasındaki karşılıklı ilişki	60
	1

- Akdeniz çatışma alanı değil, işbirliği alanı olmalıdır 74
- Lev Tolkunov*
Emekçilerin özyönetimi ilerlemenin itici gücüdür 84

ÖZEL SAYFALAR

- TKP Merkez Komitesi'nin bildirisi 95

«BARIŞ VE SOSYALİZM SORUNLARI» – «YENİ ÇAĞ» dergisinin Yazı

Kurulu ve Yazı Konseyi'nde aşağıdaki ülkeler komünist ve işçi partilerinin temsilcileri bulunmaktadır: ABD, Arjantin, Avusturya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük Britanya, Cezayir, Çekoslovakya, Danimarka, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Endonezya, Federal Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Filistin, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Guyana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Honduras, Irak, İran, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Jamayka, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolombiya, Kosta-Rika, Küba, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Mısır, Moğolistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Salvador, Senegal, Sovyetler Birliği, Sri Lanka, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Şili, Türkiye, Uruguay, Ürdün, Venezuela, Vietnam, Yunanistan.

SON REDAKSIYON TARİHİ: 1 Eylül 1986

YAZIŞMA BOX 16367 Stredisko pro rozsirovani tisku –
ADRESLERİMİZ: S 10327 Yeni Çağ
Stockholm Praha 6, Thakurova 3
İSVEÇ Czechoslovakia

Nükleer tehlikeye karşı savaşımın ana halkası

SBKP MK Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov'un, Ağustos ayında Sovyet televizyonundaki konuşmasıyla kamuoyuna açıklanan Sovyetler Birliği'nin, nükleer denemeler üzerindeki tek taraflı moratoryumu 1 Ocak 1987 tarihine kadar uzatma kararı büyük moral ve hareketlendirici güce sahip politik bir faktör oldu. Bu karar, Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin daha önceki büyük, kapsamlı barış girişimlerinin bir devamıdır. Bu karar, şu basit gerçeğe bir kez daha ışık tutuyor: İnsanlığın yokolması tehlikesine karşı savaşımında başarı elde edilebilmesi için nükleer silahsızlanma yolunda bir somut adım atmak gerekiyor. Bu olmadan, güvenli bir dünya yaratma yolunda ilerleme kaydedilemez.

Sovyetler Birliği'nin silahlanma yarışının gemlenmesi konusunda açık, somut ve inandırıcı bir biçimde sergilenen politik iradesi tüm dünya çapında yankı uyandırdı. Zira, açıklamasının içeriğini önyargısız değerlendiren her kişi, Sovyet yöneticisinin sözlerinde insanlığın yazgısına, yeryüzünde uygarlığın ve yaşamın korunmasına olan büyük sorumluluk duygusunu, SSCB'nin tüm devletler ve halklarla birlikte günümüzün ertelenmez, yakıcı sorunlarına pratik çözümler aramaya hazır olduğunu hissetmesin olamaz.

Bu yeni barışçı girişimin uyandırdığı yankılar, elbette her yerde, bu girişimin önemine eşit biçimde olmadı. Bu konuda da politik düşünce tarzlarındaki, kendi ve tüm insanlığın çıkarlarını anlama tarzlarındaki farklılıklar kendini gösterdi. ABD'nin emperyalist çevreleri, moratoryumu uzatma kararının gerekçelerini yadsıyarak, bunları sırf «propaganda» diye niteleyerek, Sovyet moratoryumunun uzatılmasını sadece bir olgu olarak görüyorlar.

Bu, açıkça söylemek gerekirse, kendi sorumsuzluğunu tüm dünya

önünde gizleme çabasından başka bir şey değildir. Gerçekten de ABD'nin buna kendi moratoryumuyla, barış uğrunda atılacak yeni adımların propagandasıyla yanıt vermesini ne engelliyor? Nükleer denemeleri yasaklamanın Birleşik Amerika'nın ya da onun dost ve bağlaşıklarının güvenlik çıkarlarına uygun düşmediği yollu iddiaları geçerli saymak mümkün değil. Peki, ya Sovyetler Birliği'nin, onun dost ve bağlaşıklarının güvenlikleri ne olacak? Güvenlik, elbette onlar için de kutsal bir davadır. Ama buna rağmen SSCB moratoryum süresini uzattı.

Demek ki, işin aslı başkadır. Beyaz Saray'a yakın çevreler bu konuda açık konuşuyorlar: Moratoryum, diyorlar, denizaltılara yerleştirilecek «Trident» roketleri için, «Midgetman» adındaki seyyar stratejik füzeler için nükleer başlıkların, «Yıldızlar Savaşı» programında öngörülen lazer silahları için nükleer aygıtların denenmesinde Pentagon'un önünde bir engel oluşturacaktır. İşte gerçek neden budur.

Nükleer silaha dört elle sarılanlar, silahlanma yarışından büyük kârlar vuranlar ve uluslararası ilişkileri askersel güç üzerine bina etmeye çalışanlar nükleer denemelerin yasaklanmasını bu nedenle kendi politik ve bencil ekonomik çıkarları açısından bir tehlike olarak görüyorlar. Çünkü bu denemeler olmadan mevcut silahların yetkinleştirilmesi ve yenilerinin yaratılması olanaksızdır. Silah üretimi ise, silah tekellerini ve bunlarla içiçe olan politikacıları besleyen önemli kanallardan biridir.

Bunun için askersel-sanayi kompleksi ve onun NATO ülkelerindeki uzantıları Sovyet moratoryumuna katılmasına her türlü araçla karşı koyuyorlar. Üstelik, moratoryumun uzatılması da onların işine gelmiyor, çünkü Sovyetler Birliği'nin tek taraflı barışçı girişimleri militarist propagandanın ürünü olan «Doğu'dan gelen tehdit» yalanını, silahlanma yarışını dünya kamuoyunun gözünde haklı göstermek için kullanılan bu uydurmayı çürütüyor. Sovyet moratoryumu karşısında ABD yönetiminin takındığı açık provokatif tutum başkaca izah edilebilir mi? Olgular, Washington yönetiminin, SSCB nükleer denemeler programını tamamlamıştır, ABD ise bu alanda geri kaldığı için, Sovyetler'e yetişmek zorundadır yollu iddialarını çürütüyor. Şöyle ki: 1985'te Sovyetler Birliği (moratoryum uygulamasına geçilene dek) 9 nükleer deneme gerçekleştirmişken, Birleşik Amerika aynı dönem içinde tam 20 nükleer deneme yaptı. 6 Ağustos 1985'ten (ki SSCB bu tarihten itibaren tek taraflı moratoryum uygulamasına geçmiştir) 6 Ağustos 1986'ya dek Amerikan poligonlarında daha 18 nükleer deneme yapıldı, üstelik bunlardan üçü ilan edilmeden yapıldı.

İsveç Savunma Enstitüsü'nün verilerinin de gösterdiği gibi, 1 Ocak 1986 tarihine kadar ABD Sovyetler Birliği'nden tam 238 nükleer deneme daha fazla gerçekleştirmiştir. Ve bu fark artmaya devam etmektedir. Sovyetler Birliği'nin moratoryuma katılma çağrısına Washington, dünya kamuoyu-

nun istemlerini, pekçok sayıda etkili parti ve örgütün görüşlerini duymalıktan gelerek, hatta kendi bağlaşıklarının ve kendi halkının kaygılarını hiçe sayarak, yeni yeni nükleer denemelerle yanıt vermektedir.

Militarizmin mantığı böyledir, moratoryum karşıtlarının konumu, tutumu bu olmaktadır. Gerçekçi düşünebilen hiç kimse bunu anlayamaz ve kabul edemez. SBKP MK Genel Sekreteri'nin açıklamasını sadece Sovyet moratoryumunun sırf uzatılması olgusuna indirgemek sağlıklı düşünce açısından afedilmez bir saflık, politik bakımdan da basiretsizliktir. Politika eylem de önemlidir, ama bu eylemi gerekçelendirmek de önemlidir. İkincisi de birincisi kadar değerlidir, çünkü karşı tarafın amaç ve niyetlerinin aydınlatılmasına yardım eder, onun eylemlerinin önceden tahmin edilebilmesini kolaylaştırır, bu da karşılıklı ilişkilerin istikrarlaştırılması için iyi bir temel oluşturur.

İnsanlığın karşı karşıya bulunduğu sorunları tüm dünya ölçüsünde görebilme, dünya gelişmesinin eğilimlerini bütünüyle ve kapsamlı olarak değerlendirebilme becerisi ve uluslararası durumun iyileştirilmesine kapsamlı yaklaşım Sovyet liderinin açıklamasına olağanüstü önem kazandırıyor. Sovyetler Birliği'nin dünya olaylarının gidişini değerlendirmesinde, tüm insanlığın önünde duran sorunların çözümü için önerdiği yol ve olanaklarda dünya kamuoyu haklı olarak yeni politik düşünce tarzının örneklerini görüyor.

Dar ulusçuluk ya da blokçuluğa dayalı bir bencillik Sovyet yaklaşımına tamamen yabancıdır. Sovyet yaklaşımı, nükleer çağın gerçeklerinin derin analizine dayanıyor, hızlanan militarizasyon süreçlerinin tüm gezegenimizin geleceğini tamamen yokedebileceği gerçeğinin kavranmış olmasından ileri geliyor.

Bugün dünyamızda nükleer ve öteki silahlar dağ gibi yığılmış bulunuyor. Üstelik silahlanma yarışı durmuyor, tersine daha da hızlanıyor. Bunun uzaya sıçratılması tehlikesi de belirmiş bulunuyor. ABD'de ve tüm NATO blokunda alabildiğine hızlı bir militaristleşme yürütülüyor. Askeri teknolojinin gelişme tempoları öylesine yüksek ki, bu tempolar insanlığın, nükleer uçuruma sürüklenmeyi durdurma olanaklarını giderek daha çok daraltıyor.

Dünyanın yazgısıyla ilgilenen herkes için şu açıktır: Durum giderek çekilmaz oluyor. Bugün, varolan anlaşmaları koruma yönündeki çabalar artık yeterli değildir, militarizmi kuşatacak, olayların gelişmesinde iyiye doğru bir dönüşümü sağlayacak büyük pratik adımların atılması gerekiyor. Mihail Gorbaçov'un, «korku dengesi»nin artık caydırıcı bir faktör olmaktan çıktığına ilişkin görüşüne hak vermemek elde değildir. Korku, artık silahlanmaya fiilen katılan bir faktör oluyor. Bu korku güvensizliği ve kuşkuyu daha da artırarak gerginliğin körüklenmesindeki kısır döngüyü oluşturuyor.

Yaşam bunu doğruluyor. Örneğin, tekeli basın tarafından yaratılmış olan «kızıl tehlike», sosyalizmin «saldırganlığı» efsanelerinin oynadığı mahvedici role değinmek yeterlidir. Daha zamanında V. İ. Lenin, asılsız iddialar düzerek ve bunlarla «yığınların gözünü boyayarak» «kızıl militarizm» diye bağırıp çağırانları «politik madrabazlar» olarak adlandırmıştı. (1) İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD emperyalizmi antikömlünist efsaneciliğı Kore müdahalesini, Dominik Cumhuriyeti'ne saldırıyı, Küba'ya karşı askeri müdahaleyi, Çinhind'i'nde yıllar süren askeri barbarlık ve kırımları, Yakındoğı'da gerginlik ocakları yaratma girişimlerini, Angola ve Etyopya'nın içişlerine karışmaları, Grenada işgalini gizlemek için politik maske olarak kullanmıştır. Şimdi de «komünist yayılmacılığı» püskürtme bahanesiyle Afganistan, Nikaragua ve Kamboçya halklarına karşı ilan edilmemiş savaşlar yürütüyor.

Sovyetler Birliğı, egemen devletlerin ve halkların içişlerine karışma politikasını kesinlikle reddediyor. Sovyetler Birliğı savaşı, politik amaçlara ulaşma aracı olarak sayma gibi eski anlayışların artık çağını yaşamış olduğı görüşünden hareket ediyor.

Günümüz dünyası, gelişmenin tüm karmaşıklığına, çeşitliliğine ve çelişkili olmasına karşın, nesnel olarak giderek karşılıklı bağımlılık ve bütünsellik süreci içine giriyor.

Bu nedenle, dünyayı nükleer yıkımdan kurtarmak tüm insanlığın başta gelen görevi, bütün halkların öz davası oluyor. Açıklamada haklı olarak belirtildiğı gibi, «nükleer çağ öncesi düşünce tarzı 6 Ağustos 1945 tarihinde anlamını yitirmiştir. Bugün öteki devletlerin ve halkların güvenliğini dikkate almadan kendi güvenliğini sağlamak olanaksızdır. Eğer güvenlik herkes için eşit değil ve herkesi kapsamıyorsa, o güvenlik gerçek anlamda bir güvenlik olamaz.» (2)

Nükleer-uzay çağında tekniğın kullanımının yarattığı tehlikeler de tüm devlet ve halkların çabalarını birleştirmelerini gerekli kılıyor. «Challanger» faciasında tüm mürettebatın ölümü, Çernobil atom elektrik santralindeki kaza, eğer uzay bir askersel rekabet alanına dönüştürülürse, eğer nükleer silahlar harekete geçirilirse neler olabileceğini de göstermiştir. Uzmanların hesaplarına göre, bugün en küçük bir nükleer başlığın patlatılması sonucu çıkacak radyasyonun gücü en az üç Çernobil'e eşit olacaktır. Dolayısıyla bugün varolan nükleer silahların en küçük bir bölümünün patlatılması bile korkunç bir yıkıma, üstelik giderilmesi olanaksız bir yıkıma yol açacaktır. Saldıran için de hiçbir kurtuluş şansı olmayacaktır. İlk nükleer darbeyi vurmaya kalkışan olursa, o da kendini ıstıraplı bir ölüme, hem de karşı tarafın yanıt darbesinden değil, bizzat

(1) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 38, s. 50 («Sovyet iktidarının başarıları ve karşılaştığı güçlükler»den).

(2) «Pravda», 19 Ağustos 1986.

kendi nükleer başlıklarının patlama sonuçlarından bir ölüme mahkûm etmiş olacaktır.

Sovyetler Birliği'nin, genel güvenliği sağlamanın tek yolunun yığınsal kırım silahlarını tamamen ortadan kaldırmak olduğuna ilişkin görüşünü dünya kamuoyunun geniş çevreleri tamamıyla paylaşıyor. Kendi doğası gereği barışa sınıksız bağlı bir sosyalist ülke olarak, yeryüzünde uygarlığın ve yaşamın korunmasında kendi sorumluluğunun bilincinde bir nükleer güç sahibi devlet olarak SSCB, insanlığın barışçı geleceğini korumak ve güvence altına almak için elinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyor. Uluslararası Barış Yılı olarak 1986 yılı Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist topluluk üyesi öteki ülkelerin silahsızlanma alanında yeni, büyük çaplı girişimlerine tanık oluyor. Bu girişimlerden pekçoğu hakkında dergimiz sayfalarında anlatılmıştır. (3) Bu girişimler, Avrupa'da ve öteki bölgelerde askersel güçlerin ve silahların düzeyini azaltmak amacıyla, silahlı güçlerde ve geleneksel silahlarda sıkı ve karşılıklı denetim altında indirime gidilmesine dek, silahsızlanma sorunlarının tüm yanlarını ve yönlerini kapsıyor.

SSCB'nin Asya-Pasifik bölgesinde güvenlik ve işbirliğini sağlamaya yönelik, bu bölgede de hız kazanan militarizasyon süreçlerini durdurmayı, barışı sağlamlaştırmanın önünde duran engelleri kaldırmayı amaçlayan geniş güvenlik ve işbirliği platformu da bize göre büyük önem taşıyor.

Böylesi çarpıcı bir zeminde, nükleer denemeler üzerindeki Sovyet moratoryumunu uzatma kararı, SBKP'nin 27. Kongresi'nde onaylanan barış doğrultusunun yeni somut ifadesi olarak yankılanıyor. Sadece öneri değil, bir eylem olarak moratoryum, Sovyetler Birliği'nin nükleer silahsızlanma programının, Moskova'nın yeni politikaya, yeni gerçekçilik, barış ve işbirliği politikasına geçme çağrılarının ciddiliğini ve içtenliğini somut işle kanıtlıyor. Bunun bir diğer çarpıcı örneğini de, SSCB'nin Semipalatin (Kazakistan) bölgesine Amerikan kontrol araçlarının yerleştirilmesine izin vermesi oluşturuyor. Bu araçların Sovyet topraklarına yerleştirilmiş olması, Washington'un moratoryuma uyulup uyulmadığını etkin biçimde denetlemenin «olanaksız» olduğu yolunda ileri sürdüğü iddiaların tutarsızlığını da açığa çıkarıyor.

Mihail Gorbaçov'un açıklamasından da anlaşılacağı üzere, Amerikan yönetiminin silahsızlanmadan yana iyi niyetli politik bir iradeyi göstermesi durumunda, nükleer denemelerin durdurulmasına ilişkin bir anlaşmaya çok daha çabuk varılabilir ve böyle bir anlaşma daha bu yıl için-

(3) Bak: R. Sagdeev, 21. yüzyıla nükleer silahsız girmek, «Barış ve Sosyalizm Sorunları», 1986, sayı 3; Dünyadaki gelişmelerin kritik bir aşamasında, Agy, 1986, sayı 7; Sosyalizmin barış taarruzu sürüyor, Agy, 1986, sayı 8. (Not Red.)

de, yeni zirve görüşmesi sırasında imzalanabilir. Bu da, zirve görüşmesinin başlıca reel sonucu, silahlanma yarışını durdurma yolunda atılacak büyük bir adım olabilir. Dünya olaylarının gelişmesini dikkatle izleyen herkes görecektir ki, hiçbir şey sosyalizmi barışçı çabalardan, iyi niyetten alıkoyamaz. Ama her şey de sosyalizme bağlı değildir.

Evet, silahsızlanmanın pekçok sorunu, gelip, Washington'un kendi silahlarında en küçük bir kısıtlamaya gitmeyi bile kabul etmemesine dayanıyor. Buna karşılık SSCB'nin, öteki sosyalist ülkeler tarafından da desteklenen barışçı çabaları boşa gitmiyor. Barış hareketleri dünyanın her köşesinde gitgide önemli bir ağırlık kazanıyor. Bu hareketlerin NATO üyesi devletlerin resmi ve politik çevreleri üzerindeki baskısı artıyor. Günümüzün istemleri doğrultusunda kendi barışçı girişimlerini sürdüren pek çok devletin, etkili parti ve örgütlerin eylemleri aktifleşiyor. «Delhi Deklerasyonu»nu imzalayan «altılar»ın, (Arjantin, Yunanistan, Hindistan, Meksika, Tanzanya ve İsveç) İştapa'daki görüşmeler sonunda kabul ettikleri «Meksika Bildirgesi»nde tüm nükleer denemelere son verme çağrısına bir kez daha yer veriliyor ve nükleer denemeler üzerindeki yasağa uyulmasını denetlemek için etkin bir sistemin oluşturulmasına kendi güçleri ölçüsünde katkıda bulunmaya hazır oldukları yineleniyor. Sovyet moratoryumu tüm devletlerin en büyük dünya forumu olan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda ülkelerin çoğunluğu tarafından, Bağlantısızlar Hareketi içinde yer alan devletler, pekçok sendikal örgüt tarafından ve Sosyalist Enternasyonal'in son Kongresi'nce de onaylanıyor, destekleniyor. SSCB'nin barışçı eylemlerini, atomun ne denli büyük tehlikeleri de içinde taşıdığını herkesten daha iyi bilen tanınmış bilim adamları, fizikçi ve doktorlar selamlıyorlar. ABD'nde geniş kamuoyunun nükleer denemelerin yasaklanmasından, silahların azaltılmasından yana eğilimini dikkate almak zorunda kalan ABD Kongre üyelerinin önemli bir kesiminin tutumunda gözlenen kimi olumlu gelişmeler de dikkati çekiyor.

Sovyet moratoryumu, dünya çapında bir nükleer yangın tehlikesini ortadan kaldırma yönünde yeni, daha aktif çıkışlar için önemli bir ilham kaynağı oluyor. Komünistler ve onların barış savaşımındaki sayısız yandaşları Sovyet moratoryumunu böyle değerlendiriyorlar. Onlar, gerçekten barışçı bir geleceği daha bugünden sağlamak amacıyla, nükleer denemelerin tamamıyla ve kesin olarak yasaklanması istemleriyle ve yeni bir enerjiyle yığınsal kampanyalar düzenliyorlar. Sendikaların barış için uluslararası eylem günü, milyonlarca emekçinin silahsızlanmadan yana bu büyük eylemi, Sovyet moratoryumuna ABD'nin de derhal katılmasını isteyen belgiler altında geçti. Seçim öncesi kampanyaların başladığı ya da başlayacağı NATO ülkelerinde, silahlanmadan yana olan ve bu tür tutum ve davranışlarıyla ulusu ve dünyayı nükleer yıkıma doğru sürükleyen kişilerin yasama ve yürütme organlarından uzaklaştırılması çağrısı seçmenler arasında geniş bir ilgi görüyor. Birleşik Amerika'da Livermore

nükleer laboratuvarının giriş kapıları önünde ve çevresinde yapılan gösterilere bilim adamları, teknik elemanlar, öğretmenler ve din adamları da katıldı. Son zamanlarda, basının bildirdiğine göre, bunlara fermerler de katılmaya başladı. Onların tavırları, toprakları adı geçen laboratuvarın deneme alanı içine alınan bir fermerin açtığı büyük bir pankartta dile getiriliyordu. Pankartta şunlar yazılıydı: «Çocuklarımızın geleceğini mahvetmeyin. Atom denemelerine son verin!»

Yüzyıllar öncesinden bize ulaşan bir uyarı anımsatalım: «Çocuklar mahvoluyorsa, kabahat babalardadır, çünkü yalan söylemişlerdir.» Bu söz o zamanlar bir kent ya da devletin, bir halk ya da birkaç halkın yazgısı sözkonusu olduğunda söylenmiştir. Bugün ise tüm insan neslinin varolup olmaması sözkonusudur. Çocukların mahvolup gitmemesi için bugün gerçekçilik ve sağduyu üstün gelmelidir.

Zenon Zorzovilis
Yunanistan Komünist Partisi MK üyesi
BSS Yazı Kurulu üyesi

Unni Krishnan
Hindistan Komünist Partisi Ulusal
Konseyi üyesi, BSS Yazı Kurulu üyesi

Toplumsal gelişmenin yeni aşamasında

Jozef Czyrek

Polonya Birleşik İşçi Partisi (PBİP) MK Politik Büro üyesi, MK Sekreteri

PBİP'nin 10. Kongresi (29 Haziran – 3 Temmuz 1986) partinin ve tüm halkın yaşamında önemli bir olay oldu, uluslararası alanda büyük yankılar uyandırdı. Kongre, partinin olağanüstü karmaşık, hatta Polonya'nın savaş sonrası tarihinin en dramatik dönemindeki çalışma deneyimini genelleştirdi. Genel olarak konuşursak, onun önemi, işte burada ifadesini buluyor. Böylece Kongre, toplumsal-politik yaşamın önemli bir aşamasını tamamlamış, ve ana içeriğinin PBİP'nin 9. Kongresince (1981) hazırlanan nitel yeni bir aşamada gerçekleştirilecek sosyalist yenilenme doğrultusunun sürdürülmesi için yeni bir aşama başlatmıştır. Bu, her şeyden önce, belirlenen amaçların elde edilmesinde, toplumsal-ekonomik gelişmenin hızlandırılmasında, partinin eylemlerinin etkinleştirilmesinde izlenecek daha ardıcıl tutumlarda kendini gösterecektir. Yeni dönemin perspektifleri, bundan bir süre önce yapılan forumda kabul edilen PBİP Programı'nda belirleniyor.

9. ve 10. Kongremiz arasındaki beş yıllık dönem, gerginliklerin ve sıkıntıların olduğu gibi, üstün emek çalışanlarıyla da doluydu. Ülkenin derin bunalım içine girdiği, son derece tehlikeli bir duruma karşı karşıya geldiği günler halkın hâlâ belleğinde tazeliğini koruyor. İşçi sınıfının hoşnutsuzluğu, onun 70'li yıllarda parti yönetiminin ve hükümetin strateji ve politikasındaki hataların neden olduğu sosyalizmin deforme edilmesine karşı protestosu, emperyalizmin de desteğiyle karşı devrimciler tarafından halk devletine, sosyalizmin temellerine saldırı için kullanıldı.

Antisosyalist grupları esinlendiren ve yönlendiren emperyalist güçler, Polonya'da politik yapının yıkılmasının dünya sosyalist sistemde kopmalara neden olacağını, Avrupa'da güçler dengesinde değişikliğe yol açacağını hesap ediyorlardı.

70'li yıllardan 80'li yıllara geçiş sınırında başgösteren bunalım, ülkemizde üst üste yığılan çelişkilerin olduğu gibi, aynı zamanda iki sistem arasındaki yarışmanın tüm karmaşıklığının da bir yansımasıydı. Bunalım, sosyalizmin gelişmesinin en önemli aşamasında karşısına çıkan sorunların en keskin biçimlerde belirmesine neden oldu.

Önceki parti kongresi, sosyalizmin temellerini ve karşı devrimle savaşı, yeni düzenin güçlenmesine yönelik sosyal-ekonomik reformları kabul eden tüm yurtsever güçlerle ulusal uzlaşma çizgisini belirledi. Bununla birlikte Polonya işçi sınıfının partisi, ancak kendisinin bunalımdan çıkış

somut programı önerebileceğini, ortaya çıkan güçlüklerin üstesinden gelmede ve ülkenin başarılı bir biçimde ilerlemesi için koşulların sağlanmasında halkı yönetebileceğini gösterdi.

13 Aralık 1981'de Cumhuriyetin Anayasal yönetimi yasal hak ve yükümlülüklerine dayanarak, geçici olarak olağanüstü durum ilanı için egemen bir karar aldı. Böylesi aşırı bir yöntem, karşı devrimin eylemleri yüzünden ortaya çıkan iç savaş tehlikesini önlemek, anarşiyi ve ekonomik çöküşü durdurmak, Polonya'nın ulusal varlığını korumak ve Avrupa'da politik durumun kötüleşmesine yol vermemek için başvuruldu. Partimiz, Polonya'da devrim kazanımlarını kendi gücüyle, sınıfsal bağlaşıklarının dayanışmasına dayanarak korumayı, kendine bir görev biliyor. Bu, partinin işçi sınıfı ve ülke halkı önündeki sorumluluğundan ve aynı zamanda uluslararası komünist ve işçi hareketinin bir parçası, PHC'nin ise dünya sosyalist sistemin önemli bir halkası olmasından kaynaklanıyor.

9. Kongre'den sonra geçen yıllar, seçilen çizginin doğruluğunu kanıtladı, ülkenin yaşamında, partide, halk devletinin ve sosyalist ekonominin işleyişinde köklü değişikliklere yol açtı.

10. Kongre'nin özel önemi, yukarıda da belirtildiği gibi, her şeyden önce onun gelecek yüzyılın başlarına kadar partinin görevlerini belirleyen PBIP Programı'nı kabul etmiş olmasında ifadesini buluyor. 1948'de Birleşme Kongresince onaylanan «İdeolojik bildiri»den sonra bu, partimizin tarihinde sosyalizm kuruculuğunun perspektif amaçlarını belirleyen ilk belgedir.

Program, Polonya'da yeni toplumun gelişmesinin, toplumda varolan güçler dengesinin ve onun sınıfsal yapısının, sosyal çelişkilerin niteliği ve derinliğinin Marksist-Leninist analizinin bir sonucudur. Bu, partinin ve bundan yüz yıl önce başlayan Polonya örgütlü işçi sınıfı hareketinin zengin deneyimlerine dayanıyor. Program, ülkemizin özgül, somut koşullarında sosyalizm kuruculuğunun tarih tarafından sınanmış genel yasallıklarının yaratıcı bir biçimde uygulanmasının örneğini veriyor. PBIP, Program belgesini hazırlarken kardeş partilerin kolektif teorik ve pratik deneyiminden yararlandı. Burada, özellikle SBKP'nin 27. Kongre kararlarının büyük önemi olmuştur. Parti forumunda konuşan W. Jaruzelski yoldaşın da belirttiği gibi «biz partimizin gerçekleştirmekte olduğu sosyalizmi kurma çizgisini, SBKP'nin cesurca yolunu açtığı sosyalizmin gelişme perspektifiyle bağlıyoruz.» (!)

PBIP Programı, aynı zamanda, uygarlığın ilerlemesinin, en başta da bilim ve teknolojinin devrimci gelişmesinin öne koyduğu günümüzün, istemlerine de bir yanittir. Partinin tarihsel amacı olan komünizmin perspektif gelişmesini kanıtlarken parti, bu arada bizim yakın görevlerimizi, komü-

(!) «Trybuna Ludu», 30 Haziran 1986.

nist formasyonun birinci aşaması olan sosyalizmin kurulmasını, sosyalist ilişkilerin yaşamın tüm alanlarında tam olarak yerleşmesini de formüle ediyor.

Polonya, temelleri yaşamın en önemli alanlarında yaratılmış bulunan kapitalizmden sosyalizme geçişin son aşamasında bulunuyor. Bizde, sosyalist üretim biçimi egemendir. Politik düzen, sosyalist nitelik taşıyor. Marksist-Leninist parti, toplumun yönetici gücüdür. Sosyalist süreçler, halk erki ve toplumsal özyönetim alanlarında derinleşiyor. Polonya, sosyalist devletler topluluğunun sağlam bir halkasıdır.

Bununla birlikte, sosyalist dönüşümlerin altyapı ile üstyapıyı eşit düzeyde etkilemediğini belirtmek gerekiyor. Belirleyici bir rol oynayan toplumsal mülkiyetle yanyana özel (tarımda küçük üreticiler ve zanatçılar) ve aynı zamanda küçük ölçüde küçük kapitalist mülkiyet de varlığını sürdürüyor. Bu, sosyal çıkarlarda farklılıklar ve hatta çelişkiler doğuruyor. Polonya Halk Cumhuriyeti'nin tarihi, kapitalizmden sosyalizme geçişin yalnızca yeni düzenin nitelikleri ve değerlerinin bir birikimi olmadığını, aynı zamanda antagonist olmayan çelişkilerin üstesinden gelinmesinin karmaşık bir süreci olduğunu da kanıtıyor.

Program, önümüzdeki iki gelişme aşamasının amaçlarını somut bir biçimde belirliyor. Birinci aşama 80'li yılların sonuna kadar uzanıyor, toplumsal-politik bunalımın sonuçlarının kesin olarak ortadan kaldırılmasını öngörüyor. Ekonomide üretim fonlarının manen eskimesinin önlenmesi, ekonominin etkinliğinin yükseltilmesi, piyasada dengenin sağlanması, ilkesel olarak enflasyonun sınırlanması, ihracat olanaklarının güçlendirilmesi ve dış ticaret ödemeler bilançosunun düzeltilmesi gerekiyor. Bu görevlerin çözümü, 90'lı yıllarda ekonominin entanzif gelişme hızının artmasını ve böylesi bir temelde tüm sosyal-ekonomik gelişmenin önemli ölçüde hızlanmasının, ulusal gelirin daha da hızla artışının sağlanmasının gerektiği ikinci aşamaya geçilmesi yolunu açacaktır. Üretimin geniş olarak modernleştirilmesi, ekonomik yapıdaki değişiklikler, onun değişik gelişme düzeylerindeki orantısızlığın düzeltilmesi, dış borçların ardıcıl bir biçimde azaltılması, bu aşamanın en önemli çizgileri olacaktır.

Program, 15 yıl içinde, yani 2.000 yılına doğru ulusal gelirin en az % 75 oranında artışını öngörüyor. Bunun için emek üretkenliğinin % 65 oranında artması, üretimde enerji ve hammadde kullanım hacminin % 30-40 oranında azalması gerekiyor. Böylesi sonuçlar, kişi başına düşen tüketimin % 50 oranında artmasını ve yeni büyük sosyal amaçların gerçekleşmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda politik sistemin ve toplumun tinsel yaşamının sınıfsal yapısının sosyalist değişikliklerinin yönelimleri ve özü de belirlenmiştir.

Program taslağı ve kongreye sunulan ve 1985-1990 dönemi için toplumsal-ekonomik görevleri somut hale getiren Tezler, kongre önce-

sindeki partide genel tartışmaların temelini oluşturdu. Her parti üyesi toplantılarda, konferanslarda, bireysel konuşmalarda şekilcilik değil, özgürce görüş değiş tokuşuyla bu belgeler üzerinde kendi düşüncelerini açıklayabildi, önerilerde bulunabildi. Tartışmalar sırasında yapılan çok sayıdaki eleştiri işin özüne yönelik, yapıcı öneriler, Programın ilk taslağında köklü değişiklikler yapılmasını gerektirdi ve onun içeriğini zenginleştirdi. *Abartmasız ki, Program, tümüyle partinin, işçi sınıfının, köylülüğün ve aydınların, yani tüm emekçilerin kolektif aklını ve deneyimini yansıtır.*

Programatik amaçlara ulaşmak basit bir görev değildir. Sosyalist dönüşümler, dünyadaki değişiklikler karmaşık ve düzensizdir, yaşamın kimi alanlarında ise 70'li-80'li yıllarda ekonomik yıkımın neden olduğu duraksamalar, hatta gerilemeler meydana geldi. Bundan dolayı, Merkez Komitesi'nin 10. Kongreye sunduğu çalışma raporunda da belirtildiği gibi, «gelişme süreçlerinin hızlandırılması, başta gelen ulusal görevdir, tarihsel zorunluluktur. Zaman Polonya için yeni ölçüler ortaya koydu. Bu, PBİP Programının yerine getirilmesinin temel stratejik önkoşuludur. Hızlandırmayı biz, herşeyden önce hem maddi üretim alanında, hem de toplumsal bilinçteki köklü niceliksel değişiklikler süreci olarak anlıyoruz». (2)

Üretimin köklü bir biçimde modernleştirilmesi ve ekonomik yapıdaki değişiklikler, bilimsel-tekniğin buluşlarının en yeni kazanımlarına dayanan dalların çok hızlı bir biçimde gelişmesini gerektiriyor. Yapısal değişikliklerden biz, yalnızca sanayi dalları arasındaki orantıları değil, aynı zamanda elektroniğin ve otomatizasyonun, robotların, enformatiğin (haber alma-haber verme) geniş olarak uygulanmasını, çoğunun yeni niteliklere sahip ve mutlaka da en yüksek kaliteden olması gereken araç ve gereçlerin, malzemenin üretiminde öncü teknolojinin yerleşmesini anlıyoruz. Günümüz gerçeklerine dönüş, aynı zamanda ham maddelerin, araç ve gereçlerin, enerjinin, yani kapsamları oldukça sınırlı bir biçimde genişleyecek olan kaynaklara ayrılan harcamaların, bunların akıllı tutumlu biçimde kullanılması yoluyla azaltılmasını gerektiriyor.

Bilimsel-tekniğin devrimin, sosyalizmin öncelikleriyle organik bir biçimde bağlı olan kazanımlarının kullanımı, toplumsal-ekonomik ilerlemenin ana itici gücü olacaktır. Bu beşyılıktaki bilimin gelişmesine ayrılan harcamalar, iki kat artacaktır. Temel araştırmaların yönetiminde, küçük işletmelerin yardımıyla yürütülecek işler de içinde, bilimsel araştırmaların daha esnek bir biçimde örgütlenmesi ve bunların sonuçlarının uygulanmasıyla birlikte ekonomik-hukuksal koşulların yaratılması için ekonomik merkezlerin rolü artırılacaktır.

Burada insan ögesi, onun bilgisi ve uzmanlık düzeyi, onun ilgisi ve girişimciliği belirleyici faktördür. Polonya, işçi sınıfı ve köylülük arasında

(2) Agy.

olduğu gibi, aynı zamanda aydınlar arasında da yüksek vasıflı kadrolar potansiyeline sahiptir. Bu, bizim büyük bir yedeğimiz ve aynı zamanda iyimserlik kaynağımızdır. Bunların akıllıca kullanılması, başta gelen ekonomik ve politik bir görevdir.

10. Kongrede, önümüzdeki iki yıl içinde, ekonomide ve devlet yönetiminde iş yerlerinin ve yapısal örgütlenmenin genel değerlendirilmesinin yapılacağı belirtildi. Burada söz konusu olan, tasarruf gerekçesiyle kadroların sayısının mekanik olarak azaltılması değil, ekonominin ve devletin tüm dallarının üretim güçleri ve üretim ilişkilerinin ulaştığı düzeyle uyumlaştırılmasıdır. Değerlendirme, geçici bir kampanya değildir, bu emeğin ve yönetimin örgütlenmesinin yetkinleştirilmesi için ardıcıl yığın-sal toplumsal hareketin başlangıcıdır.

Partimiz, geçen kongrede mali-ekonomik sistemde değişikliklerin, yani ekonomik reformların temelini atmıştı. Bunun özü, devlet işletmelerinin bağımsızlıklarının genişletilmesinin, kâr, kredi, vergi ve fiyat gibi ekonomik araçların kullanılmasının yanısıra genel halk çıkarlarının savunucusu olan merkezi planlamanın stratejik rolünün güçlendirilmesinde ifadesini buluyor. Reformlar sosyalist mülkiyetin kolektif sahibi olan emekçilerin girişim ve aktifliğinin artırılmasını amaçlamaktadır.

1982'de uygulanmasına geçilen yeni mali-ekonomik sistem, belli sonuçlar verdi. Bu, emek verimliliğinin yükseltilmesine, araç ve gereçlere, enerjiye ayrılan harcamaların azaltılmasına, piyasada durumun iyileştirilmesine yardım etti. Bu, mallar üzerinde uygulanan düzenlemelerin (et ve etten yapılmış ürünler dışında) kaldırılmasına, birçok malın çeşitliliği ve kullanımı bakımından ise bunalım öncesi düzeye ulaşılmasına yol açtı. Reformlar, insanların emek sürecinde düşünce ve eylemlerini büyük ölçüde etkiledi.

Ancak bu yenilikler, büyük üretim düşüklüğü ve orantısızlık, mal ve hammadde sağlama alanlarındaki büyük güçlükler gibi, olağanüstü karmaşık koşullarda uygulandı. Bundan dolayı, reformlar, ekonomik yönetimin etkinliğine ve emekçilerin gelirlerinin artışı ile gereksinim mallarının üretimi arasındaki orantısızlığı ortadan kaldırmak için, daha büyük bir etkide bulunamadı. Bu, birçok nesnel faktörlerin yanısıra, ekonomide ve toplumsal yaşamda yıkıcı bir rol oynayan sürekli yüksek düzeydeki enflasyonun kaynaklarından biridir.

Doğal olarak, reformların uygulanması uzun ve karmaşık bir toplumsal-ekonomik süreçtir. Onun mali-ekonomik araçları ve mekanizması, değişen koşullar ve ekonomideki yeni olgular karşısında sürekli yetkinleşmeye ve uygunluğa gereksinim duyuyor. PBİP'nin 10. Kongresi, reformların uygulanmasından ve özü ekonomide verimliliğin yükseltilmesi olan onun ikinci aşamasına geçilmesinden yana tutum aldı. Bunun için bütçeden yapılan devlet yardımlarının azaltılması, fiyatların rasyonelleştirilmesi ve kesin

olarak kendi kendini finanse etme ilkesinin göz önünde tutulmasını gerektiriyor. Böylesi bir yol, aynı zamanda, enflasyonu sınırlayacak, çalışmayı teşvik önlemlerini güçlendirecek, ulusal gelirin artışını ve pazarın durumunun iyileştirilmesini sağlayacaktır.

Kongre, tarımın ve gıda sanayinin geliştirilmesine büyük bir dikkat ayırdı. Parti Programı, tarım ürünleri üretiminin önemli ölçüde artışını ve gelecekte yiyecek mallarının yüksek bir düzeyde kullanımını, ileride ülkenin kendi ihtiyaçlarını kendisinin karşılamasının garantilemesini öngörüyor. Tarım sektörünün teknik bakımdan yeniden donatılması, tarımda çağdaş yöntemlerin geniş olarak uygulanması sorunu önde duruyor.

Polonya'da tarım alanında yoğunlaşma nesnel bir süreçtir. Diğer yandan, tüm halkın malı olarak toprakların en etkin bir biçimde kullanılması gerek. Bunu gözönünde bulunduran parti toprakların sağlam ekonomik ilkelere dayanan gönüllülük temelinde kamulaştırılmasında, işlenir toprakların genişletilmesi ve yeni devlet kuruluşlarının oluşturulmasında olduğu gibi, sosyalist ekonomiye üretim ilişkileriyle bağlı olan ve yüksek ürün elde eden köylü aile çiftliklerinin güçlenmesinden de yanadır. Halkın gıda maddelerine olan gereksinimlerinin karşılanmasında devlet ve kooperatif tarım işletmelerinin payının ve öneminin artmasına özen gösterilecektir.

Ekonominin modernleştirilmesi ve etkinliğinin yükseltilmesi, ithalat olanaklarının genişlemesine, Polonya'nın uluslararası alandaki iş bölümüne giderek daha aktif katılmasına katkıda bulunacaktır; Parti sosyalist ülkelerle ve en başta SSCB ile çokyönlü ekonomik işbirliğini, ülkenin gelişmesinin hızlandırılmasının en önemli faktörü olarak görüyor. Son dönemde yaşadığımız güçlüklerle dolu yıllar, bu bağların bizim için güvenilir bir destek olduğunu bir kez daha kanıtladı. Polonya'nın bağlanmış anlaşmaları ve dış ticaret yükümlülüklerini küstahça çiğneyen kapitalist devletlerin ayrımcı tutumlarına ve ekonomik yaptırımlarına hedef olduğu bir dönemde, Sovyetler Birliği ve diğer kardeş devletler ekonomimizin gelişmesine, onun yıkımdan kurtarılmasına yardım ettiler.

Biz EYK çerçevesinde işbirliğinin nitel yeni biçimlerine, üretimin kooperatifleştirilmesi ve uzmanlaştırılmasına, işletmeler arasındaki doğru, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Polonya, EYK üyesi ülkelerin bilimsel teknik ilerleme kompleks programının ve bunun bir benzeri olan Polonya-Sovyet programının gerçekleşmesine aktif bir biçimde katılıyor. Bunun yerine getirilmesi çalışmalarında ortak proje büroları ve bilimsel-üretim merkezleri gibi işbirliğin nitel bakımdan yeni biçimleri ortaya çıkıyor.

Partimiz, başka toplumsal sistemlere ait ülkelerle de, elbette ayrımcılıktan ve himayecilikten uzak olan, karşılıklı yarar ve eşitlik temelinde ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinden yanadır.

Entansif ekonomik gelişmenin stratejik amacı, toplumun yaşam düzeyini ve niteliğini ardıcıl olarak yükseltmektir. Gelecek yıllarda sosyal politikanın en önemli görevleri şunlar olacaktır: Halkın gıda maddelerine olan gereksinimlerinin daha tam karşılanması; konut koşullarının iyileştirilmesi; sağlığın ve çevrenin korunması alanlarında ilerlemeler kaydedilmesi; ulusal gelirin «herkesten yeteneğine, herkese emeğine göre» ilkesine göre dağıtılması.

İşçi sınıfı sosyalist değişikliklerin öncü gücüydü ve öyle de kalıyor. O, Polonya'da sosyalizmin başlıca temelidir ve tüm emekçilerin, tüm ulusun çıkarlarını yansıtmaktadır. Parti, işçi sınıfının mesleki ve kültürel bakımdan yükselmesine, onun yaşamın tüm alanlarında konularının ve etkinliğinin güçlenmesine bundan böyle de özen gösterecektir.

İşçi sınıfı tarihsel misyonunu köylülük ve aydınlarla birlik içinde gerçekleştiriyor. Bu birlik kendi açısından halk erkinin sınıfsal temelini ve PBİP'nin hazırladığı ve Lenin'in komünizmin ancak tüm emekçilerin katılımıyla kurulabileceği yolundaki tezinden kaynaklanan ulusal uzlaşma çizgisini oluşturuyor. Bundan dolayı uzlaşma çizgisi, ağır dönemlerin geçici bir taktiği değil, değişik somut sorunlarda farklı dünya görüşlerine ve felsefelerine karşın sosyalist düzenin yasal ilkelerini tanıyan, vatanın yazgısı ve geleceği üstüne ortak sorumluluk almaya hazır olan toplumsal güçlerle geniş birlik kurmaya yönelik kalıcı bir çizgidir.

Polonya'nın karşı karşıya bulunduğu karmaşık görevler, ulusal uzlaşma kavramının içeriğindeki değişiklikleri etkiliyor. Eğer önceki dönemde en önemli politik sorunlarda karşılıklı anlayışın sağlanması olduysa, şimdi toplumsal-ekonomik alanlarda yapılacak işbirliği özel bir önem kazanmış bulunuyor. Ulusal Yeniden Doğuş Yurtsever Hareketi'nin eylemlerini yansıtan uzlaşma stratejisi Birleşik Köylü Partisi ve Demokratik Parti ile devlet erkini birlikte gerçekleştirmede koalisyon aracının temelini oluşturuyor. Biz, bağlaşıklık kuracak partilerin PBİP'nin transmisyon aracı, ya da devlet binasını süsleyen örgütler olarak görülmesi pratiğini reddettik. Partimizin yönetici rolünü ve sosyalizm kuruculuğu programını kabul eden bu partilerle, devlet politikasının hazırlanması ve gerçekleştirilmesinde ortak çalışma ilkeleri temelinde işbirliği yapıyorlar.

Polonya koşullarında, sosyalist devletin kilise ve dine inananlara karşı tutumu sorunu, uzlaşma çizgisinin ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkıyor. Partimizin ideolojik temelinin en önemli bileşeni olan diyalektik materyalizm ile idealist felsefe arasında ilkesel farklılıklar vardır. Biz, kilisenin devletten ayrılması ve aynı zamanda vicdan ve din özgürlüğünün, dini ibadetlerin özgürce yerine getirilmesinin, yurttaşların dinle ilişkilerine bakmaksızın bunların hak ve görevlerinde eşitliğinin yasal ilkelerini ardıcıl bir biçimde yaşamda gerçekleştiriyoruz. Politik klerikalizm eylemlerine, insanların dini inançları üstüne spekülasyon yapma ve dini

ibadet yerlerini antisosyalist eylemler için kullanma girişimlerine karşı koyarken, parti, aynı zamanda devlet ile kilise arasında yapıcı ilişkilerden yana bir tutum alıyor. Önümüzde dünyayı nükleer savaş tehlikesinden kurtarmak, Batı Alman intikamcı güçlerine karşı koymak, çevrenin ve kültürün korunmasını sağlamak, toplumun manevi gücünün artmasına özen göstermek gibi evrensel ulusal amaçlar duruyor. Tüm bu alanlarda verimli bir işbirliği olanaklıdır. Kısacası, PBİP'nin bu alanlardaki politikası, dine inananların sosyalizm kuruculuğuna aktif olarak katılmalarını sağlamak için moral-politik koşulların yaratılmasına yöneliktir.

Yukarıda sözü geçen ağır yıllara karşın, sosyal adalet, demokrasi, şans eşitliği, sosyal güvenlik gibi sosyalizme sıkıca bağlı olan değerler, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin bilincinde derin kökler salmıştır. W. Jaruzelski'nin de belirttiği gibi, «bu alanda Marksizm-Leninizm ilkeleri ulusal kan dolaşımına girmiş, sosyalist değerler ve normlar ise toplumsal bilincin kopmaz bir bileşeni olmuştur.»⁽³⁾

İllegal karşı devrimci gruplar ve Polonya'ya karşı gerçek bir «psikolojik savaş» başlatan emperyalizmin bunları destekleyen casusluk merkezleri, toplumda etkinliklerini yitirdiler ve politik bakımdan soyutlandılar. Toplumumuz, bu sözümona emekçilerin ve bunların haklarının savunucularının işçi ve ulus çıkarlarına düşman niteliklerini giderek daha iyi kavırıyor, bunların ajan niteliklerini ve yabancı çıkarların hizmetinde olduklarını daha iyi görüyor.

Ancak biz, ülkedeki toplumsal durumu ve politik ortamı idealize etmiyoruz. Sosyalist ideolojiye karşı olan ve yabancı topraklarda oluşan görüş ve tutumlara karşı ardıcıl ve daha etkili politik bir savaşım yürütüyoruz. Bunun gençler arasındaki çalışmalarda özel bir önemi vardır. Parti, toplum yaşamının deforme edilmesi ve çarpıtılmasına son vermesi, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi ve yasalara tam saygı gösterilmesi savaşımının girişimcisidir. Sarhoşluk, toplumsal mülkiyetten çalma, moral normlarını kabaca çiğneme gibi utanç verici eylemlere karşı geniş bir aydınlatma ve eğitim çalışması yürütülüyor.

Sosyalizmin gelişmesi, demokrasinin genişlemesi, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin işletmelerin, yerleşim yerlerinin, bölgelerin, tüm ülkenin yönetilmesine katılmalarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. 9. Kongreden sonra, devletin çalışmalarını denetleme kurumlarında olduğu gibi, toplumsal öz-yönetimde, temsili ve doğrudan demokraside de gelişmeler meydana geldi. Polonya parlamentosunun (Seym) rolü ve saygınlığı, onun yasal eylemleri artıyor. Parlamentomuzun çalışmalarında sanayi işletmeleri, tarım ve bilimsel kurumların temsilcilerinden oluşan toplumsal-ekonomik danışma konseyleri, büyük önem kazandı. Yerel organların ulusal kon-

(3) Agy.

seylerin yetkileri önemli ölçüde güçlendirildi. Bunlar, eylem gösterdikleri bölgelerin gerçek sahibi, toplumsal girişimlerin önemli merkezi durumuna geliyorlar.

Bugün 6,5 milyon üyeyi birleştiren sınıfsal sendikal hareket yeniden canlandı. O, PBİP'nin toplum yaşamındaki yönetici rolünü tanıyor ve pratikte emekçilerin çıkarlarını temsil ediyor, haklarını savunuyor. Parti, sendikaların devlet yönetimleri karşısında bağımsızlığını, bunların örgütlenme özgürlüğünü tanıyor ve bunu savunuyor, hareketin ideolojik-politik birliğinden yana kesin tutum alıyor.

İşletmelerin yaşamında köklü sorunların çözümünde (güncel ve perspektif planların kabul edilmesinde, elde edilen gelirin nasıl dağıtılacağıının belirlenmesinde vb.) büyük bir rol oynayan işçi özyönetimi, sosyalist üretim demokrasisinin somut bir biçimi olmuştur. İşçilerin öz yönetimlerinin politik savaşım biçimine dönüşmesi eğilimleri ortadan kalkıyor, kolektiflerin özel çıkarlarıyla tüm halkın çıkarları arasındaki çelişkiler giderek azalıyor. Ekonomik muhasebe temelinde faaliyet gösteren üretim birimleri ve ortaklık grupları sistemi geliyor. Bunlarda işçiler çalışmalarının örgütlenmesinden, üretimin kalitesinden kendileri sorumludur. Bu işe onların sorumluluklarının artmasına, kolektivizm ve sosyal aktiflik duygularının yerleşmesine yardım ediyor.

Kongre, sosyalist demokrasi araçlarının giderek gelişmesi ve zenginleşmesi için artık koşulların olgunlaştığını belirtti. Bu arada, seçim sistemindeki demokratizm genişletilecektir. Ulusal konseylerin her aşamasında insan haklarını savunan kurumlarda, bölgesel (voyvoda) ulusal konseylerde ise parlamentoda varolan benzeri danışma organları ortaya çıkacaktır. Parti, toplumsal yaşamda açıklığın genişletilmesi, olumsuz olayların yapıcı eleştirisinin hukuksal ve politik koşullarının yarıtılması için önlemler alıyor. Biz, sosyalist demokrasinin gelişmesinin emekçilerin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının giderek daha tam gerçekleşmesi, özgürlüklerin yerleşmesi, garantilerinin güçlenmesi anlamına gelmesi için çalışıyoruz.

Halkın yazgısıyla kopmaz bir biçimde bağlı olan PBİP sosyalist ilerlemenin ana yönetici gücüdür. Parti, geri çekilme ve ideolojik karışıklık dönemini atlattı, kendi Marksist-Leninist temelini güçlendirdi. Komünistlerin politik bilinç düzeyi, ülkede sürmüş ve hâlâ sürmekte olan keskin politik savaşımarda daha da yükseldi. Leninci demokratik merkezîyetçilik ilkeleri partinin iç yaşamında ardıcıl bir biçimde uygulanıyor. PBİP Tüzüğünde, Kongre'nin yaptığı değişiklikler ve ekler, bu ilkelerin güçlenmesine yardım ediyor. Emekçilerin çıkarlarını yansıtan politik çizgiyi gerçekleştirerek, parti, yavaş yavaş, ama sistemli bir biçimde saygınlığını artırıyor. İşçi sınıfıyla ilişkilerin perçinleşmesi, bizim başta gelen görevimizdir.

PBİP'nin toplum yaşamındaki öncü ve yönetici rolü, en başta onun Marksizm-Leninizmi yaratıcı bir biçimde uygulama yeteneğine bağlıdır. Bu somut durumun ve onun başlıca gelişme eğilimlerinin derin Marksist analizini yapmak demek, ortaya çıkan çelişkilerin ve yeni sorunların çözümüne bilimsel yaklaşım göstermek demektir. Parti, komünistlerin bilimsel sosyalizm teorisi üstüne bilgilerini derinleştirmek, bunların Polonya gerçeklerinin karışık koşullarında uygulanmasında yeteneklerinin artması, Marks, Engels ve Lenin'in ilkelerinin halkın tinsel yaşamında üstün bir duruma gelmeleri için her şeyi yapmayı bir görev sayıyor.

Kongre çalışmalarında uluslararası sorunlar önemli bir yer aldı. Son yıllardaki gelişmeler ülkemizdeki durumla dünyadaki güçler dengesi arasındaki diyalektik bağların varlığını kesin bir biçimde gösterdi. Bunlar, aralarında SSCB ile dostluk ve çok yönlü işbirliğinin yapısal önemi olan birliğimizin sarsılmazlığını bir kez daha kanıtladılar. PBİP'nin 10. Kongresinde konuşan M. S. Gorbaçov şöyle dedi: «Biz, Polonya'nın güçlü, bağımsız sosyalist bir devlet, topluluğumuzun aktif bir üyesi, onun sağlam bir halkası olması için sizin planlarınız ve girişimlerinize yoldaşça ilgi gösteriyoruz. Bu, Polonya halkının temel çıkarlarına, bizim ortak davamıza yanıt veriyor.

Polonya ile Sovyetler Birliği, bu en büyük Avrupa sosyalist devletleri arasındaki sıkı işbirliği ve bağlaşıklık ülkelerimizin başarılı gelişmesinin, Avrupa'da ve dünyada istikrarın zorunlu bir koşuludur». (4)

Sosyalist Polonya için böylesi sıkı bir işbirliği, böylesi bir bağlaşıklık onun güvenliği ve toprak bütünlüğü için önemli bir faktördür, onun dünyada konularının güçlenmesi ve barış koşullarında, uyum içinde gelişmesinin garantisidir. Bunun sağlamlığı, güçlü ortak sınıfsal ve ulusal çıkarlar temeline, ortak amaç ve çabaların enternasyonalist temeline dayanıyor. Partimiz, SBKP'nin 27. Kongresi'nin dünyanın nükleer yıkım tehlikesinden korunması gibi tüm insanlık için en önemli bir sorundaki uzak görüşlü ve somut, bilgeli ve dürüst çizgisini tümüyle kabul ediyor ve onunla dayanışmasını dile getiriyor. Biz Sovyetler Birliği'nin dünyanın nükleer silahlardan kurtarılmasına ve uluslararası alanda genel bir güvenlik sisteminin kurulmasına yönelik girişimlerini destekliyoruz ve bu yönde yoğun çaba harcıyoruz. Lenin'in partisinin, insanlığın yazgısında tüm devletlerin sorumluluk yüklenmelerini belirten, barışın korunmasının ulusal ve bloklar üstü amaçlardan üstün tutulmasını içeren yeni dünya felsefesini destekliyoruz.

Değişik sosyal düzenlere bağlı devletler arasında barış içinde yan yana yaşama, yalnız olanaklı değil, aynı zamanda tarihsel bir zorunluktur, aklın ve kendini koruma içgüdüsünün ifadesidir. Varşova Antlaş-

(4) Agy, 1 Temmuz 1986.

ması üyesi devletlerin kollektif bir biçimde hazırlanan barış politikası, sosyalizmin tekellerin bencil çıkarlarından, emperyalizmin ve en başta da Amerikan emperyalizminin insanlığın yaşamını tehlikeye sokan askersel üstünlük sağlama yetenışlerinden üstün olan ideolojik üstünlüğünün, onun hümanizminin önemli moral kanıtıdır.

Polonya, kendi tarihsel deneyimine uygun bir biçimde, Avrupa'daki barış ve güvenlik sorunlarına büyük dikkat ayırıyor. Kongrede kabul edilen anakaramızdaki güvenlik ve işbirliği sorunlarıyla ilgili bildiride, savaş sonrası oluşan ülkenin varlığını ve dokunulmazlığını tanıyarak, Avrupa'nın barışçı gelişmesinin uzun erimli programını belirleyen tarihsel Helsinki Sonuç Belgesine uyulması çağrısında bulunuluyor. Biz bu ülkelerin gerçekleşmesinden, diyalog ve işbirliği pratiğinden yanayız ve FAC'ndeki düzeni bozmaya çalışan intikamcı güçlerin aktifleşmesine karşı çıkıyoruz. Polonya, barış davasına aktif katkıda bulunmaya, silahsızlanmaya, gerginliği azaltmaya ve genel Avrupa işbirliğinin gelişmesine yönelik her yapıcı girişimi desteklemeye hazırdır.

PBIP'nin 10. Kongresi, kardeş partilerin, Polonya komünistlerinin savaşına gösterdikleri enternasyonalist dayanışmaya bir kez daha yüksek bir değer biçti. Partimiz, tüm işçi ve komünist partileriyle ilişkileri eşit-haklılık, içişlerine karışmama, şu veya bu sorundaki değişik görüşlere saygı gösterme temelinde geliştirmeye çalışıyor. Kongremiz, barış ve insanlığın yokoluşunun önlenmesi savaşımının yönünü ve araçlarını saptamak için tüm dünya komünistlerinin bir konferansının toplanmasının amaca uygun olacağı görüşünü bir kez daha belirtti.

Parti formu, PBIP'nin elde ettiği başarıların ve gücünün, eleştiri ve özeleştirin bir sergilenmesi oldu, o, zayıflıklarımızı ve hatalarımızı gösterdi. Eleştiri ve özeleştirin gelişmesini, kendinden memnun olmanın aşılmasını biz, sosyalizm savaşımının, onun ilerlemesinin önemli bir faktörü sayıyoruz. Bizim belgimiz şudur: Yönetmek demek, işçi sınıfına, tüm halka hizmet etmek demektir.

Tabanda birlik: Bağlaşıklıkların temeli

Donis Christofinis

*Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL)
MK Politik Büro üyesi*

Sınıfsal ve politik bağlaşıklıklar, AKEL'in faaliyetinin, strateji ve taktiklerinin çok önemli bir bileşenidir. Bu doğrultuyu izlerken, parti değişmez biçimde Marksist-Leninist ilkelere bağlı kalıyor, uluslararası komünist hareketin edinmiş olduğu engin deneyimi Kıbrıs koşullarında uygulamak için elinden geleni yapıyor. Biz, ülkedeki durumun ve dünyadaki nükleer bir felaket tehlikesi ile yüklü olan gergin durumun halkımızı ve tüm insanlığı tehdit eden tehlikelerin ortadan kaldırılması için olabildiğince geniş güçlerin koalisyonunun kurulmasını zorunlu kıldığını düşünüyoruz.

İşçi sınıfının birliğine, işçi sınıfının yoksul köylülerle, orta sınıfların ilerici unsurları ve aydınlarla stratejik bağlaşıklığına ve öteki sınıf güçleri ve partileri ile taktik, kısa erimli anlaşmalara birincil önem veriyoruz. AKEL, Lenin'in işçi sınıfının sonul, stratejik amaçlarının genel demokratik amaçlarla çelişmediğine ve birbirlerini karşılıklı olarak tamamladıklarına ilişkin önermesinden yola çıkıyor. Biz komünistler, ülkedeki savaşımın şu ya da bu aşamasının dayattığı görevlere öncelik verirken, partimizin çehresini belirleyen sınıfsal hedefleri asla reddetmiyoruz.

Komünistlerin politikasında, barışın, ulusal egemenliğin ve demokrasinin savunulması, işçi sınıfının daha iyi yaşam ve çalışma koşulları için savaşıma ve sosyalizmi kurmak olan tarihsel misyonunun yerine getirmesine seferber edilmesi ile birleştiriliyor. Proletaryanın çıkarları, halkın çoğunluğunun çıkarları ile uyum içindedir. Ve, ulusal burjuvazinin yurtsever kesimi, toplumsal alanda proletaryaya zıt konumda olmasına karşın, onunla bir dış saldırıya karşı koyarken ve barış için savaşım verirken bağlaşıklık kurmaktadır.

Marksist-Leninist teori ve komünistlerin uluslararası deneyimi, öteki güçlerle barışın ve demokrasinin savunulmasında işbirliğini sağlamanın, bunu sadece bu alanlarda güçlendirmek için değil, aynı zamanda olanaklı olduğu yerlerde bunu halkın çoğunluğunun çıkarına ekonomik gelişme gibi başka konulara da yaymayı başarmanın sabır ve ustalık istediğini gösteriyor. Bu gibi konularda emekçilerin eylem birliğini amaçlarken, parti, olanaklı olduğu ölçüde daha çok emekçiyi barış için savaşım ve uluslararası dayanışma eylemlerine çekmeye çalışıyor.

Lenin'in söylediği gibi bağlaşıklık politikası bir sanattır. Bu politika en başta potansiyel bağlaşıklar ve partnerlerin bilincindeki sabit antikomünist önyargılar olmak üzere, önemli engellerle karşılaşır. Ulusal kurtuluş

cephelerinin kurulduğu durumlarda milliyetçiler sık sık, komünistlerin enternasyonalist oldukları için yurtsever olamayacakları gibi temelsiz bir düşünce ile onlara karşı ayrımlı davranmışlardır. AKEL yurtseverliğini eylemleriyle kanıtlamıştır. Partimizin, İngiliz sömürgeci yönetimi yıllarında halkımızın kurtuluş için verdiği politik savaşımın öncülüğünü yaptığını, daha sonra Kıbrıs'ın bağımsızlığının temel dayanağı olduğunu, darbeler ve Türk saldırganlarına (!) karşı direnirken, demokrasi ve ulusal bağımsızlığı korurken en çok kurban verdiğini, en çok özveride bulunduğunu hiçbir iftira çürütemez. Ne ki, işbirliğinin, zaman zaman, kendi sekte yanlılarımız ve partnerlerimizden, onların çıkarlarına, ideolojik ve politik olgunluk düzeylerine uygun olmaktan uzak istemlerde bulunmamız nedeniyle aksadığını kabul etmemiz gerekir.

Bağlaşıklık politikamız da içinde, tüm çalışmalarımızda ulusal olanla uluslararası olanı doğru biçimde birleştirmeye özel önem veriyoruz. Bunu yaparken, hem devletimizde iki topluluğun – Rum ve Türk – var olduğunu, hem de Kıbrıs'ın gezegenimizin «karışık noktalarından» «gerginlik ocaklarından» biri olan Doğu Akdeniz'de yer aldığını gözönünde tutuyoruz.

Kıbrıs komünistleri, 1930'larda, İspanya'da Uluslararası Tugaylar'da dövüştüler. Şimdi, Küba, Cezayir, Vietnam, Afganistan, Etiyopya, Filistin, Güney Afrika, El Salvador, Nikaragua ve öteki ülkeler halklarının savaşımı ile dayanışma amacıyla yürütülen her uluslararası kampanyaya aktif olarak katılıyorlar. Bu dayanışmanın kendisi de, halkımızın yurtsever savaşımına gösterilen uluslararası desteği güçlendiriyor.

Ulusal olan ile uluslararası olanın diyalektiği, başını komünistlerin çektiği, Kıbrıs kamuoyunun topraklarımızdaki yabancı üslere karşı hareketinde de ifadesini buluyor. Bu hareket yurtsever niteliktedir, çünkü, bu üsler kaldığı sürece gerçek özgürlük, güvenlik ve bağımsızlık olanaksızdır. Ayrıca, bu üsler emperyalizmin tüm bölgedeki saldırganlıkları için bir köprübaşı hizmeti görüyor ve bundan ötürü bu üslerin kaldırılması için verilen savaşım enternasyonalist bir nitelik taşıyor.

Kıbrıs komünistleri uluslararası temeldeki bağlaşıklık politikalarını, adada devrimci hareketin başlangıcından bu yana sürdürüyorlar. Daha 1920'lerde, Kıbrıs Komünist Partisi, tüm Kıbrıslı Rumları ve Türkleri, tüm emekçileri sömürgeci İngiliz yönetimine karşı birleşik bir kurtuluş cephesi halinde çıkmaya çağırıyordu. Kıbrıs Komünist Partisi'nin gazetesi «*Neos Anthropos*»un 8 Ocak 1927 tarihli sayısında yer alan bir makalede şöyle deniyordu: «Kıbrıs'ı özgürlüğüne kavuşturmanın gerekli olduğunu kavrayan tüm partiler çabalarını böylece bir cephenin oluşturulması doğrultu-

(!) Burada söz konusu olan sağcı milliyetçi güçlerin Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmak (enosis) amacıyla 1974'te giriştikleri darbe denemesi ve ardından Kıbrıs topraklarının % 37'sinin Türkiye tarafından işgal edilmesidir. (Not Red.)

sunda yoğunlaştırmalıdır» ve «burjuvaziden ya da proletaryadan yana olmalarına bakmaksızın, Rum ya da Türk tüm İngiliz karşıtı unsurlar, yabancı egemenliğine karşı savaşımında işbirliği yapmalıdırlar».

Partimiz, sıralarında yüzlerce Kıbrıslı Türk olan tek partidir. Deriş Ali Kavazoğlu, AKEL MK'nin Türk teröristler tarafından katledilen bu üyesi, tüm ilerici Kıbrıslıların gözünde, bir kahraman ve değişik milletlerin mensupları arasındaki dostluğun bir sembolüdür. Binlerce Kıbrıslı Türk, başını komünistlerin çektiği ve ada ile nüfusu ikiye bölünene kadar ülkenin en büyük ulusal sendikası olan Tüm Kıbrıs Emek Federasyonu (PEO)'nun üyesiydi.

Parti ve onun yönetici, yönlendirici rol oynadığı yığın örgütleri, her zaman iki topluluk arasında yakın ilişkiler amaçladılar. AKEL'in girişimi ile kurulan geniş tabanlı bir Yakın İlişkiler Komisyonu, bu doğrultuda çalıştı. Bu komisyonun yaptığı öneri üzerine, hükümet, Kıbrıslı Türklerin Hakları Deklarasyonu'nu yayınladı.

Adanın Türk işgalindeki bölgesine dayatılan rejimin başı olan Denктаş tarafından çıkarılan engeller, zorluklara karşı PEO ve Dev-İş (Kıbrıslı Türklerin İlerici sendikası), aynı şekilde iki topluluğun sağ kanat sendikaları SEK ile Türk-Sen, kendi aralarında ilişkiye geçtiler. Londra'da toplanan bir konferansta (Kasım 1984), Kıbrıslı Rum ve Türklerin altı sendikası, sosyal güvenliğe ilişkin sorunları ortaklaşa tartıştılar. 1985'te Lefkoşe'de ulusal sendikalar, sosyal güvenlik fonları, limanlarda ve meyva ambalajlama işlerinde çalışan işçilerin sorunlarını görüştüler.

İki topluluktan geniş delegasyonlar, Sofya ve Prag'daki dünya barış forumlarına katıldılar, barıştan ve bağımsız, egemen, birleşik, federal, bağlantısız ve tümüyle askerden arınmış Kıbrıs'tan yana ortak açıklamalar yaptılar. Bu açıklamalar, AKEL ve liderliğini Cumhurbaşkanı Spiros Kipriyanu'nun yaptığı, adanın özgür topraklarında faaliyet yürütmekte olan Demokratik Parti (DP) ile, işgal altındaki alanda faal olan Cumhuriyetçi Türk Partisi ve Toplumcu Kurtuluş Partisi tarafından yine ülkenin iki bölümündeki gençlik örgütleri, barış komiteleri ile birçok öteki örgüt tarafından imzalandı. Son döneme kadar, her iki tarafı temsil eden aydınlar Lefkoşe ve Kıbrıs dışında biraraya geldiler. Kıbrıs Komünist Partisi'nin (2) devamcısı olan AKEL, kuruluşundan başlayarak (1941) işçi sınıfının, köylülüğün ve orta tabakaların bir bağlaşıklığını oluşturmayı hedeflemiştir. Bu çabalar ve aynı zamanda gençler ile kadınların seferber edilmeleri sonucunda, parti, Halk Hareketi adıyla bilinen başını

(2) İngiliz yetkililer, Kıbrıs halkının sömürgecilige karşı ayaklanmasının ardından 1931 yılında Kıbrıs Komünist Partisi'ni yasakladılar. 1941 yılında KKP, yasal faaliyet yürüten bir örgüt olarak AKEL'i oluşturdu. Belirli bir süre her iki parti de varlığını sürdürdü. AKEL'in Marksist-Leninist bir parti olarak pekişmesinden sonra KKP ona katıldı.

komünistlerin çektiği emekçilerin birleşik cephesinin temellerini attı. Bu, adanın en güçlü toplumsal ve politik oluşumudur. Ve henüz nüfusun çoğunluğu adına konuşmasa da, barışın, toplumsal ilerlemenin ve Kıbrıs'ın bağımsızlığının çok önemli bir faktörüdür.

Solun birliğinin yanısıra, değişik politik eğilimlerden sendikaların güncel konular etrafında eylem birlikleri gerçekleştirmeleri de sağlanmıştır. PEO'nun komünist yöneticilerinin çabaları sonucunda milliyetçi bir sendika olan SEK ile kalıcı bir temelde ve hem de belirli bir sorununun incelenmesinden istem öne sürülmesine, grevlerin ve toplu iş sözleşmelerinin örgütlenmesine kadar her aşamada işbirliği yapması sağlanmıştır.

Ortak ekonomik ve sosyal sorunlar temelinde gerçekleştirilen bu eylem birliğinin önemi, ücret ve maaş alanların yüzde 80–85'inin örgütlü olduğu gözönüne alındığında daha da artmaktadır. Bu, milliyetçi sendikaların neden bizimle, barışın korunması, Güney Afrika'daki ırkçılığa karşı ve öteki uluslararası konularda işbirliği yapmakta olduğunu da anlatmaktadır.

Kıbrıs işçi sınıfı hareketinin ayırıcı bir özelliği de, Avrupa'nın, öteki kapitalist ülkelerinden farklı olarak, Kıbrıs'ta klasik türden bir sosyal demokrat hareketin bulunmamasıdır. Kıbrıs'ta komünist hareketin yaklaşık 60 yıllık bir geçmişi varken, Kıbrıs Birleşik Demokratik Birliği (EDEK) adı ile bilinen «sosyalist» parti ancak 16 yıl önce kuruldu. EDEK'in, işçiler ve köylüler arasındaki etkisi oldukça sınırlıdır. Onun asıl sosyal tabanını küçük burjuva aydınları oluşturmaktadır.

AKEL her zaman taktiklerinde olgunluğu amaçlamıştır. İngiliz sömürge yönetimi altında, sınıfsal istemlerini ileri sürerken önceliği bu yönetimden kurtulmaya vermiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler faşizmine karşı dövüşmeyi en büyük görev olarak gördü ve 16 Haziran 1943'te Merkez Komitesi parti üyelerini bu savaşa katılmaya çağırdı. İlkeselliği esneklik ile birleştirerek ve sömürgeci yönetime ve faşizme karşı savaşımında bağlılık politikası izleyerek, parti etkisini artırdı ve halk arasında sağlam konumlar elde etti.

Antifaşist savaş, kurtuluşçu Kızıl Ordu ile Yunan Direnişi'nin kahramanca karşı saldırısı, AKEL 3. Kongresi'nin (Nisan 1944), kurtuluş savaşımını daha ileriye götürmek amacıyla birleşik bir cephenin oluşturulması yönünde çağrıda bulunan kararını yaşama geçirmek için elverişli koşullar yarattı. Aynı yılın Ekim ayında, partilerin ve yığın örgütlerinin katıldığı bir konferansta, işbirliği üzerine bir protokol imzalandı ve bir Ulusal Konsey kurulması üzerinde ilke anlaşmasına varıldı. Ne ki, antikomünistlerin direnişi ve Aralık 1944'te Yunanistan'da patlayan iç savaş, bu konseyin kurulmasını olanaksız kıldı.

Buna rağmen partimiz birliği sağlamaya yönelik çabalarını özellikle ulusal burjuvazinin ilerici mensupları ve değişik demokratik unsurlar ile

ilişkiler yoluyla sürdürdü. 1946 yerel seçimlerinde, AKEL ve değişik sol kanat yığın örgütlerini içeren Ulusal Cephe, öteki demokratlarla birlikte bir Ulusal İşbirliği Bloku kurdular. Bu blok kentlerin çoğunda seçimleri kazandı. Komünistler Limasol ve Famagusta'da belediye başkanlığına geldiler.

Halkın kurtuluş savaşımı ivme kazanmaya devam etti. Ocak 1955'te AKEL Merkez Komitesi minimum programında Kıbrıs kendi kaderini tayin hakkının koşulsuz ve tam olarak gerçekleşmesini öngören bir Birleşik Yurtsever Cephe'nin resmen kurulması için çağrı yaptı. Parti bunu temel ve en yakıcı görev olarak görüyordu. Adadaki tüm Rum ve Türkleri, ideolojik ve öteki ayrılıklara bakmaksızın, sömürgeci yetkililerin baskıcı politikalarına karşı, yabancı üslere karşı, adanın askerden arındırılması için savaşımında birleşmeye çağırırdı.

1960'ta, halkımız sınırlı bağımsızlık kazandı ve Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. Ancak ulusal kurtuluş hareketi sürdü. Üç garantör – İngiltere, Yunanistan ve Türkiye – diktalarını dayattılar. İngiliz emperyalizmi adadaki üslerini korudu. Bağımsızlık üzerindeki sınırlamalar Anayasa'nın kesintisiz uygulanmasını engelledi.

Bu savaşım ödevini, doğru biçimde ulusal kurtuluş aşaması olarak belirleyen AKEL asgari bir program temelinde halkın olanaklı en geniş antiemperyalist birliğine dayalı bir tüm Kıbrıs Birleşik Cephesi'nin oluşturulması çağrısında bulundu. Cumhuriyetin ilk cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'un Kıbrıs'ın ulusal egemenliği ve toprak bütünlüğünü pekiştirme; iki topluluğu birbirine düşürmeyi amaçlayan şoven girişimler ile milliyetçi enosis sloganı altında emperyalizmin isteklerini yerine getirmekte olan faşist EOKA-2'nin yıkıcı faaliyetini bozguna uğratma yönündeki çabalarını destekledi.

1974 olaylarından ve Türk istilasından sonra, bir ulusal birlik hükümetinin kurulmasına yöneldik. Ne ki, öteki partiler arasındaki farklılıklar bu amaca ulaşılmasını engelledi. O zaman Mararios'un başkanlığında ulusal politik birliği temsil eden bir Ulusal Konsey kuruldu. Tabanda birleştirici merkez, Partiler ve Örgütler Koordinasyon Komitesi'ydi. Partimizin girişimi ile, Komite Sekreteryası aynı zamanda Avrupa Güvenliği ve İşbirliği için Kıbrıs Komitesi olarak ilan edildi. Bu, ulusal olan ile uluslararası olanın birleştirilmesini ve ulusal kurtuluş için savaşım ile barış için savaşım arasındaki bağlantıyı yansıtan bir davranış oldu.

Biz komünistler, antiemperyalist birliği güçlendirmek ve daha da aktif hale getirmek için elimizden geleni her zaman yaptık. Türk işgaline karşı savaşırken iki topluluğu, Kıbrıs'ın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün yeniden kazanılması, ülkenin bağlantısızlığının ve tümenden askerden arındırılmasının sağlanması uğrunda, emperyalizme karşı ortak savaşımında birleştirilmesi için hiç bir çabadan kaçınmadık.

Ulkeyi kurtarmak amacıyla birliğin sağlanması politik platformu, komünistlerin katılımıyla, Makarios'un başında bulunduğu Ulusal Konsey tarafından hazırlandı. Platform, halka dayatılmadığı sürece silahlı savaşı dışarda bırakan barışçı bir çözümü; etnik sorunun, BM çerçevesinde, Kıbrıs üzerine alınan kararlar ve 1977'de Mararyos ve Denktas tarafından imzalanan anlaşma (3) doğrultusunda görüşme yoluyla çözülmesini; adil bir çözümün kolaylaştırılması ve sonuca ulaştırılması için gerekli bir adım olarak Kıbrıslı Rumlar ve Türkler arasında yakın ilişkiler kurulmasını öngörüyordu.

Partimiz, Makaryos'un ölümünden sonra da, halkın birliğini sağlanması için çalıştı. Birlik amacına yönelik ardıcıl bir politika, artı, halk arasındaki etki (4), partinin inisiyatifi almasını sağladı ve bunun sonucu olarak, Nisan 1982'deki görüşmelerin ardından AKEL ile DP arasında demokratik işbirliği konusunda anlaşma imzalandı. Bu, sıradan bir partiler arası anlaşma değil, bir minimum program çerçevesinde sınıflar arası politik bir bağlaşıklıkta.

Minimum program ve demokratik işbirliği üzerinde anlaşma, tüm adayları kendi üssü haline çevirmek amacıyla komplolar kurmaya son vermeyi reddeden gerici emperyalist güçlerin saldırısına uğradı. Yunanistan ve Türkiye'den yürüttükleri faaliyetlerle, Kıbrıs'ta kilisenin başının, sağ kanat Demokratik Hareket Partisi'nin ve EDEK'in desteğini sağladılar. Ne ki, halk minimum programa bağlı kaldı. Bu program Şubat 1983 seçimlerinde tekrar seçilen Cumhurbaşkanı Kipriyanu'nun seçim platformunu oluşturdu.

Program, ulusal egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün yeniden sağlanmasını, bağlantısızlık politikasının sürdürülmesini, adanın askerden arındırılmasını öngörüyordu. Demokratik kurumların mükemmelleştirilmesini, halkın çıkarları doğrultusunda toplumsal ve ekonomik değişikliklerin gerçekleştirilmesini ve Kıbrıslı Rumlar ve Türkler arasında karşılıklı güven ve işbirliğinin yeniden kurulmasını da amaçlıyordu.

Demokratik işbirliği üzerinde anlaşma, bir uzlaşma bağlaşıklığıydı. AKEL, büyük bir etkiye sahip olmasına karşın, ne cumhurbaşkanlığı için kendi adayını göstererek bağlaşıklığın önderliğini üstlenmek gibi bir iddia öne sürdü ne de gelecek hükümette temsil edilmeyi talep etti. Tek amacı, programın uygulanmasına yardımcı olmaktı.

Eğer heterojen sınıf güçlerinin işbirliğini gerçekleştirmeye çalışıyorsa, uzlaşma ve gerekli ödünleri verme yeteneği, işçi sınıfı partisinin politikasının önemli bir parçasıdır. Bu yetenekte olmak diyordu Lenin, güçlü bir

(3) Daha sonra 1979'da bu belgelere Kipriyanu ile Denktas arasındaki anlaşma eklendi.

(4) 1981 genel seçimlerinde AKEL oyların yüzde 33'ünü aldı ve en çok oy alan parti oldu.

düşmanı ancak «geçici, sallantılı, istikrarsız, güvenilmez, koşullu olsa da, yığınsal bir bağlaştığı kazanmanın herhangi, hatta en ufak bir olanağı»⁽⁵⁾ her koşulda dikkatlice kullanırsa yenebilecek olan işçi sınıfının öncüsü için mutlaka gereklidir.

DP ile sayısız uzlaşmada bulundu, ödünler verdik ve gerçekte, onun komünistlere karşı ayrımcı tutumunu açıktan eleştirmekten uzak durduk. Ancak, 1983'te Cumhurbaşkanı'nın Lübnan için sözde çok uluslu barış gücünün ülke topraklarından transit geçmesine izin vermesi üzerine, AKEL yığınsal protesto gösterileri düzenledi. Her ikisi de NATO üyesi olan Yunanistan ve Türkiye'nin hükümetleri böylesi bir güce yardımcı olmayı reddederken, bağlantısız Kıbrıs'ın AKEL'in desteğiyle seçilmiş cumhurbaşkanı'nın Larnaka sivil hava ve deniz limanlarını bu gücün kullanımına açması karşısında sessiz kalınabilir miydi?

Bu adım Cumhurbaşkanı ile olan ilişkilerimizde bir dönüm noktasını oluşturdu. Yine haklı nedenlerle, onun BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs'ta ulusal sorunun çözümüne ilişkin yapıcı önerilerine karşı tutumunu da eleştirdik. Kipriyanu bu önerileri ne reddetti, ne de kabul etti. Minimum programın şart koştuğu iki toplumlu bir federasyonun kurulması politikasını ihlal ederek, gerçekte bölünmeye ve ülkenin işgal altındaki kuzeyinde ayrılmış bir devletin oluşturulmasına katkıda bulundu.

Ne ki, AKEL bu durumda bile, minimum programın en önemli yönleri üzerinde varolan ayrılıkların tartışılması gerektiğini ve bunun sonucunda bir anlaşmaya varılabileceğini belirtti. Parti, Kıbrıs'ın geleceği, Kıbrıs sorununun adil bir çözümüne ilgi duyan güçlerin birliğinin genişletilmesi ve pekiştirilmesi açısından, demokratik işbirliğinin taşıdığı önemin farkındaydı.

Partinin Cumhurbaşkanı'nın anlaşmanın özüne, ruhuna aykırı olan yanlış hareket ve konularını eleştirme hakkını saklı tutarken, iyiniyetli ve görüşmelere hazır olduğunu göstermesine karşın, Kipriyanu demokratik işbirliğini Aralık 1984'te tek yanlı olarak sona erdirdi. AKEL MK Politik Bürosu'nun konu üzerine yayınladığı açıklamada şöyle deniyordu: «AKEL gerçek ulusal çıkarlar adına gerçekleştirilen bu eylem birliğinin, Kıbrıs sorununa ortak bir yaklaşımın, sağlam demokratik ilkelerin, eşit hakların, kolektifliğin ve kolektif sorumluluğun üzerine temellenmesi gerektiği görüşündedir.»⁽⁶⁾

Komünistler, egemen ülkelerini korumak amacıyla tüm politik güçleri birleşmeye çağırdılar: Kıbrıs sorununun çözümü için ortak bir çizginin oluşturulmasının altını çizdiler. Demokratik Parti ile yakın işbirliğinin önemini bir kez daha vurguladılar. AKEL yönetimi, tüm politik güçleri tem-

(5) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 41, s. 55 («Komünizmin Çocukluk Hastalığı Solculuk»tan).

(6) «Haravgi», 23 Aralık 1984 (Rumca).

sil edecek bir ulusal birlik hükümetinin kurulması yönünde çağrıda bulundu.

Partimiz bu temel çizgisine bağlı kalıyor, ülkenin tüm yurtsever, demokratik ve antiemperyalist güçlerini bağlaşıkları olarak görüyor. Cumhurbaşkanı Makaryos döneminde varolan Ulusal Konseyi yeniden canlandırmanın olası olduğundan hareket ediyor. Demokratik işbirliğinin kesintiye uğramasından anlaşılır bir hayal kırıklığına uğramış olmamıza karşın, ülkenin çıkarları ve halkın Kıbrıs sorununun barışçı, adil ve dayanıklı bir çözümü için savaşımı doğrultusunda, kabul edilebilir bir ortak program altında ortak eylemler yapmayı sağlamaya devam edeceğiz.

AKEL, Aralık 1985'teki parlamento seçimlerine ulusal birlik hükümeti oluşturulması sloganı altında hazırlandı. Yığınları ortak eylemler için seferber etmeye çalıştı. Seçimler ve seçim hazırlıkları bir antikomünizm atmosferi içinde ve sağdan, Demokratik Parti'nin kimi kesimlerinden, kiliseden ve EDEK'ten gelen saldırılar altında geçti. Uluslararası emperyalizm, bir karalama kampanyası körüklemek için çok şey yaptı. Bütün bunlar kaçınılmazlıkla, seçim sonuçları üzerinde de etkisini gösterdi. (7)

AKEL yönetimi tüm örgütlerinden seçimlerin sonuçlarını tartışmalarını ve gerilemenin nedenlerine ilişkin kendi görüşlerini bildirmelerini istedi. Sıradan parti üyelerinin eleştirileri ve değerlendirmeleri, yöre komitelerinde, daha sonra da MK plenumunda genelleştirildi. Bu kolektif tartışma, yapıcı bir eleştiri ve özeleştirici ruhunda özgür görüş değiş tokuşunu olanaklı kıldı. Saflarımızı pekiştirdi ve parti-içi demokrasiye katkıda bulundu. Ve kimi zaman tartışmalarda çok kesin hükümler verilmesine karşın, bu, Merkez Komitesi'nin durumu normalleştirme ve zorlukları aşma yönünde gerekli olan önlemleri anında almasına kesin olarak yardım etti.

Tartışma, parti içinde bozguncu duyguların olmadığını ve üyelerin kaybedilen konumların geri alınmasına ve parti birliğini güçlendirmeye hazır olduğunu ortaya koydu. Şimdi, örgütlenme çalışmalarının ve ideolojik eğitimin daha iyi olması, kadroların eğitilmesi ve yığınlar arasında ajitasyon ve propaganda yürütülmesi yönünde özel bir çaba harcıyoruz.

Bağlaşıklıklar kurma yönündeki deneyimimiz, her şeyden önce, birliğin tabanda güçlendirilmesi gerektiğini doğruluyor. Yığınların birleştirilmesi, işçi sınıfı partisinin bu bağlaşıklıkta önemli bir rol oynayabilmesini ve bunun korunup güçlendirilmesini sağlamaktadır. AKEL şimdi tam da bu türden, yığınların ve örgütlerin birleşik eylemini, öncelikle de işçilerin köylülerin ve kent orta katmanlarının birliğini sağlamaya çalışmaktadır.

Deneyimimiz, Lenin'in, öteki sınıf ve toplumsal tabakaların çıkarlarını

(7) Aralık 1985'te yapılan erken parlamento seçimlerinde en çok oyu (yüzde 33,50) sağcı Demokratik Birlik aldı. AKEL oyların % 27,13'ünü, DP yüzde % 27,64'ünü, DED % 11,07'sini aldı. (Not Red.)

temsil eden örgütlerle bağlaşıklık kuran işçi sınıfı partisinin, politik ve ideolojik bakımdan bağımsız olması gerektiğine ilişkin tezini doğruluyor. Bağlaşıkların emekçilerin tüm halkın çıkarlarına ters düşen somut adımlarını zamanında görmek ve bunlara katılmamak, bunların gerçekleşmesini engellemek gerekiyor. Bu, partiye, yığınların gözünde kendi kimliğini koruma olanağı tanıyan tek çizgidir ve ülkemizde olduğu gibi sınıflar arası işbirliği durumunda özellikle önemlidir. İşçi sınıfı partisi hükümete girmemekle birlikte, halk AKEL'in de, hükümetin bütün yanlış karar ve hesaplarından, verdiği sözleri tutmamasından sorumlu olduğunu düşünme eğilimindeydi. Deneyimimiz ayrıca bir başka önemli soruyu ortaya koyuyor: Politik bir bağlaşıklık ne zaman terkedilmelidir? Bu bağlaşıklıktan zamanında çıkma sorununu, aynı zamanda politik savaşım ustalığını ortaya koymaktadır.

Barış ve silahsızlanma savaşımı, komünistlerden esnek ve ilkeli bir bağlaşıklık politikası uygulamalarını talep etmektedir. Bu, Kıbrıs için uluslararası ve ulusal bir sorundur. Topraklarımızda yabancı askersel üslerin varlığı ulusal güvenliğimize yönelik bir tehdittir ve adada emperyalist güçlerin doğrudan varlığı sağcıların işine yaramakta, barışçı ve adil bir çözümü engellemekte ve sosyal-ekonomik durumu kötüleştirmektedir.

ABD emperyalizmi askersel varlığını korumak ve adayı Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da güçlü bir stratejik üs haline dönüştürmek istiyor. Amerikalılar ülkemizde şu anda faaliyette olan üç istasyonun yanısıra Kıbrıs hükümetinin izniyle yeni bir casusluk istasyonunun inşasına başladılar. Batı ajanları bu projenin «Yıldızlar Savaşı» planları ile ilişkili olduğunu belirtiyorlar. Bundan başka, ABD, adanın Türk işgali altındaki kuzey kısmında «Çevik Kuvvetler» tarafından kullanılacak bir hava üssünün inşası için yüzmilyonlarca dolar harcamıştır.

Bu tehlikeli durumda, barış için savaşım, işçi, köylü, zanaatkar, esnaf, bilim adamı, yazar; yaşlı ve genç kuşakların üyeleri; kadın ve erkek tüm Kıbrıslıları ilgilendirmektedir. Bu durum, en geniş yığınsal hareketin geliştirilmesi için nesnel olanaklar sunmaktadır. AKEL, hareketin büyümesine aktif olarak katkıda bulunuyor. Aynı zamanda, emperyalizmin ajanları aracılığıyla ve antisovyetizmi, sözümona «tarafsızlık» ve «bağımsızlık» kavramlarını, ABD ile SSCB'nin eşit sorumlulukları olduğu yolundaki sözde teoriyi kullanarak barış hareketini etkisizleştirme çabalarını karşı uyanık duruyoruz.

Tüm Kıbrıs Barış Konseyi, adanın barış güçlerinin başında bulunuyor. Bu konsey, burjuva unsurlardan gelen taleplerin sarsamadığı açık bir antiemperyalist yönelime bağlı kalmaktadır. Biz, istekleri konusunda net bir görüşe sahip olmayan 100.000 taraftar yerine, 50.000 bilinçli barış savaşçısının tercih edilir olduğuna ilişkin argümanı kabul etmiyoruz.

Görüşümüz şudur: İdeolojik savaşım yürütmek ve aynı zamanda tüm savaş karşıtlarının ortak eylemler ve özgün konular etrafında yürütülen kampanyalar çerçevesinde işbirliği yapmalarını sağlamak çok önemlidir.

«Barış için savaşım, komünistlerin önüne, en geniş birleşik cephenin yaratılmasının büyük olanaklarını açmaktadır. Barışın korunmasından çıkarı olanların tümü bu birleşik cepheye çekilmelidir.»⁽⁸⁾ Elli yıldan fazla bir zaman önce Komitern'in 7. Kongresinde kabul edilen bir karardan alınan bu bölüm hâlâ öylesine günceldir ki, bizi, halkın gericiliği ve militarizmi Kıbrıs'ın dışında tutacak yetenekte bir güçlü savaş karşıtı cephesini kurmaya seferber etmektedir.

⁽⁸⁾ Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresi ve faşizme ve savaşa karşı mücadele. Moskova, 1975, s. 386.

Diktatörlük devrildi, kavga sürüyor

Rene Theodore

Haiti Komünistlerinin Birleşik Partisi (HKBP)
MK Genel Sekreteri

• *Duvalier hanedanı diktatörlüğünün hemen hemen 30 yıldan sonra yıkılışı Haiti tarihinde çok önemli bir olay oldu. Rejimin çöküşünü getiren yığinsal çıkışlara, halk hareketine partinizin katkısı ne oldu?*

• Tüm öteki muhalefet güçleri gibi, Komünist Partisi de halkın gözünde diktatörlüğü teşhir etmek için çok şey yaptı. Duvalier propagandasının yarattığı efsanevi haleyi söküp almak ve hanedanın bunca yıl yalnızca vahşi terör sayesinde erkte kalabildiğini göstermek gerekiyordu. Halkı diktatörlüğün o kadar da güçlü olmadığına, yenilebileceğine inandırmak gerekiyordu. Partimiz, terörizm ve rüşvetçilik ve ahlak bozukluğuna dayalı bu sistemin Haiti'yi derin bunalımlardan kurtaramayacağını ve rejimi iflasa götüren sorunları çözemeyeceğini söylüyordu.

Komünistler halka görüşlerini doğrudan ilişki yoluyla ya da Haiti'deki kitle iletişim araçlarında yer verilmediği için yurt dışından yapılan radyo yayınları aracılığıyla ulaştırdılar. Bir zamanlar, diktatörlük Katolik Radyo «Soleil»de içinde olmak üzere halk hareketini destekleyen tüm radyo istasyonlarını kapattığında, bizim dışardan yaptığımız yayınlar hemen hemen tüm halk tarafından dinlendi ve ülkedeki en popüler yayın niteliğini kazanmıştı. Partimizin halk yığınlarının istemlerini yansıtan konumunu anlattık ve halka Duvalier hanedanını alaşağı etme savaşımını nasıl örgütleyecekleri konusunda kesin ve açık tavsiyelerde bulunduk.

Halk meydanlara çıktığı zaman, komünistler çağrılarında şöyle diyorlardı: Zaman zaman sokaklara çıkmak yeterli değildir; tüm savaşım dönemi boyunca örgütlenme ve eyleme hazırlık sağlanmalıdır, çünkü halkı güçlü kılan bunlardır. Düşüncelerimiz yavaş yavaş tüm halk arasında yayıldı. Tiranlığa karşı nüfusun örgütlenmesinde mahalle komiteleri önemli bir biçim olarak ortaya çıktı, halkın tiranlığa son verme kararlılığı arttı. Kuşkusuz komünistler, 1986'nın başındaki, Baby Doc'u ülkeden kaçmaya zorlayan eylemler içinde doğrudan yer aldılar.

Haiti halkı kimi demokratik hak ve özgürlükler elde etti. Fakat durumdan memnun olmak söz konusu değildir. Demokratik istemler için baskıda bulunmanın gerektiği her durumda açıkça görüldüğü gibi halkın hareketlilik düzeyi yüksek kalmıştır. Duvalier taraftarları ve başta ordu olmak üzere bazı devlet kurumları arasındaki bir uzlaşmanın sonucu ola-

rak oluşan Ulusal Hükümet Konseyi'nin halkın çıkarlarına uygun kararlar alması için yığınlar tarafından zorlanması gerekiyor.

İşte buna bir örnek: Şimdiki hükümet (biz onu geçici sayıyoruz), yeni bir anayasa taslağı hazırlayacak Kurucu Meclisin üyelerini atayacak bir «danışma komitesi» oluşturmaya niyetlendi. Partimiz kararlı bir şekilde bu girişime karşı çıktı ve Meclisin seçimle gelecek kişilerden oluşturulması gerektiğini ileri sürdü. Bu konuda halk yığınları ve çeşitli toplumsal kesimlerin temsilcileri tarafından destek gördük. Yetkililer geri adım atmak ve Kasım ayında seçimlerin yapılması için karar almak zorunda kaldılar. Dahası, anayasa taslağı bir referanduma sunulmadan önce geniş ve açık bir tartışmaya açılacak.

• *Partinizin şimdiki eylem programı nedir?*

• Partimiz, öteki demokratik çevrelerle birlikte, dünya gericiiliğiyle sıkı bir şekilde bağlanmış ve Duvalier tipi bir otokrazi geleneğinin savunucuları olan politik güçlere karşı çıkıyor. En başta, ülkede geniş demokrasi ve tabanın politik kararların alınmasına katılımını temin edecek reformlar aracılığıyla bu geleneğe son vermeyi amaçlıyoruz.

Komünistler Haiti'de şu iki ilkeye dayalı yeni bir hükümetin kurulması için savaşıyorlar: a) Hükümet kurumları üzerinde sürekli halk denetimi ve b) halkın çıkarlarına ters hareket eden memur ve milletvekillerinin değiştirilebilmesi. Ulusal meclisin öteki şeylerin yanısıra devlet başkanı ve bakanları tayin edecek ve görevinden alacak hakkı da içeren tam yetkiye sahip olması gerektiğine inanıyoruz.

HKBP tarafından ileri sürülen ulusal yeniden inşa programı çevresinde Haiti'nin diğer bir yaşamsal sorunu olan ekonomik sorunun çözümü de öngörülmüyor. Biz herşeyden önce köklü bir toprak reformunu, ülkenin gereksinimlerine ve olanaklarına uygun endüstriyel gelişmeyi ve ülkenin uluslararası ticaretinin çeşitlendirilmesini savunuyoruz. Haiti'nin ABD, Fransa, FAC ve Kanada'ya sürmekte olan feodal bağımlılığına daha fazla göz yumulamaz. Halkın, şimdi sosyalist ülkeler de içinde tüm ülkelerle diplomatik, ticari, kültürel ve bilimsel ilişkiler kurma gibi bir istemi var. Komünistlerin bu yöndeki çabaları halk arasında geniş bir yankı buluyor. Sonuç olarak biz ekonomik faaliyetin Haiti'nin mali durumunu düzeltecek şekilde yürütülmesini istiyoruz. Bunun için devlet sektörü ve idarede büyük değişikliklere gerek vardır. Bu bizim minimum programımızdır.

• *Partiniz son zamana kadar yasaktı. Onun şimdiki konumunu ve halkın gösterdiği desteğin derecesini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

• Haiti halkı HKBP'nin diktatörlüğü devirmedeki rolüne büyük değer biçiyor. Komünistlere kulak veren çok geniş bir kesim var. Haiti'deki ba-

sın, radyo ve televizyon halka partimizin konularından söz etmek gereğini duyuyor. İnsanlar sık sık radyoya telefon ederek HKBP'nin bildiri ve belgelerinin tam metinlerini ve liderleriyle röportajlar yapılmasını istiyorlar. Bizim söylediğimiz herşeyi büyük bir dikkat ve ilgiyle izliyorlar.

Sonuç, parti saflarının hızla büyümesidir. Gittikçe daha çok üye kabul ediyoruz. Bunlar arasında işçiler, memurlar ve işsizler var. Elbette herkesi bir kerede üyeliğe alamayız. Örgütümüzün üyesi olmak isteyeninin onun programı ve tüzüğünü bilmesi, politik hattını anlaması ve parti disiplinine uymaya hazır olması gerektiğini anlatıyoruz. Partiye katılmak isteyenlerle hazırlık çalışması yürütüyoruz. Bunu yaparken kuşkusuz pek çoğunun ancak partiye katıldıktan sonra gerçek komünistler olacağını akıldta tutuyoruz.

Parti örgütlerimiz şimdi yalnız başkent Portau Prince'de değil hemen hemen her yerde etkindir. Sık sık yürüyüşler ve mitingler düzenlemeye ve basın toplantısı yapmaya çalışıyoruz. Kendi gazetemizi yayınlamaya başlamak için elimizden gelen herşeyi yapıyoruz. O zaman partimiz için düşündüklerini yaymak daha kolay olacak ve Haiti basınında konularının eksik, aslına sadık olmaktan uzak biçimde yansıtılmasından kurtulacaktır.

Kitle iletişim araçları bize genel olarak büyük dikkat veriyorlar. Akşam gazetesi «Petit Samedi Soir» komünizm ve HKBP platformu etrafındaki tartışmaların son zamanlarda basın ve televizyonun sürekli malzemesi olduğunu yazdı. Geçenlerde bir televizyon tartışmasına katılmaya davet edildim. Muhafiflerimiz bizi güç duruma sokmayı ve halkın komünistlere güvenini sarmayı ümit ediyorlardı, Fakat tam tersi oldu, parti bu yayıncılığıyla sadece kazançlı çıktı ve bu yayın onu destekleyenlerin sıralarının genişlemesine yaradı.

• *Yığın örgütlerindeki, işçiler, köylüler ve gençler arasındaki çalışmalarınızdan ve komünistlerle dindarların ilişkilerinden söz eder misiniz?*

• Haiti'deki yığın örgütleri, herşeyden önce komünistlerin etkinliklerinin geleneksel odağı olan mahalle komiteleri ve bir canlanma evresinden geçmekte olan sendikalarıdır. Etkinliklerine geniş demokratik hak ve özgürlükler için anahtar bir önkoşul olarak baktığımız işçi örgütlerini güçlendirmeye çalışıyoruz. Sendikalarla ilgili hattımız, kararlı bir sınıfsal tutum alanlara olanaklı olan her desteği vermektedir. Onlar içinde çalışmak üzere kadro ayırarak her yolla onlara yardımcı olmaya çalışıyoruz. HKBP'nin sendikaları kendine bağlamak gibi bir niyeti yoktur. Onların özgül görevleri ile işçi sınıfı ve tüm emekçi halkın tam özgürlüğü için çalışan komünistlerin politik örgütlerinin amaçları arasındaki farkın bilincindeyiz.

Köylülere gelince: Onlar Haiti nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturuyorlar. Köylüler giderek daha sık olarak «Toprak işleyen» belgisi altında eylemler yürütüyorlar. Bir toprak reformu çoktan beri gereklidir ve partimizden sonra kilise ve hatta hükümet bile bunu konuşmaya başladı.

Köylülerin duyarlılığı şimdi eskisinden daha büyük politik yankı bulacaktır, çünkü kırsal alandaki idari meclisler halkın katılımıyla oluşmaktadır. Kırsal kesimde yaşayanların yerel yönetime doğrudan girebilmeyi elde etmesi Haiti tarihinde ilk kez oluyor. Parti bu gelişmenin demokratik süreci derinleştireceği görüşündedir. Komünistler köylüleri yüzyüze oldukları görevlerden haberdar etmeye ve ancak işçi sınıfıyla birlikte hareket ettiklerinde durumlarını iyileştirebileceklerini kavratmaya çalışıyorlar.

Gençlere özel bir dikkat veriyoruz. Onlar Duvalier rejimini alaşağı eden güçlerin ön saflarında yer aldılar. Parti nüfusun yaklaşık % 70'inin 30 yaşın altında olduğunu akılda tutarak genç insanları politik olarak eğitmek için çok sıkı çalışıyor. Gençlere seslenen, partimizin katettiği yoldan çıkarılan sonuçları ve dersleri içeren bir broşür hazırladık. Savaşına şimdi yeni katılanların geçmişin hatalarını tekrarlamalarını istemiyoruz. Komünistler sosyal kökenlerine bakmaksızın genç Haitilileri daha derin demokrasi ve ülkelerinde ilerici gelişmeden yana çıkmaya ikna etmek için çalışıyor, bu çıkarlara en iyi yanıtı HKBP programının verdiğini anlatıyorlar.

Birkaç kelime de kiliseyle ilişkilerimiz üzerine: Katolik kilisesi Duvalier'e karşı savaşında önemli bir rol oynadı. Hâlâ da ilerici bir tutum almaktadır, özellikle toprak reformu konusundaki tutumu bizim tutumumuza çok yakındır. Kilise ülkenin toprak bütünlüğü ilkesini savunuyor, dış güçlerin özellikle Birleşik Amerika'nın ülkemizin iç işlerine karışmamasını istiyor, Haiti'nin kendi kaynaklarına dayalı bağımsız ekonomik gelişmesinden, ülkelerle eşit ve karşılıklı yarara dayalı ilişkiler geliştirmesinden yana çıkıyor.

Kısacası, katoliklerin kurtuluş teolojisine dayalı mevcut konumları demokrasinin savunulmasında, Haiti toplumunun toplumsal ilerleme idealine uygun biçimde yeniden yapılandırmasını istemede komünistlerle işbirliğine bir temel oluşturuyor.

• *Haiti halkının savaşımına gösterilen uluslararası dayanışmanın rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Gelecekte bu dayanışma hangi şekilde yararlı olabilir?*

• Duvalier'in karşıtları için dayanışma her zaman büyük önem taşıdı. Rejimin uluslararası alanda yalıtılmasına ve kamuoyunu bu rejime karşı birleştirmede uzun bir yol katetti. Dünyanın Haiti'deki diktatörlüğün dev-

rilemesinden bu yana geçen gelişmeleri duyarlı bir ilgiyle izlemesi ve demokratik sürecin derinleşmesi için yürüttüğümüz savaşıma ilericilerin gösterdiği destek de dayanışmaya bir kanıttır. Biz özellikle komünist partiler ve dünya işçi sınıfı hareketinin gösterdiği dayanışmaya çok şey borçluyuz.

Haiti halkının savaşıyla gösterilen uluslararası dayanışmanın her zamankinden daha da genişleyeceğinden eminiz. Bu sosyalist ülkelerle diplomatik ve öteki ilişkilerin kurulmasına, bizim kardeş partilerle, sendikalar ve gençlik hareketiyle ilişkilerimizi geliştirmemize yardımcı olacaktır. Bize gelince, biz orta Amerika, Karayipler ve öteki bölgelerdeki halkların antiemperyalist savaşıyla tam dayanışma içindeyiz. Bugün insanlığın yüz yüze olduğu en önemli görev olan barışın korunması için elimizden gelen herşeyi yapıyoruz.

TÜSTAV

Birlik ve çeşitlilik

KOMÜNİST HAREKET: YENİ GELİŞMELER, YENİ OLANAKLAR

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi'nin Parti Deneyimi Değiş tokuş Komisyonu, bugün komünist hareketin kimi önemli sorunlarını tartışmak üzere bir toplantı düzenledi. Toplantıya kardeş partilerin dergideki temsilcileri ve SBKP MK'ne bağlı Sosyal Bilimler Akademisinden Rektör yardımcısı Prof. Yuri Krasin, bölüm başkanı Grigori Vodolazov, Tarih bilimleri doktoru Mihail Basmanov ve Aleksander Volkov'dan oluşan bir grup katıldı.

Toplantının açılış konuşmasını BSS dergisi sorumlu sekreteri Sergey Tsukasov (SBKP) yaptı. Tartışmaya katılanlar: Jose Maria Lanao (Arjantin Komünist Partisi), Bert Ramelson (Büyük Britanya Komünist Partisi), Duong Ngok Ki (Vietnam Komünist Partisi), Donald Ramotar (Guyana Halkının İlerici Partisi), Roland Bauer (Almanya Sosyalist Birlik Partisi), Zenon Zorzovilis (Yunanistan Komünist Partisi), Kamel Magdi (Mısır Komünist Partisi), Kadim Habib (Irak Komünist Partisi), Villiam Stewart (Kanada Komünist Partisi), Alvaro Oviedo (Kolombiya Komünist Partisi), Francisco Gambao (Kosta Rika Halkının Öncü Partisi), Antonio Diaz Ruis (Küba Komünist Partisi), Gunnar Wahl (Norveç Komünist Partisi), Felix Dixon (Panama Halk Partisi), Cesar Jimenez (Peru Komünist Partisi), Domingos Lopez (Portekiz Komünist Partisi), Jaime Barrios (El Salvador Komünist Partisi), Ali Ahmed el Tayeb (Sudan Komünist Partisi), Ali İleri (Türkiye Komünist Partisi), Georg Kwiatowski (Alman Komünist Partisi), Orel Viciani (Şili Komünist Partisi), Rodny Ohman (İsveç Komünistleri – Sol Parti), Raja Collure (Sri Lanka Komünist Partisi), Elean Thomas (Jamaika İşçi Partisi).

Toplantıda yapılan tartışmalar hakkındaki rapor aşağıdadır. (1)

Toplantıya katılanlar uluslararası komünist hareketin günümüzün en etkili ideolojik ve politik gücü olduğunu ve bu yönde gelişmeye devam ettiğini belirttiler. Öte yandan son yıllarda komünistler yeni sorunlarla ve görevlerle karşı karşıya geldiler. Herşey hareketimizin nitel olarak yeni bir evreye girdiğini göstermektedir. Bu ise, son aylarda yapılan çeşitli kardeş parti kongrelerinde de belirtildiği gibi, değişmekte olan dünyanın yarattığı bu sorunlara cesur ve yaratıcı bir yaklaşımı, bugünkü aşamanın yasalarla belirlenen süreçlerini ve eğilimlerini, bu aşamanın özgüllükle-

(1) Toplantıda ele alınan sorunların bir kısmı, örneğin SBKP 27. Kongresi'nde onaylanan barış girişimlerini kardeş partilerin nasıl değerlendirdikleri, işçi sınıfının yapısındaki değişikliklerin niteliği vb. bu rapora alınmamıştır ya da yakın geçmişte derginin sayfalarında aydınlatıldığı için sadece bunlara değinilmekle yetinilmiştir.

rini yansıtan olguların derinliğine analizini, artan savaş tehlikesine karşı mücadelede en etkili ve nesnel olarak doğruluğu kanıtlanmış yol ve yöntemlerin belirlenmesini ve halkların barışçıl bir geleceği için, toplumsal ilerleme için savaşımın sürdürülmesini gerektirmektedir.

Konuşmacılar bu yaklaşımın SBKP'nin 27. Kongre belgelerinde yer aldığını, kongre belgelerinin barış ve toplumsal ilerlemenin diyalektliğini, günümüzün toplumsal çelişkilerini ortaya koyduğunu ve nükleer çağın gerçeklerine uygun yeni politik düşünce tarzının ilkelerini formüle ettiğini belirttiler. Kongrenin ortaya koyduğu görüşler, komünistlerin durumdaki değişiklikleri zamanında görebilme, gerçekleri göğüsleyebilme yeteneğinin bir ifadesidir, yenilikçi nitelik taşımaktadır, komünist hareketin bugünkü durumu ve geleceği üzerinde onun barış ve toplumsal ilerleme savaşımındaki rolü üzerinde düşünmeyi gerektirmektedir.

Günümüzde teorinin daha da geliştirilmesini, komünist güçlerin savaşım pratiğinin yenilenmesini gerektiren somut gerçekler nelerdir?

Tartışmaya katılanlar, birinci olarak emperyalizmin nükleer tehdidi karşısında barış savaşımının içeriğinin niteliksel olarak değiştiğini belirttiler. Barış savaşımı sadece savaşı önlemeyi değil, aynı zamanda uygarlığı yıkımdan kurtarmayı amaçlıyor. Barışın savunulmasıyla toplumsal ilerleme savaşımı arasındaki karşılıklı ilişkinin iyi kavranması gerekmektedir.

Öte yandan, bugün sosyalizmin gelişmesindeki dinamik süreçler yeni toplumun kurulmasını olabildiğince hızlandırma ve sosyalizmin dünyadaki gelişmeler üzerindeki etkisini güçlendirme görevini öne koymaktadır. Üretici güçlerin gelişmesine köklü bir değişiklik getiren teknolojik devrim, özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerde nüfusun yapısında derin değişiklikler ve buna bağlı olarak komünist partilerinin de sosyal yapısında bir değişikliği dayatmıştır.

Üçüncü Dünya ülkelerindeki komünistlerin savaşım koşullarında da değişiklikler olmuştur. Emperyalizmin ve iç gericiliğin politikaları sonucunda bunalım eğilimleri artmakta, öte yandan kurtuluş hareketinin yayılması ve derinleşmesi, bunun evrensel (global) önemini artırmaktadır.

Son olarak, kimi ulusal ya da bölgesel sorunların tüm insanlığı ilgilendiren sorunlara dönüştüğü uluslararasılaşma süreçleri, komünist partilerin ve tüm öteki ilerici ve barışsever güçlerin uluslararası işbirliğinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Dünya bir bütün olarak hızla değişiyor ve her zamankinden daha fazla çeşitlilik kazanıyor. Bugün dünya keskin çelişkilerle, şimdiye dek görülmedik tehlikelerle doludur, ama aynı zamanda, dünyanın bütünselliği, en çeşitli olgular, insan varlığının nesnel ve öznel etmenleri arasında, ulusal ile uluslararası ögeler toplu bir birey arasında sıkı bir karşılıklı bağımlılık olduğu her zamankinden daha açık bir şekilde görülmektedir.

Tartışmada, değişen duruma adapte olma sürecinin kolay olmadığı ve

bunun çelişkiler içerdiği belirtildi. Ama değişen durum yalnız zorluklar mı getiriyor, bu komünistlere yeni olanaklar sağlamıyor mu? Konuşmacılar komünistlerin şimdi düne oranla daha elverişli olanaklara sahip olduklarını söylediler. Ama bu olanaklar kavranmalı ve açıkça görülmelidir. Günümüz gerçeklerinin derinliğine ve somut olarak incelenmesiyle, varolan durumdaki tüm pozitif yanlar politikada kullanılabilir ve negatif yanlar da ele alınarak bunlar bir ölçüde nötrleştirilebilir. *Roland Bauer* şunları söyledi: Hiç kuşkusuz, ortaya çıkan olanaklar komünist partilerin ortak çabalarıyla yaşama geçirilebilir, ancak bu yeni bir politik düşünce tarzını, önemli sorunlara yeni bir yaklaşımı ve partilerin birbirlerine karşı tutumlarında bir yeniliği gerektirmektedir.

Bert Ramelson ise şunu belirtti: Acaba gerçekte yeni olmayan bir şeyi yeni ilan etmekte acele etmiyor muyuz? Burada tartışılan sorunlar Batı Avrupa komünist partilerinde yıllardır tartışma konusuydu. Kimi yeni ve ani devrimci değişiklikler kabul edilen ve komünist partilerin henüz kendilerini uyuramadığı olguları fazla abartıyor muyuz? Nükleer savaş tehlikesini ele alalım. Bu ölümcül silahların ilk geliştirdiği 1950'li yıllarda bu tehlike yok muydu? Eğer yeni bir şey varsa o insanlığın varlığına yönelen bu tehlikenin her yerde farkına varılması için onyılların geçmiş olmasıdır.

Domínges Lopez, dünyada ve komünist hareket içinde yeni gerçeklerin varolduğunu, ancak bunların geçmişte olmayan şeyler olarak ilan edilip mutlaklaştırılmaması gerektiğini söyledi. *Grigori Vadolazov* ise şunları belirtti: Tartışmanın da gösterdiği gibi teoride en zor olan şey, sorunların değişikliğinin açıkça tanımlanmasıdır. Hiçbir şey aniden ortaya çıkmaz ya da ortadan kaybolmaz. Her zaman geçmişle bir bağlantı vardır ve kuşkusuz, bunu göstermek önemlidir. Ancak bu süreklilik çerçevesi içinde eşit derecede önemli olan, sorunların özünü, sonra da çözüm yollarını incelemek ve gerçekten değişik olanı göstermektir. Bugün barış konusu Marks ve Lenin'in dönemlerinden, hatta 1950'ler ve 1960'lardan farklı bir biçimde kendini ortaya koymaktadır. Ve burada önemli olan sadece bu sorunun özünü kavramak değil, en başta içeriğindeki nesnel değişiklikleri, toplumsal gelişme üzerindeki etkisinin özelliğini kavramaktır.

Böylece tartışma, değişikliğin somut olarak nerede olduğu, bunun sonuçları ve yukarıda değinilen öteki sorunlar üzerinde yoğunlaştı.

EN ÖNEMLİ GÖREV: BARIŞI KORUMAK

Birçok konuşmacı, nükleer çağda işçi sınıfının tarihsel misyonunun nesnel olarak daha geniş bir boyut kazandığını belirtti. Bugün işçi sınıfının tarihsel misyonu sadece toplumun devrimci dönüşümü değil, insanlığın

korunmasını ve nükleer bir felaketin önlenmesini de içermektedir. Bu tezin genel anlamda komünist hareket içinde tartışılmalı bir konu olmadığı belirtildi. Ancak devrimci savaşımın strateji ve taktiklerinin belirlenmesi tartışma konusudur ve tartışma şu sorunlarda somutlanmaktadır: Komünistler barışı koruma görevine öncelik verirken kendi sonul amaçlarını gerçekleştirmek için nasıl çalışacaklardır? Acaba burada, devrimin çıkarlarının kısmen de olsa «feda edilmesine» zorlayan bir çeşit sosyal statü-konun yaratılması tehlikesi yok mudur?

Georg Kwiatowski bu konuda şunları söyledi: Tüm dünyada barışın korunması, yaşamın korunması, tüm öteki sorunların çözümü ve sosyalizm fikirlerinin utkusu için temel bir önkoşuldur. Sınıfsal, ideolojik, parti-politik ya da ulusal farklılık gözetmeksizin tüm insanları birleştiren görev budur. İnsanlığın var olmak ya da yok olmak sorunu ile karşı karşıya olduğu dönemde, halklar ile emperyalizmin en saldırgan güçleri arasındaki çelişki, temel politik çelişkidir.

Ancak bu hiç bir zaman iki toplumsal sistem arasında sosyal uzlaşmazlığın doğurduğu çelişkilerin önemini azaltmamaktadır. Bu çelişkilerin kendi nesnel temeli vardır ve bunlar kaçınılmazdır. İşte bu nedenle, örneğin işçilerle «iyi kapitalistler» arasında «iş barışından» söz etmek, ücret artışı ve işyerlerinin korunması için, barışın korunması konusunda sağduyuya dayanan bir tutum alan patrona karşı fabrikalarda savaşımın vazgeçilmesi görüşü toptan yanlıştır. Unutulmaması gereken bir nokta daha var. Barış tüm insanlığı ilgilendiren bir sorun olmasına karşın, bunun kimi sınıfsal yanları da vardır. Savaş tehlikesi emperyalizmin özünden, tekellerin karlarını artırma ve egemenlik alanlarını genişletme isteklerinden kaynaklanmaktadır. Başka bir önemli nokta ise, reel sosyalizmin barışın korunmasında başta gelen güç olması, kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve örgütlerinin barış hareketinde önemli bir rol oynamalarıdır.

Konuşmacılar bugün sorunların temelden yeni bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurguladılar. Yeni yaklaşım, insanlığın kendiliğinden gelme, kendi kendini koruma gücünün, ve işçi sınıfı öncüsünün bunu başka amaçlara yöneltme girişiminde bulunmadan buna katılmasının kavranmasını öngörmektedir. Aynı zamanda yeni yaklaşım barış güçlerinin antimilitarist potansiyellerini azami ölçüde ortaya koyabilmeleri ve genişletebilmelerine, savaş tehlikesinin nereden kaynaklandığını yığınların açıkça görmesine ve çabalarını bunu önlemek için yoğunlaştırmalarına yardım etmeyi gerektirmektedir.

Hiç kuşkusuz, toplumsal ve ulusal baskı sürdükçe, halkların kurtuluş, bağımsızlık ve daha iyi bir yaşam için savaşımalarının duracağını düşünmek olanaksızdır. Herhangi bir ülkede ilerici güçlerin her kararda artan bir sorumluluğa sahip olmaları başka bir konudur, dünya sahnesinde ve tek tek devletlerde sınıfsal durumun hassasiyetle dikkate alınması da

son derece önemlidir. Bu, devrimcilerin uluslararası çapta karşılıklı etkileşimlerinin derinliğine kavranmasını, devrimci dönüşümler yolunu seçen halklara karşı yönelik saldırgan emperyalist politikanın etkisizleştirilmesi için etkili yolların aranmasını içermektedir.

Kuşku yok ki, işçi sınıfının tarihsel misyonunun iki yanını pratikte birleştirmek kolay değildir. Bu çok sayıda somut sorunu içermektedir, ama bunu yapmak da tarihsel bir zorunluluktur. Bu, yeni politik kavramların formüle edilmesine ve şu görüşün anlaşılmasına bağlıdır: Kapitalizm ile sosyalizm arasındaki uçuruma rağmen, bu iki sistem içinde yaşayan halklar ya birlikte yok olacaklar ya da birlikte yaşamaya devam edeceklerdir.

Roland Bauer şunları söyledi: Nükleer tehlike, barış ve toplumsal ilerlemenin diyalektiğine bağlı olarak tüm olmasa bile birçok sorunu açığa çıkarmaktadır. Yeni durum daha derin bir incelemeyi, ve hatta komünistlerin kimi teorik konularını, savaş ve barış konusunda strateji ve taktiklerini yeniden değerlendirmelerini ve öncelikler kavramını geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında kalıcı bir barışın tek gerçekçi yolu sosyalist devrimden geçiyordu. Bugün ise nükleer çatışmanın önlenmesi, dünyada barışın korunması ve bölgesel çatışmaların barışçıl yoldan çözülmesi toplumsal ilerlemenin temel önkoşullarıdır. Geçmişteki savaşların tersine, nükleer savaş, politikanın başka araçlarla sürdürülmesi değil, politikanın tümüyle son bulmasıdır ve doğal olarak tüm gelişmenin sonudur. Emperyalist savaş iç savaşa dönüştürmek şeklinde Lenin ve Karl Liebknecht tarafından formüle edilen slogan, bu yüzyılın ilk yılları için tümüyle geçerliydi, ama şimdiki koşullarda kesinlikle düşünülemez. Kimi öteki geleneksel görüşlerin, örneğin, devrimci şiddet toplumsal ilerlemenin ebesidir, haklı ve haksız savaşlar, sosyalist silah sistemlerinin üstünlüğü vb. görüşlerin bugünkü durumu yansıtır biçimde kesinleştirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Konuşmacı şöyle devam etti: Bunlar ve daha az kesinlikle formüle edilmiş öteki yaklaşımlar zaman zaman sınıfsal ilkelerden uzaklaşma olarak sayılabilir. Böylesi suçlamalar temelsizdir. Sınıf savaşımının deneyimi şunu gösteriyor: Barışçıl durum hiçbir zaman hiçbir yerde toplumsal ilerlemeyi önleyici bir işlev görmez, öte yandan toplumsal ilerleme yolunda elde edilen her başarı ise barışın güçlenmesine hizmet eder. Sınıfsal çıkarlarımız ve uzun vadeli amaçlarımız açısından, bugünkü durum barışı ve barışı güçlendirme savaşımını bir köşetaşı olarak kabul etmekten başka bir seçenek bırakmıyor. Çünkü emperyalizmin oluşturduğu nükleer tehlike insanlığın yokolmasını içermektedir ve çünkü insanlığın varlığını sürdürmesi toplumsal ilerlemenin zorunlu bir önkoşuludur. Barış ve toplumsal ilerleme arasındaki hem genelde hem de özelde diyalektik bağların temelini oluşturan çelişkilerin gelişmesi için çeşitli koşulların incelenmesi,

bunların anlaşılması için önemli bir anahtar rolü oynamaktadır. Her ikisi de bir ve aynı toplumsal kökene sahiptir ve her ikisinin düşmanı da aynıdır: Emperyalizm. Ancak biz barış için ve toplumsal ilerleme için savaşımın iki farklı tipte çelişkiden kaynaklandığına ve bunların değişik alanlarda gelişip farklı itici güçleri harekete geçirdiği görüşündeyiz. Bu çelişkilerin çözümü farklı yol, araç ve yöntemlerle gerçekleşmektedir.

Konuşmacı, barış savaşımının ağırlıklı olarak dış politika, uluslararası hukuk, devletler, halklar arasındaki ilişkileri düzenleyen normlar ve ilkeler alanında sürdürdüğünü belirtti. Çünkü, savaş tehlikesi ve buna karşı savaşımın kaynaklandığı sınıfsal ve öteki çelişkiler bu ilişkiler alanında görülmektedir. Toplumsal gelişme ve onun en yüksek biçimi olan sosyalist devrim başka bir konudur. Çünkü toplumun iç çelişkilerinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal gelişme ve sosyalist devrimin gelişmesi devletler arasındaki ilişkiler çerçevesinde değil, ülkedeki iç toplumsal, politik ve öteki koşullar tarafından belirlenmektedir. Toplumsal gelişmede ulaşılan düzen en başta ulusal düzeyde sınıfsal güçler arasındaki ilişkiye ve her bir ülkedeki yığınsal halk hareketinin verdiği savaşımın gerginlik düzeyine bağlıdır.

SINIFSAK YAKLAŞIMI KORUMAK

Donald Ramotar şunları söyledi: Deneyim az gelişmiş ülkelerdeki nesnel koşulların, yığınların, barışın korunmasında ortaya çıkan sorunların önemini ve karmaşıklığını tümüyle kavramalarını engellediğini gösteriyor. Bu, sadece az gelişmiş ülkeler için de söz konusu değildir. Örneğin, neden emperyalist ülkelerde bazı seçmenler, konservatiflere oy veriyor, bu barış için bir tehdit oluşturmuyor mu? Öyle görülüyor ki, bu ülkelerde ilerici güçler işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal görevleri ile savaş karşıtı mücadeleyi gerektiği gibi birbirine bağlayamamıştır. Çünkü Reagan'ın iki kez devlet başkanlığına seçilmesi başka türlü nasıl açıklanabilir? Bu, barışın çok büyük birşey olduğu konusunda herkesin bizimle aynı görüşü paylaşmadığı anlamına geliyor. Büyük Britanya'da, FAC ve Fransa'da da seçmenlerin çoğunun aynı tutumda olduğu görülmektedir. Barış ile toplumsal ilerleme, barış ile emekçi halkın ivedi çıkarları arasındaki sıkı ilişkiyi göstermede komünistler daha aktif olmak zorundadırlar.

Grigori Vodolazov şunları belirtti: Barış savaşımının toplumsal ilerlemenin bir önkoşulu olduğu yolundaki tezde belli bir tek yanlılık var. Çünkü toplumsal gelişme savaşımının barışın güçlendirilmesinin bir önkoşulu olduğu da aynı derecede doğrudur. Militarizme karşı savaşım, askersel-sanayi kompleksine ve onun kollarına karşı savaşım, burjuvazinin gerici kanadını politik ve ekonomik erkten uzaklaştırma savaşımı, böyle bir önkoşul barışın korunması savaşımı ile çakışmıyor mu? Görülüyor ki, burada sözkonusu olan, tek bir sürecin iki yanısıdır.

Bu görüşü geliştiren *Yuri Krasin* şunları söyledi: Bu sorunların karmaşıklığı şurada yatmaktadır: Kalıcı bir barış yolundaki hareketle toplumsal ve sınıfsal çıkarlar arasında otomatik bir bağ yoktur. Herşeyi bir bütün haline getirmek için zihinsel çabaya ve çok fazla politik çalışmaya gerek vardır. Sosyal demokratlar şimdi geniş olarak kullanılan şu formülün bulunmasına yardımcı oldular: «Barış olmadan hiç birşey olmaz». Bu doğru olmakla beraber bugünkü durumun tüm karmaşıklığını dile getirmemektedir. Buna şu tez de eklenmelidir: Barış temel şeydir, ama herşey değildir. Bu öteki değerleri, işçi sınıfının ve komünistlerin önündeki devrimci hedefleri geçersiz kılmıyor. Ancak bu bile yeterli değil. Çağımızın temel içeriği bağlamının dışında, yani sosyalizm dünyası, komünist ve işçi sınıfı hareketi, ulusal kurtuluş güçleri ve demokratik yığın hareketlerini içeren toplumsal ilerlemenin temel güçlerinin gelişmesinden bağımsız olarak barışı güçlendirmek olanaksızdır.

Konuşmacı şöyle devam etti: Barış savaşımı etrafındaki çelişkiler günümüzün temel çelişki alanı içinde, iki toplumsal sistem arasındaki çelişki alanı içinde kendini göstermektedir ve burada kesinlikle sınıfsal bir yan bulunmaktadır. Devrimci süreç de sadece ulusal alandaki çelişkilere bağlı değildir. Örneğin, ekonomik ve toplumsal gelişme için SBKP Programı'nın devrimci özünü ele alalım, bunun gerçekleştirilmesi tüm dünyanın gelişmesine, çağımızın temel çelişkilerinin çözümüne etkide bulacaktır ve çeşitli ülkelerde içerdeki duruma-mekanik olarak değil, ulusal koşulların karmaşık prizmasından süzülerek-etkide bulunması kaçınılmazdır.

Antonio Diaz şunu belirtti: Barış uluslararası ve aynı zamanda kesinlikle de ulusal bir olgudur. Çünkü barış şu ya da bu ülkede ulusal toprakta faaliyet gösteren şu ya da bu toplumsal gücün, partinin barışı güçlendirmek için ne yaptığına bağlıdır. Öte yandan toplumsal ilerleme uluslararası süreçlere sıkı sıkıya bağlı olmasına rağmen daima ulusal köklere sahiptir. Öyle ki, Küba'da eğer elverişli dış etmenler iç itkileri artırmıyorsa devrim gerçekleşmezdi. Şimdi barış ve toplumsal ilerleme savaşımının ulusal ve uluslararası yanları arasında giderek artan karşılıklı bir bağımlılık var. Küba Komünist Partisi, bunu gözönünde bulundurarak Küba halkına saldırmaya cesaret edilirse, her Küba'nının silah elde devrimin kazanımlarını korumaya ve aynı zamanda da Nikaragua'da Sandinist devrimini, Salvador'da yurtseverleri desteklemek için elden gelen herşeyi yapmaya hazır olmasını istiyor. Latin Amerika bölgesinde barış savaşımı ile toplumsal kurtuluş ve ulusal bağımsızlık arasındaki karşılıklı bağ somut olarak ve pratikte kendini böyle göstermektedir.

Alvaro Oviedo şunları ekledi: Bugünkü durumda işçi sınıfının tarihsel misyonunun ve çıkarlarının dar bir çerçevede yorumlanması kabul edilemez. Ancak öteki aşırı uç ta dikkate alınmalıdır. Bu ise barışı koruma

sorunlarına yaklaşımda sınıf etmeninin aşındırılması tehlikesidir. İşçi sınıfının çeşitli müfrezeleri içinde ve komünistlere yakın kesimlerde böyle bir tehlike vardır. İşçi sınıfı için gerekli olan ve toplumsal harekette proletaryanın öncülüğünü gerçekleştirirken işçi sınıfının yığınları birleştirmek için barış ve demokratik istemleri yükseltmede öncülüğü hakkında Lenin'in söyledikleri unutulmalıdır.

Lenin barış savaşımının toplumsal yanlarının sürekli olarak göz önünde bulundurulması için ve barışa karşı olan güçlerin niteliklerinin sergilenmesi için çaba harcanmasının zorunluluğunu belirtiyordu. Önemli olan şey, savaşın ana kaynağının sınıfsal özünü göstermektir. Bu emperyalizmdir. Öte yandan gerçek savaş çığırkanlıklarının, askersel-sanayi komplekslerinin gerici rolünü de göstermek gerekir. Biz şunu söylüyoruz: Barış için savaşmak ve barışı korumak birincil görevdir, ama bu barışı bozmamak için emperyalistleri rahat bırakmak anlamına gelmez. Barışa ihtiyacımız var, ama emperyalizmi çökertme fikrini içeren toplumsal değişim, demokratik ve devrimci dönüşümlerden de vazgeçmemeliyiz.

Kadim Habib ise şunları söyledi: Savaşa ilkesel olarak karşı çıkan komünistler bugün de unutmamalıdır ki, haklı ve haksız savaşlar vardır. Eğer ülkeleri saldırıya uğrarsa, komünistlerin görevi ülkelerini savunmaktır. Emperyalist saldırganlığa karşı direniş, bağımsızlık ve toplumsal ilerleme için silahlı savaş meşrudur ve haklıdır. Ve bu, çözümü her ülkenin somut koşullarının, komünistler ve öteki barış ve antiemperyalist güçlerin önünde duran görevlerin bölgesel ve ulusal özgüllüklerinin kesinlikle dikkate alınmasını gerektiren nükleer savaş ve evrensel barış sorunlarına yaklaşımımızın genel ilkeleriyle çelişmemektedir.

Raja Collura şunu belirtti: Bugünkü durumda barış sorununda komünistlerin gerçekten yeni bir yaklaşıma gereksinimi var, ancak emperyalizmin özelliği konusunda kavramları yeniden değerlendirmeye gerek yoktur. Kuşkusuz şu gözden uzak tutulmamalıdır: Toplumsal kurtuluş ve ulusal kurtuluş savaşının belli koşullarda emperyalizmle çatışmaya yol açması olasılığı vardır ve bu çatışma elde olmadan çok daha ileri gitme tehlikesi de taşımaktadır. Bu nedenle devrimci savaşımın vazgeçmeli miyiz? Hayır. Vazgeçmemeliyiz. Ancak dünyanın geleceği konusunda büyük bir sorumluluk taşıdığı unutulmamalı ve emperyalizmin çilgınca bir kumar oynamasına meydan vermeyecek biçimde hareket edilmelidir.

AÇLIK, BAĞIMLILIK VE NÜKLEER TEHDİT

Tartışmanın gidişi içinde, kimi bölgelerde bir nükleer felâket tehdidinin en yakıcı sorun sayıldığına işaret edildi. Buralarda savaş karşıtı hareketin çapı, öteki bütün protesto biçimlerini geçmektedir. Kimi yerlerde ise, sosyal âfetler, yoksulluk ve ırkçılık, her zaman elle tutulur biçimde

algılanmayan savaş tehlikesine göre, yığınsal bilinç ve davranış üzerinde, çokçası, daha büyük bir etki göstermektedir.

Ali Ahmed el Tayeb şöyle dedi: Gelişmekte olan ülkeler halklarından çoğu, en başta, her gün binlerce insanın yaşamına malolan açlık, sağlık hizmetlerinin yokluğu, cehalet, vb. gibi yıkıcı sorunlarla ilgilenmektedir. Bu sorunlar, emperyalizmin yenisömürgeci politikası sonucu daha da kötüye gidiyor. Ekonomik bağımsızlık ve ulusal egemenliğin güçlendirilmesi için savaşımın, gelişmekte olan ülkelerde devrimci ve bütün ilerici güçlerin faaliyetinin ana doğrultusu durumuna gelmiş olması doğaldır. Bize göre, bu savaşım, yalnızca ulusal kurtuluş ve sosyal ilerleme davasına hizmet etmekle kalmıyor, aynı zamanda barışın da güçlenmesini sağlıyor. Elbette, Sudan'da diktatörlük rejiminin yıkılması, ABD emperyalizminin militarist çevrelerinin konumunu ciddi biçimde zayıflatmış, bölgede savaş tehlikesinin azalmasına yardımcı olmuştur.

Kamel Magdi şunları belirtti: Gerçekten barış sorunu, az gelişmiş ülkelerde, örneğin Batı Avrupa'da olduğu gibi, yıkıcı biçimde algılanmıyor. Ancak en tehlikeli gerginlik ocakları da Üçüncü Dünya'da bulunuyor. Nükleer bir savaşın ilk kıvılcımı pekâlâ buradan çıkabilir. Böyle bir savaşın hazırlıkları, eşas olarak, özellikle Ortadoğu'da ilerliyor. İsrail, «Yıldız Savaşları» programına katılmış, nükleer silah yüklü ABD savaş gemilerinin de Süveyş Kanalı'nı kullanmalarına izin verilmiş bulunuyor. Ancak savaş tehlikesinin kavranması, geniş yığınların zihinlerine oldukça yavaş biçimde işliyor. Çünkü bu yığınlar kendi içler acısı durumlarıyla, demokratik hak ve özgürlük için savaşımın görevleriyle meşguldürler.

Jose Maria Lanao, Arjantin'de savaş karşıtı sloganlarla yığınsal gösterilere pek ender raslanır, dedi. Elbette, bölgenin öteki ülkelerinde olduğu gibi Arjantin'de de gelişmekte olan güçlü demokratik hareket, nesnel olarak barışın güçlenmesine yardım ediyor. Ancak, ulusal nitelikli istemlerle sınırlı kalmadan doğrudan militarizm ve savaş karşı eylemler geliştirmek önem taşıyor. Ne var ki, milyonlarca insanın, nükleer bir alevlenmeden değil de, süreğen açlıktan ötürü ölümün bakışlarıyla karşı karşıya olduğu bir ülkede bunu yapabilmek olağanüstü zordur.

Arjantinli temsilci, konuşmasını şöyle sürdürdü: Gelişmekte olan ülkelerde barış konusunda üç hatalı anlayış var. Kimileri diyor ki: Öncelik, bir dünya savaşı rizikosunu bile varsayarak, ulusal kurtuluş hareketine verilmelidir. Kimileri de, ulusal kurtuluş görevlerinin bütünüyle barışı koruma çabalarına bağımlı kılınması gerektiği kanısındalar. Son olarak, en yaygın tutumu, ikisinin arası bir tutum diye niteleyebiliriz. Bu görüşün yandaşları savaşı kınıyor. Ama pratikte, barış için savaşımın halkların kurtuluş hareketinin gelişmesine yaptığı olumlu etkiyi görmezden geliyor ya da azımsıyor.

Söz konusu eğilimlere karşı durabilmek, bu bölgelerde savaş karşıtı

protestoları özendirebilmek amacıyla, geniş toplumsal çevrelerin en başta kendi yaşamsal sorunlarıyla uluslararası durumdaki gelişmeler arasındaki bağı anlayabilmeleri için, komünistlerin çaba göstermeleri önem taşıyor.

Yığınları barış için savaşıma seferber etmek için değişik propaganda ve örgütsel etki araçlarını kullanma gereğini vurgulayan *Orel Viciani* de bu vargıyı destekledi. Yığınlar, çokçası kendi deneylerinden öğrenirler. Salt genel sloganlarla savaşıma girmezler. Bundan ötürü, savaşımın onların önüne koyduğu somut görevleri iyi analiz etmek gerekir. Latin Amerika'da barış için savaşım, birincisi, El Salvador ve Nikaragua halklarıyla dayanışma, ikincisi, dış borçlar sorununun çözümü demektir. Eğer Batı'daki savaş karşıtı hareket, emperyalizmin körüklediği silahlanma yarışıyla dış borçlar sorunu arasındaki bağın önemini kavramaya başlarsa, bu, Üçüncü Dünya'daki barış güçleri için muazzam bir dürtü olur. *Felix Dixon* (Panama), *Ali İleri* (Türkiye) ve *Kamel Magdi* (Mısır), ülkelerindeki ABD üslerinin tasfiyesi için halkların savaşımının, savaş karşıtı hareketle ulusal kurtuluş hareketinin birbirine denk düşen amaçlarının somut bir göstergesi olduğunu belirttiler.

Mihail Basmanov, bunu, tartışmaya katılanların dikkatini şu somut gerçeğe çekerek dile getirdi: Gelişmekte olan ülkeler, dünyadaki silah ithalatının dörtte üçünü oluşturuyorlar. Silahlanma yarışına son verilmesi, onları bu harcamaların yükünden kurtaracaktır. Silahsızlanma yolunda ilerleme, genç devletlere ekonomik yardım için kaynakları serbest bırakacaktır. Sadece Birleşik Amerika'nın Stratejik Savunma Girişimi projesine harcamayı planladığı para miktarı, gelişmekte olan ülkelerin bir trilyon dolarlık borçlarını silmeye yeter de artar bile. Ve asıl olan şey şu: Barış içinde yan yana yaşama ilkelerine dayalı istikrarlı bir uluslararası düzen, insanlığın çabalarında ağırlık merkezini nükleer tehdit sorunundan gelişmenin sorunlarına kaydıracak, bu sorunların çözümünde uluslararası işbirliği için, yenisömürgeci bağımlılık sisteminin tasfiyesi için elverişli bir ortam yaratacaktır.

KARŞILIKLI ETKİ

Konuşmacılar, yükselen savaş karşıtı protestoların, buna katılanların çok çeşitliliğine rağmen, nesnel olarak komünist partilerinin olanaklarını genişlettiğini belirttiler. En değişik katmanların üyelerini kucaklayan en geniş halk yığınları, barış savaşımı yoluyla aktif politikaya katılıyorlar. İnsanların sağ kalabilme içgüdüğü, sınıfsal eğilimleri çokçası birbirinden ayrı, hatta kimi zaman birbirine zıt olanları bile birleştiriyor. Bu ise, yalnız birbirinden ayrılan değil, aynı zamanda birbiriyle çelişen çıkarları göz önüne alan savaş karşıtı bir politikanın formüle edilmesini gerektirir.

Georg Kwiatowski şöyle dedi: Alman Komünist Partisi, barış hareketinin çok çeşitli öğelerden oluşmasını bir zayıflık değil, bir güçlülük göstergesi sayıyor. Çünkü bu hareket, en değişik toplumsal çevreleri içine alıyor. Onları ortak bir paydaya indirgeme, onlara aynı örgütsel biçimleri dayatma çabaları, savaşımı zayıflatır. O zaman şu soru ortaya çıkıyor: Ortak yaratıcı barış çabalarının uyumu nasıl sağlanmalı? Bu konuda her parti, ülkenin somut koşulları ışığında kendisi karar verir. Burada kalıpcılığa yer yoktur. Federal Almanya komünistleri, barış hareketinde kendi tutumlarını ortaya koyarken, harekete katılan öteki kesimlerin görüşlerini ciddi biçimde göz önüne alıyor, onları kendi eşleri sayıyor, yöneticilik savında bulunmuyor, ötekilerle ilişkilerde kendisinin de aynı muameleyi görmesini bekliyor.

Konuşmacılar, güçlülere rağmen, bu sorunlara yeni bir yaklaşımın ısrarla yaratılması gereğini belirttiler. Antikomünizm ve şovenizm, yığın bilincinin eşitsiz ve çelişkili gelişmesi, savaş karşıtı eylemlerin savaşa maddi hazırlıkların hızı karşısında geride kalması, barış için savaşımında, kimi durumlarda işçi sınıfının hâlâ yetersiz faaliyeti, bu güçlükler arasındadır. Günümüzün gerçeklerine uygun bir politik düşüncenin oluşumu ve iki savaşım doğrultusunun, yani barışın korunması ve sınıfsal-devrimci amaçlar doğrultusunun birleştirilmesinin kavranması gereği de devrimci hareket içinde düzgün bir yol izlemiyor.

Gunnar Wahl şunları belirtti: Barış hareketindeki görüş ve tutumların çeşitliliğinden ötürü, bazı komünistler, bu hareket içinde aktif bir rol oynamak için, olanaklarımız konusunda kaygı duyuyorlar. Sanırım, asıl sorun bu değildir. Sorun, hareketi böylesine muazzam bir güç durumuna getiren dünya ölçüsündeki görevlerin düzeyine yükselme ve yeni durumu kavrama gereğidir. Burada, özellikle Norveç'teki deneyimi aktarmak isterim. Norveç'te barış taraftarları, öteki hiçbir toplumsal hareketin yapamayacağı ölçüde, politik ortamı en etkin biçimde değiştirmişlerdir. Uzun yıllar ülkenin dümeninde olan Muhafazakâr Parti, şimdi kendini gitgide politik bir yalıtılma içinde buluyor. Bu da, güvenlik ve dış politika konularının geleneksel partilere, özellikle muhafazakârlara özgü bir alan olmaktan çıkmasıyla gerçekleşmiştir.

Norveç deneyiminden öğrenilecek bir ders daha var. Uzun yıllar, ülkedeki sendikal hareket, tümüyle sosyal-reformistlerin etkisi altındaydı. Komünist Partisi, pek bir başarı sağlayamadan, bu durumu değiştirmeye gayret etti. Oysa barış hareketi saflarında komünistlerin bu yöndeki çalışmaları daha etkili oldu. Niye? Çünkü bu çerçeve içinde, partiler arasındaki faaliyet ve ilişkilerin geleneksel biçimleri değişiyor. Barış için gerçekten mücadele edenler, politik sorunlara çok daha yatkın ve duyarlı oluyor, daha istek ve şevkle tartışmalara giriyorlar. Her halü kârda, sendikalar, savaş karşıtı yığınsal harekete aktif olarak katıldıktan sonra, daha da geliştiler, savaşkanlıkları daha da arttı.

Konuşmacı devamla dedi ki: Genellikle işçi sınıfı hareketinin barış hareketini etkilemesi gerektiği kabul ediliyor. Bu, elbette, doğrudur. Ama öbür yöndeki etki olasılıkları da göz önüne alınmalıdır. Işçi sınıfı, barış hareketinden çok Şey öğrenebilir. Komünistlerin bu harekete katılımı yeterince saygın olamayacak ya da bu hareket komünistlerin sınıfsal konumunu bulandıracak diye kaygı duyulmamalıdır. Norveç Komünist Partisi, sendikalarda, öteki yığın örgütlerinde hâlâ pek az yönetici göreve sahiptir. Ancak parti, bu durumu düzeltmeye çalışıyor. Bizim ilk ve gerçekten büyük başarımız, Norveç komünistleri için mükemmel bir politik okul olduğu kanıtlanan barış hareketindeki çalışmamız olmuştur. Komünistler, güncel görev anlayışlarını geliştirdiler, değişik ideolojik yönelimleri olan insanlarla tartışarak yeni deneyimler kazandılar. Bütün bunlar Komünist Partisi'ne güç kattı. Öteki faaliyet alanlarında da aktifleşmesine yardım etti.

William Stewart da, benzeri bir deneyim üzerinde durdu. Kanada'da barış hareketi, bütün bir emekçi hareketinin canlanmasına yardımcı oluyor. Sendikalar, sosyal demokratlar, komünistler savaş karşıtı geniş eylemlere birlikte katılıyorlar. Tekelci çevrelerin gerici politikasına karşı, emekçilerin değişik katman ve kesimlerinden gitgide daha çok sayıda temsilci, emekçilerin sosyal hakları için komünistlerle birlikte hareket ediyorlar.

ÖNCÜ NASIL HAREKET ETMELİ?

En başta teknolojik devrimin yol açtığı, toplumun sosyal yapısındaki değişiklikler, komünistlerin önüne bazı çetin sorular koyuyor: Bugünkü ve gelecekteki çalışmalarında komünistler kim'e yönelecekler? Komünist partilerinin faaliyetlerindeki ve parti-içi yaşamın bütün yönlerindeki yeni gerçeklere nasıl kendilerini adapte edecekler? Işçi sınıfının devrimci partilerinin «ana türü»⁽²⁾ olmayı korurken, politikalarını ve çehrelerini nasıl modernize edecekler?

Tartışmaya katılanların yaptığı analizler, geçmişte olduğu gibi, günümüzde de, komünist hareketin ana desteğinin, özellikle sanayice gelişmiş kapitalist ölkelerde sanayi işçilerinin geleneksel katmanları (maden, metalurji, inşaat, vb.) olmaya devam ettiğini gösteriyor. Bu işçiler, büyük işletmelerde yoğunlaşmışlardır: Sendikal örgütlenme düzeyleri, militanlıkları belirgin biçimde yüksektir. Sınıf savaşımlarında büyük deneyimleri vardır. Sayılarının azalmasına, kriz sonucu pazarlık konumlarının zayıflamasına, işten atılma tehdidine rağmen, bu kesimin daha uzun zaman işçi sınıfının ana bileşeni olarak kalması bekleniyor.

(2) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, Cilt 24, s. 29. («V. Zasulic likidatörlüğü nasıl yok ediyor?»dan.)

Konuşmacılar şunu belirttiler: Kapitalist rasyonalizasyonun üretim dışına attığı «istenmeyenler»i, komünistlerin sosyal tabanlarının ayrılmaz parçası saymaları gayet doğaldır. Bunalımın etkileri, en acılı biçimde, işsizler, en ağır işleri yapanlar, düşük ücretliler ve iki yakayı bir türlü bir araya getiremeyen emekliler üzerinde duyuruyor. Bu kesimlerin sosyal hoşnutsuzluk potansiyellerini gerekli kanallara yöneltmek ve geliştirmek komünistlere bağlıdır. Komünist partileri, mülksüzleri savunur, onları politik savaşıma çekerken, ilerlemenin taşıyıcısı olan, önlerinde bir gelecek bulunan sosyal güçleri, uzun erimli dayanakları sayarlar.

Aleksandır Volkov şöyle dedi: Bu güçler, en başta, günümüz kapitalizminin sınır merkezi olan bilimsel-teknik ilerleme sistemindeki gelişmeyle sınıksız bütünleşmiş işçi sınıfı gruplarıdır. Komünistlerin bu tür «yeni» işçilere yönelik programlarında yer alan istemlerine baktığımızda, yaratıcı emek için gerekli koşulların sağlanması, işletmenin faaliyetleri konusunda bilgilendirme hakkı, işletmede kararlara katılma ve demokratik denetim, çevrenin korunması gibi istemlere gitgide çok daha büyük bir önem verildiğini görüyoruz. Bütün bunların, işçilerin bu yeni katmanına sosyalist bilincin aşılmasına, sınıfın savaşkan kesimleriyle ideolojik ve örgütsel bütünleşmelerinin gelişmesine katkıda bulunması gerekir.

Bu konuyla ilgili olarak bazı konuşmacılar şunları belirttiler: Teknik ilerleme, bir gerçek ve nesnel gerekliliktir. Ancak şimdiki sistemde bile, gelişmeleri emekçiler açısından daha elverişli doğrultulara yönlendirmek için bütün olanakları kullanmak önem taşır. Şöyle bir soru öne çıkıyor: Bugün ilk planda, yalnız komünistlerin değil, bütün sol güçlerin önünde, oldukça alçak gönüllü, ancak ivedi bir görev durmuyor mu? Bu görev, «muhafazakâr karşı devrim»i göğüsleyecek, işçi sınıfının ve demokratik kamuoyunun sosyal yaşamın her alanında etkisini artırmasına yardımcı olacak alternatif bir kapitalist gelişmeyi savunmak değil midir? Bu sorunun çözümü, bazı partilerin belgelerinde antitekelci demokrasi diye nitelenen derin demokratik dönüşümler için sloganlar formüle edilmesinin önünde yer almamalı mıdır? Şöyle bir soru daha var: Nasıl hareket etmeli? Ücretli emekçilerin değişik kesimlerinin özgül istemlerini daha da çeşitlendirip, bu kesimlere tek tek yaklaşımı daha derinleştirme yolunu mu izlemeli? Yoksa, en başta, emekle sermaye arasındaki temel çelişkidən kaynaklanan, bunların ilkesel birliğini mi vurgulamalı?

Bert Ramelsson dedi ki: İşçi sınıfını kategorilere ayırmanın üzerine vurguyu vurmak boşunadır. Önemli olan, birlik üzerinde ısrarlı olmaktır. Kapitalist dünyada her emekçiye, vasıflılık düzeyi ne olursa olsun, hangi alanda çalışırsa çalışsın, yarın kendini işten atılmış bulabileceğini gösterebilmek, «yeni» ve «geleneksel» işçilerin çıkarlarını akılda tutarak toplu sözleşmeler imzalamaya çaba göstermektir. Konuşmacı, aynı zamanda, sosyal ve ekonomik sorunların kalıcı çözümünün ancak sosyalizmde sağlanabileceğini vurguladı.

William Stewart, antitekelci koalisyona doğru ara adımlar düşüncesi-nin, Kanada Komünist Partisi'nin Mayıs ayındaki Merkez Komitesi Ple-numu'nda formüle edildiğini belirtti. Parti, yalnızca seçim kampanyaları sırasında canlı eylemler yürütüp sonra yine böyle bir olanak doğuncaya kadar beklemekle yetinilmemesi gerektiği kanısındadır. Bu, hükümetin halk düşmanı bir politika yürütmesine izin vermek olur. Parti, en başta savaş tehlikesini önleme ve ülkenin ABD çıkarlarına boyun eğme çizgisinden vazgeçme sloganları altında, parlamento dışı yığınsal savaşıma daha geniş yer ayırma niyetindedir.

Ali İleri, ülkede baskıcı bir rejim altında faaliyet göstermek zorunda kalan Türkiye komünistlerinin en önde gelen amacının, gerici rejime karşı burjuva demokratik karakterde bir rejimi gerçekleştirmek olduğuna işaret etti.

Domingos Lopez, bugünkü aşamada Portekiz komünistlerinin görevle-rini belirtirken, 1974 Nisan Devrimi'nin ve gitgide daha vahşi bir sömürüye uğrayan işçi sınıfının çıkarlarının savunulmasını öne çıkardı. Batı Avrupa'nın öteki ülkelerinde olduğu gibi, Portekiz emekçileri de, demokrasiyi koruma ve güçlendirme hayati sorunuyla karşı karşıyadırlar. Lopez, bü-tün bunlara rağmen, ana şeyin, sosyalist perspektifin bir an için bile gözden uzak tutulmaması ve propaganda da savsaklanmaması gerektiğini vurguladı.

Bazı Latin Amerika ve Karayipler bölgesindeki ülkeler partilerinin tem-silcileri şu görüşü dile getirdiler: Kapitalizm çerçevesinde bazı sınırlı demokratik dönüşümler için savaşım, herhalde buralarda kolay kolay stratejik bir amaç diye konulamaz. *Antonio Diaz Ruis*, çelişkilerin gitgide keskinleşmesi, yerel oligarşiyle emperyalizm arasındaki sıkı bağlar, Latin Amerika burjuvazisinin zayıflığı ve bağımlı durumu, ve halk yığınlarının devrimci bilinç düzeyi sonucu, ana amaç olarak sosyalizme doğru iler-lemenin gündeme geldiğini vurguladı.

Bu vargıyı *Elean Thomas* da destekledi: Ana üretim araçları sosyal-leştirilmeden ve üretim ilişkilerinde köklü değişiklikler olmadan Jamaika'nın ekonomik ve sosyal sorunları çözülemez. Yenisömürgecilik çerçevesi içinde reformlar yolu gitgide daralıyor. *Jaime Barrios*'a göre, kapitalizm çerçevesinde sosyal ilerleme beklemek, soruna tipik bir Batı Avrupalı bakışıdır. El Salvador'da, bir zamanlar ulusal burjuvazi diye adlandırılan katmanın bugün artık gerçekten herhangi bir ulusal yanı kalmamıştır. Bu tabaka, ABD emperyalizmine hizmet etmektedir. Bundan ötürü, sosyalizm yolunda ilk evre olarak demokratik bir devrime gerek vardır.

Konuşmacılar, işçi sınıfının saflarını birleştirme, onun çevresinde de-ğişime ilgi duyan halk güçlerinin en geniş cephesini oluşturmaya çaba gösterilmesi gereğini belirttiler. *Francisco Gamboa* dedi ki: Komünist-lerin halk içindeki saygınlığı, doğrultularının içtenliği, sağlamlığı ve net-

liğine, görüşleri bütünüyle kendileriyle eş düşmeyen kimselerle de birlikte hareket edebilme yeteneklerine dayanıyor. Konuşmacı, işçi sınıfının yeni kâatmanlarını parti saflarına çekmeyi sağlayacağı için, partinin kendini ve çalışmasını modernize etmesinin gayet yerinde olduğunu vurguladı. Kosta Rika komünistleri, zamanını doldurmuş, amatörce faaliyet biçimlerinin, yerlerini, çağın istemlerine yanıt veren bilimsel temele dayalı tarzlara terketmeleri gerektiği kanısındadır. Bu, partinin ideolojik arılık ve bütünlüğünü, Leninci örgütsel ilkeler temelinde iç birliğini korurken, daha esnek bir politika izlemesini ve çeşitli görüşlere saygıya dayanan geniş bağlaşıklıklara katılmasını sağlayacaktır.

Cesar Jimenez dedi ki: Peru Komünist Partisi'nin ve Sol Güçler Birliği blokunun karşı karşıya bulunduğu sorun, sosyal tabanın daralması değil, ama halkın ve emekçi yığınların çıkarları için savaşımında gerçek bir liderlik arayan herkesi içine çekecek yeni çalışma yöntemlerinin gerekli olmasıdır. Antiemperyalizmle bazı gerici konumları birleştiren burjuva reformistleri, ülkemiz örneğinde iktidardaki APRA partisindikiler gibi, demagogileriyle halkı şaşırtmaya çabalıyorlar. Öte yandan, çeşitli türden aşırı- lar, zarardan başka bir şey getirmeyen terör çağrısında bulunuyor ve terörist eylemlere başvuruyorlar. Peru Komünist Partisi, yalnız sözde değil, eylemde de öncü olduğunu göstermeye çalışıyor. Bu da, eleştiri ve özleştiriyi, parti-içi demokrasinin geliştirilmesinin, hizipçiliğe, kayırmacılığa ve sekterliğe karşı bıkmadan mücadelenin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Açıklık ve dürüstlikle hareket, komünistleri, onların düşüncelerine yakınlık duyanlara çeşitli nedenlerle parti dışında olmakla birlikte, halkın davası için harekete hazır olanlara daha da yaklaştıracaktır.

Elean Thomas, Jamaika İşçi Partisi'nin sekterlik ve dogmatizmin, sağ oportünizmin ve «soyut Marksizm» denilen şeyin her belirtisine karşı çıkmayı görev saydığını belirtti. Parti, yeni sosyal güçlerin çıkarlarını göz önüne almaya, hep komünistleri destekleyen, komünistlerin görüşünü paylaşan çevrelere değil, önyargılar ve basmakalıp formüllerden uzak, yapıcı bir diyalog içinde, daha geniş yığınlara da seslenmeye çalışıyor. JIP, özellikle sempatizanları arasında parti destek grupları kurarak ve düzenli biçimde yeni üyeler kazanarak, saflarını genişletmenin yollarını arıyor.

AŞIRI BASİTLEŞTİRİLMİŞ ŞEMALARDAN SAKINMAK

Konuşmacılar, çağdaş dünyanın komünistler olmadan hiç kavranamayacağını belirttiler. Komünistler, kuşkusuz, ateşi baş düşman üzerinde, nükleer bir savaşa hazırlanan gerici emperyalist güçler üzerinde yoğunlaşarak, emekçi yığınların yaşamsal gereksinimlerine uygun düşen amaçlar için savaşımın ön saflarında olmayı sürdürecektirlerdir. *Duong*

Ngok Ki, komünist hareketin hemen hemen bütün müfrezelerinin güçlenip geliştiğini belirtti. Komünist hareket, antiemperyalist ve ilerici güçleri çevresinde toplayıp barış ve sosyalizmi savunarak, konumlarını kararlılıkla pekiştirmeyi, Marksist-Leninist ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalmayı olanaklı kılan bir olgunluk düzeyine ulaşmış bulunuyor.

Aynı zamanda, şu da belirtildi: Komünist hareket, gelişmesinde nitel olarak yeni bir aşamaya çetin bir geçiş dönemi geçiriyor. Son yıllar, yeni sosyal oluşuma geçiş sürecinde alışılmadık bir giriftlik ve eşitsizlik getirdi. Hiç de uzun olmayan bir süre önce, komünistler, 20'nci yüzyılın dünya ölçüsünde sosyalizm zaferi olacağı kanısındaydılar. Şimdi şurası besbellidir: Zafer saatini yakınlaştırmak için devrimcilerin arzusu ne denli büyük olursa olsun, şimdi bu amaç daha uzak bir geleceğe kaymış bulunuyor. *Bert Ramelson* şöyle dedi: Sosyalizmin etkisini yayma hızında beklentilerimizi abartırken, kapitalizmin kendini süreğen bunalıma adapte etme yeteneğini, kapitalizmin kendini sürdürülebilirliğini azımsadık. Gerçek budur.

Bu bağlamda, *Yuri Krasin*, işçi sınıfı hareketinin evrimci bir tarzda değil, sıçramalarla geliştiğine ilişkin Lenin'in görüşünü hatırlattı. Proletarya, sahnenin arkasındaymış gibi, pek farkına varılmadan güçlerini biriktiren, bazan bütün bunlar algılanmıyor. Bu süreç, bazı aydınlarda yığınsal hareketin sağlamlığı ve canlılığı konusunda düş kırıklığı yaratıyor. Daha sonra dönüm noktası geldi. Önceleri varlığından kuşku duyulan yeni devrimci güçler, sanki yerden biter gibi, yeni sorunları çözmek için ileri doğru fırladılar. (1) Sanırım, işçi sınıfı ve komünist hareket, şimdi tıpkı böyle bir güçleri biriktirme evresinden geçiyor.

Roland Bauer, komünist hareketin gerçeklikleri üzerine konuşurken şu verileri aktardı: Dünyada komünistlerin toplam sayısı 80 milyonu aşıyor, ama bunların küçük bir kısmı gelişmiş kapitalist ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren komünist partilerinin üyeleridir. Konuşmacının kanısına göre, sosyalist dünyanın dışındaki ülkeler, komünist partilerinin (birkaç yığınsal komünist partisi dışında) ülkelerinin politik yaşamında ağırlığının ve etkisinin her zaman arttığı görülüyor. Konuşmacı başka bir soruna da değindi, komünistlerin enternasyonal birliğinin yetersiz düzeyde olduğunu, bazı durumlarda da hiç olmadığını belirtti.

Tartışmaya katılanlar birçok ülkede iki ya da daha çok komünist partisinin olmasının acı verici bir olgu olduğunu belirttiler. Böyle bir durumun meydana gelmesinin nedenlerinden birinin, yukarıda belirtilen ve partilerin, özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerdeki partilerin sosyal tabanında önemli değişikliklere yol açan gelişmelerin, yani işçi sınıfı içindeki ayrışmanın olabileceği ileri sürüldü.

(1) Agy, c. 9, s. 294. («Yeni görevler ve yeni güçler»den.)

Bu varsayım üzerinde duran konuşmacıların çoğu, sorunun bu tür ele alınmasının, ulusal çapta komünist hareketin bölünmesi durumlarını açıklamaya yardımcı olamayacağını belirttiler. Yaşam gösteriyor ki, bilimsel-teknik devrim koşullarında ve bu devrimin yol açtığı toplumsal süreçler ortamında faaliyet gösteren birçok parti sıralarındaki sağlam birliği korumaktadır.

Domingos Lopez şunları söyledi: Bugün Batı Avrupa'da ve onun dışında çeşitli ülkelerde iki ya da daha çok komünist partisinin var olduğunu görüyoruz. Bu olguyu nesnel sosyal durum yaratabilir, ama bunun temelini işçi sınıfı içindeki ayrılaşma oluşturmuyor. Her ülkedeki koşulları somut olarak ele almak gerekiyor. Bu koşullar ise bir kıtadaki ülkelerde bile birbirinden çok farklıdır. İspanya'da, İsveç'te, Finlandiya'da komünistlerin kendine özgü sorunları bulunmaktadır. Portekiz Komünist Partisi'nin görüşü şudur: Komünistlerin birliğinin sağlanması için olanaklı olan herşey yapılmalıdır.

Konuşmacı şöyle devam etti: Bu bağlamda parti içinde sadece azınlığın çoğunluğa bağlı olduğu anlamına gelmeyen, aynı zamanda yukarıdan aşağıya kadar her yerde açık, yoldaşça tartışma yapılmasını, tüm görüşlerin ve kanıtların gözönünde bulundurulmasını öngören gerçekten demokratik bir ortamın yaratılmasının büyük önemi vardır. Tartışmalara, elbette, gerektiğinden fazla zaman ayırmak gerekmez, ama komünistlerin belirttikleri görüşleri hesaba katmak gerekir. Demokratik merkezîyetçiliği Portekiz Komünist Partisi işte böyle alıyor.

Cesar Jimenes, varlığı boyunca birçok ciddi bunalım yaşayan, çeşitli fraksiyonlar arasındaki bölünmelere yol açan savaşımına sahne olan Peru Komünist Partisi'nin deneyimine değindi ve sübjektif faktörün çok önemli rol oynadığını vurguladı. Bu, yüksek düzeydeki görevlere derin Marksist-Leninist kültürü, yeterli hazırlığı olmayan kişilerin ya da dönemlerin geldiği durumlarda açık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, parti-içi çatışmalar yaratıyor, hatta tüm partiyi «en önemli çizgisini» yitirmeye kadar götürebilecek yanlış yola sürükleyebilir. Böyle bir durumun oluşmasına parti yaşamında Leninci normların çiğnenmesi, bunların değişik biçimlerde çarpıtılması, değiştirilmesi yol açmaktadır. Biz, partinin sorumlu görevlere ideolojik bakımdan hazırlıklı, davaya bağlı, inanmış, yaşamın sınavından geçmiş kadroların getirilmesine özen göstermesinin, bu soruna sorumlu yaklaşım göstermesinin çok önemli olduğu görüşündeyiz.

El Salvador'da Komünist Partisi de dahil, aynı anda beş devrimci politik partinin olduğu zamanlar olmuş. Öteki savaş kardeşleriyle ortak dil bulmayı başaran komünistlerin ısrarlı çalışmaları, 1980'de Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin kurulmasına yardımcı olmuştur. Bu cepheye katılanların tümü aynı hedefler doğrultusunda faaliyet gösteriyor, aynı beğlileri yükseltiyorlar. *Jaime Barrios*, öncünün, böyle bir rol

oynadığını iddia edenin değil, yığın hareketini somut olarak yönetenin olduğunu belirtti.

Sudan Komünist Partisi'nde 1970'te «hür subaylar» grubunun erki ele almasından sonra oluşan yeni durum koşullarında bölünme oldu. O zaman parti yönetiminde tasviyeci eğilimler, sınıfsal yaklaşımdan vazgeçme ve partiyi küçük burjuvaziyle kurulacak bir politik örgütte eritime çabaları görülmüştü. Sudan Komünist Partisi'nin Olağanüstü Kongresi'nde yenilgiye uğrayan likidatörler, partiyi terktiler ve resmen ilan edilmiş olsa da aslında paralel bir parti kurdular. *Ali Ahmed el Tayeb*, Sudan Komünist Partisi'nin Marksizm-Leninizm'i ülkesinin somut koşullarında yaratıcı biçimde uygulayarak ve komünist hareketin ülkelerini özveriyle savunarak bunalımı aştığını ve kanlı Numeyri diktatörlüğünün yıkılmasına yol açan yığınsal savaşımın gelişmesinde önemli bir faktör haline geldiğini kaydetti.

Kadim Habib şunları söyledi: Iraklı komünistler bir ülkede iki partinin doğmasını ve varolmasını haklı göstermek için ileri sürülen her tür savı reddediyorlar. Komünist partilerinin sosyal tabanını işçi sınıfı, köylülük ve onların bağlaşıkları oluşturuyordu ve oluşturmaya da devam ediyorlar. Bilimsel-teknik devrimin etkisiyle nüfusun emekçi kesiminin yapısında meydana gelen değişiklikler, küçük burjuva görüşlerine karşı ideolojik savaşımı güçlendirmeyi, işçi sınıfının politik bilinç düzeyini yükseltmeyi, proleter enternasyonalizmi ilkesini savunmayı gerektiriyor. Bir ülkede iki komünist partisinin varolması, bunlardan birinin doğru yolda gitmediği anlamına gelir. Bu olguyu, nesnel temele dayanan bir şey saymamak gerekir. Bu durum, hoşgörülle karşılanamaz, çünkü bu hem ulusal çapta hem de uluslararası çapta komünist hareketi ve tüm işçi hareketini zayıflatmaktadır.

Bert Ramelson şunları belirtti: Birçok ülkede komünistlerin saflarında birlik olmamasının nedenleri, bunalım koşullarında kapitalizmin çökeceği ve yeni toplum düzeninin gelişmesiyle ilgili tüm sorunları sosyalizmin hızla çözeceği yolundaki ümitlerinin gerçekleşmemiş olmasında görmek mümkündür. Açıktır ki, birçok komünistin beklentilerine indirilen bu birbirinin karşıtı olan, ama aynı zamanda birbirini tamamlayan bu iki darbenin birleşmesi, uzun zamandır sabit kalan kimi teorik görüşlerin güncelliği üzerine kuşklar doğmasına yol açtı, kimilerinde şaşkınlık yarattı. Kimileri Marksizm-Leninizm'in bazı tezlerinin uygulanabilirliği üzerinde kuşku duymaya ve (ya da) başka esin kaynaklarına başvurmaya başladılar. Bununla da parti içinde bölünmelere kadar varan durumlar yarattılar. Ve «nüfus içindeki sosyal değişiklikleri» değil, asıl bunları, birliğin bozulmasının en önemli faktörleri saymak gerekir. Ne var ki, yaşam, bu tür değişmelere yol açan süreçlerin kavranmasından çok, bu bölünmüşlüğü gidermenin yollarını arayıp bulmayı, demokratik merkezileşme çerçevesinde, yapıcı çözümlere varmak isteyenler belirli bir sabır-

luluk göstererek, anlaşmazlık konularını yoldaşça tartışarak, birliği yeniden sağlamayı ve bunu sürdürmeyi gerektiriyor.

Zenon Zorzovilis şöyle dedi: Yunanistan'da, ülke komünist ve işçi hareketinde bölücülerin faaliyetlerinin mantığı sonucu olan olaylar meydana geldi. 1968'de kendini Yunanistan Komünist Partisi'nin yerine koyan sözümona «iç» parti, ilkbaharda Atina'da 4. Kongresini yaptı, Kongrede bu örgütün ilerideki gelişmesinin yolları tartışıldı. Bir yıl içinde yeni tüzüğü olan «yeni örgüt»ün kurulmasını karara bağlayacak, örgütün adını belirleyecek yeni bir kongre toplanması öngörülüyor. «İç» partililer teori alanında ve örgütsel bakımdan Marksizm-Leninizm'in temel ilkelerinden uzaklaştılar, antisovyetizme ağırlık verdiler, Yunanistan'ın NATO'dan ve Ortak Pazar'dan çıkması için politik savaşım yürütmekten vazgeçtiler ve bu süreç onları bu duruma düşürdü. Konuşmacı, böyle bir evrimin, işçi sınıfının yapısında ve maddi durumunda meydana gelen değişikliklerin mutlaklaştırılmasından, sınıfsal yönelimi yitirmekten, başka koşullarda faaliyet gösteren birkaç başka partinin deneyimini mekanik biçimde ülke koşullarına uygulanmasından ileri geldiğini açıkladı. «İç» Yunanistan Komünist Partisi'ni değiştirme ve ileride «yeni bir örgüt» kurma kararı, Yunanistan komünistlerinin kanısınca, sol ve ilerici güçlerin ülkede gerçek değişiklikler yapılması uğrunda savaşımı için işbirliği yapmalarını kolaylaştıracaktır.

Bu konuda konuşmak için söz alan *Grigori Vodolazov* şunu belirtti: Bir ülkede iki komünist partisinin varlığı olgusunun objektif ve sübjektif nedenlerinin ortaya çıkarılması, hiç de bu olguyu haklı göstermek anlamına gelmez. Burada sözkonusu olan, böyle bir olgunun varlığını saptamak ve nedenlerini belirlemektir. Açıktır ki, işçi sınıfı içindeki ayrışma kendisi bölünmeye yol açmıyor, birçok durumda işçi sınıfının değişik müfrezelerini bir bütünde birleştirme yeteneksizliği yol açıyor. Buna burjuva ideolojisinin etkisinden çok, bu ideolojiye gerektiği gibi karşı koyamama ya da karşı koymak istememe yol açıyor.

Konuşmacı, iki partinin var olduğu koşullarda, bunlardan birinin mutlaka yanlış yoldan yürüdüğü yönündeki bir görüşün aşırı derecede kesin bir görüş olduğunu belirtti. Ülkede bir partinin kurulması ve pekiştirilmesi sürecinin karmaşık bir süreç olduğunu söyleyen *Rodni Ohman*'ın görüşünü destekleyerek ve bazen bu partilerden birinin değil, ilk paralel partinin de yanlış yolda yürüdüklerini vurguladı. Ayrıca her iki partinin strateji ve taktiklerinde de gerçeklik öğelerinin bulunduğu başka durumların meydana gelmesinin de mümkün olduğu görüşünü ileri sürdü. Tartışmaya katılanlar, bu acı verici olgunun tüm birbirine bağlı yanlarıyla bir bütün halinde, sorunu basitleştirmeden, «ya beyaz ya da siyah» diye bölme eğilimine düşmeden analiz edilmesi gerektiği görüşünde birleştiler.

ULUSLARARASI DAYANIŞMANIN KİMİ YANLARI ÜZERİNE

Tartışmada bugün değişik ülkelerdeki komünistlerin her zamankinden daha çok ortak görevlerle karşı karşıya oldukları belirtildi. Bunlar şöyle sıralanabilir: Evrensel, global sorunların, herşeyden önce yeryüzünde savaşı engelleme ve barışı koruma sorununun çözümü, bilimsel-teknik devrimin başarılarının tüm insanlığın yararına kullanılmasının sağlanması, sözümona «Kuzey» ile «Güney», «yoksul» ve «zengin» ülkelerin sosyal-ekonomik gelişmelerindeki aranın büyümesi eğiliminin engellenmesi, doğanın korunması vb. Uluslarötesi tekellerin baskısına, tekelci sermayenin koskoca halkların yaşamını kendi çıkarlarına bağımlı kılma çabalarına karşı işçi sınıfının, tüm emekçilerin savaşımının daha iyi koordine edilmesi gerekliliği çok daha şiddetli biçimde hissediliyor. Dünyadaki gelişmelerin çok çeşitli olduğu ve aynı zamanda birbirine bağlı yanlarının içiçe geçtiği koşullarda uluslararası dayanışma sorunlarının çözümü işçi sınıfı içindeki çeşitli akımlar arasında işbirliğinin derinleştirilmesiyle, işçi hareketi ile demokratik, antiemperyalist güçlerin işbirliğini, nükleer yıkım tehlikesinden kaygı duyan herkesle işbirliğini geliştirmekle sıkı sıkıya bağlıdır.

Böyle bir işbirliği hangi ilkeler temelinde yapılabilir? *Kadim Habib*'in kanısınca, başta gelen görev, komünist hareket içinde proleter enternasyonalizmini her yönde geliştirmek ve bu temele dayanarak komünist hareketin öteki devrimci güçlerle dayanışmasını geliştirmektir. *Yuri Krasin*, insanlığın varlığını koruması sözkonusu olduğunda, kapsamı bakımından sınıfsal ve ulusal sınırları aşan daha geniş bir dayanışmanın sağlanması gerektiği konusunda sözümona «yeni enternasyonalizm» yandaşlarının görüşlerinde de olumlu öğelerin olduğunu görmek gerektiğini belirtti.

Öte yandan birçok konuşmacı, dayanışma cephesinin objektif olarak genişletilmesi gerekliliği, işçi sınıfının ilerici kesiminin, herşeyden önce komünistlerin işbirliğinin güçlendirilmesini reddetmediğini, tam tersine bunu zorunlu kıldığını belirtti. Çünkü uygarlığın korunması için dünya ölçüsünde verilen savaşımın ana jeneratörünü bu güçler oluşturmaktadır. Kardeş partiler arasında dayanışma zorunluluğu, bu dayanışmanın etkisini artırma gerekliliği özellikle emperyalist güçlerin uyguladıkları «neoglobalizm» politikası ışığında giderek daha açık olarak görülmektedir.

Komünistlerin, işçi sınıfının, tüm emekçilerin uluslarötesi tekelere karşı savaşımının koordinasyonu sorunu üzerine canlı bir görüş değiş tokuşu oldu. *Raja Collure*, bu tekellerin hem gelişmiş kapitalist ülkeler halklarının hem de gelişmekte olan ülkeler halklarının ortak düşmanı olduğunu, bu tekellerin uyguladığı soygun politikasına hep birlikte karşı koyulması gerektiğini belirtti. Öte yandan *Bert Ramelson* sadece uluslararası çapta böyle bir karşı koyuşun sağlanamayacağına işaret etti. Bunun kendi

lkelerinde tekellerin kontrol altına alınması, bunların egemenliğinin kısıtlanması ve hatta bunların kamulaştırılması için savaşım vermekle yükümlü olan işi hareketini demoralize edeceğini söyledi.

Georg Kwiatowski Şunları belirtti: Sermayeye ulusal ve uluslararası çapta karşı koyabilmek için, komünistlerin birçok başka faaliyet alanında da olduğu gibi, birbirlerine karşılıklı enformasyon sağlama iŐini önemli ölçüde iyileştirmek gerekiyor. Örneğin «Ford» ve «Opel» uluslarötesi te-kellerinin Avrupa'nın birçok ülkesinde Őubesi vardır, bunların yöneticileri iŐilerin sosyal mücadelesini engellemek için çalışmalarını koordine edi-yorlar, üretimin bir yerden başka yere deĐiŐtirilmesini uyumlu biçimde zyorlar. Bu tekellerin değişik ülkelerdeki iŐletmelerinde faaliyet gs-teren komünist gruplar ise çoğunlukla sadece kendileri için çalışıyorlar. Alman Komünist Partisi bu belirttiğimiz işletmelerde çalışan komünistlerin birbirleriyle görüŐüp sorunları tartiŐmasını büyük bir gelişme sayıyor ve bu uygulamayı geliştirmeye hazır olduğunu belirtiyor.

Domıngos Lopez Şunları söyledi: Gelişmiş kapitalist ülkeler komünist-leri yapacakları ortak eylemlerin yönünü belirlerken her Şeyin merkezinin Avrupa olduğu «Eurosentrizm» hatasına dŐmemelidirler. Kuşkusuz, yeni teknolojilerin sonuçları, büyük sermayenin bunalım koşullarına kendini uydurmasını beklemeyenler için doğan sorunlar, doğanın korunması vb. tüm bunlar çok önemlidir. Ama bugün gelişmekte olan ülkeler devrimci gleriyle daha çok dayanışma göstermek ve herşeyden önce ABD ve NATO'nun en gerici, en saldırgan çevrelerine karşı koyuŐu koordine et-mek gerektiği giderek daha açık olarak görülüyor.

Kapitalist üretimin uluslararasılaŐması Asya, Afrika ve Latin Amerika lkelerindeki devrimci sürecin gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işi hareketi ve demokratik yığın hareketleriyle, sosyalist dünyanın halkların kurtuluş savaşını desteklemede, emperyalizmin en saldırgan güçlerini gemlemede giderek artan rolüyle daha sıklıkla bağlanması sorununu daha yakıcı biçimde ortaya koyuyor. *Kadim Habib* ve *Donald Ramotar*, bu sorunda, uluslararası dayanışmanın sadece iki toplumsal sistem arasındaki global güçler orantısının değil, aynı zamanda her ülkede somut sınıf savaşımı faktörlerinin de hesaba katılmasının çok önemli olduğunu belirttiler.

Komünistlerin enternasyonalizminin geliştirilmesi sorunları tartiŐılırken konuşmacılar reel sosyalizmin politikası ve pratiğinin bu alanda birincil önem taşıdığını vurguladılar. Herkesçe biliniyor ki, reel sosyalizmin ba-Őarıları her zaman komünist harekete olumlu etki yapmıŐtır, baŐarısızlık-ları, güçlükleri, hataları ise bu harekette zorluklar yaratmıŐtır. Yeni top-lumsal düzenin artan dinamizmi, onun gelişmeyi nitel bakımdan yepyeni bir düzeye yükseltme doğrultusu, kapitalist dünyadaki insanların, işi sınıfı da dahil değişik katmanların sosyalizme karşı tutumunu olumlu yönde etkiliyor.

Roland Bauer, sosyalizmin örneğinin kapitalist ülkeler emekçilerinin bilincini, bundan 25 yıl önceleri beklendiği ölçüde devrimcileştirmediğinin gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtti. Konuşmacı SBKP 27. Kongresi belgelerinde sosyalizme değişik yollardan varma, kolektif deneyimin önemi, dünya çapında sosyalist toplumun çekici gücünü artırma sorunlarıyla ilgili yeni görüşler getirildiğine dikkati çekti. Konuşmacının kanısınca, tüm bunlar ve aynı zamanda kongrede yapılan Sovyetler Birliği'ndeki gelişme düzeyinin gerçekçi değerlendirilmesi, hâlâ varolan kör inançların aşılmasına, sosyalizmle ilgili fikirlerin kavranamaması ya da tek yanlı olarak algılanması olgularının aşılmasına yardımcı olacaktır.

Georg Kwiatowski şöyle dedi: Çok sayıda savaş arkadaşımız da biz gibi Sovyet toplumunun sosyal-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması doğrultusunun başarıyla uygulanacağına ve sonuçta FAC'nde Alman Komünist Partisi'nin, tüm ilerici ve barışsever güçlerin savaşım koşullarının iyileşmesine yardımcı olacağına inanıyor. Konuşmacı, bazen sosyal demokratlardan ve «Yeşiller»den gelen sosyalist ülkelerle arasına belirli bir mesafe koyması, bunlara karşı sözümona «eleştirel dayanışma» göstermesi yönündeki «tavsiyelerini» kesinlikle reddetti. Çünkü böyle bir tutum Alman Komünist Partisi'ni belirlediği yoldan saptıracak, işçi sınıfının sosyalist perspektifini yok edecektir. Böyle bir adım atmak demek, bizim kendi geleceğimizle aramıza mesafe koymak demektir.

Sosyalizmin etkisi, Batıdaki insanların bilincinde şu ya da bu sürecin otomatik olarak hakim olması demek değildir. Bu etkinin artması, bilincin gerekli yönde gelişmesi için FAC komünistleri sosyalizmin başarılarını propaganda ediyorlar, burjuva yığınsal iletişim araçlarının düzenlediği antisovyet kampanyaların içyüzünü ortaya koyuyorlar. Özellikle Alman Komünist Partisi'nin 1983 ve 1985 yıllarında DAC ve SSCB'den onlarca bilim adamı ve uzman davet ederek düzenlediği «reel sosyalizm haftaları» olumlu sonuçlar verdi. Bu bilim adamları ve uzmanlar ülkemizde düzenlenen çok sayıdaki tartışmalara katıldılar, toplumun değişik kesimlerinden insanlarla karşılaştılar. Bu insanlar arasında komünistlerin örgütledikleri eylemlere genellikle çok ender katılan kişiler de vardı. Bu toplantılara katılanlar sosyalist ülkelerden gelen bilim adamları ve uzmanlara doğrudan sorular yöneltme ve somut yanıtlar alma olanağına sahiptiler.

Zenon Zorzovilis, Çernobil atom elektrik santralindeki kaza nedeniyle burjuva propagandasının ülkede başlattığı azgınca kampanyaya Yunanistan Komünist Partisi'nin nasıl karşı koyduğunu şöyle anlattı: Komünistler hemen harekete geçtiler. İnsanlarla ilişkilerimizde, basın yayın organlarımızda, özellikle «Rizospastis» gazetesinde bu kampanyanın içyüzünü açıkladık. Antisovyet histerinin en yüksek düzeyde olduğu günlerde ideolojik durumda kesin değişiklik yapmayı başardık. Mayıs ayı ortalarında

Atina'da ve Yunanistan'ın öteki büyük kentlerinde atom denemelerine karşı, ABD'nin uyguladığı devlet terörizmine karşı, silahsızlanmaya gidilmesi için, Sovyetler Birliği'nin barış girişimlerinin desteklenmesi için yığinsal miting ve gösteriler düzenledik.

Kapitalist ülkelerde burjuva iktidar çevreleri, emperyalizm, yığınların bilincini işlemek için en modern teknik araçlara sahiptir. Ama ülkemizde en güçlü silah, gerçeğin kendisidir. Bu gerçeği geniş halk yığınlarına göstermek, komünistlerin başta gelen görevidir, onların önlerine koydukları hedeflere ulaşabilmelerinin güvencesidir.

Uluslararası dayanışmanın sorunlarını tartışırken *Raja Collure, Gunnar Wahl* ve daha başka konuşmacılar, değişik ülkelerden komünistlerin yeni ortaya çıkan sorunları tartışmak ve ortaklaşa çözüm yolu aramak için, her zaman kollektif bir belge kabul edilmesi de şart olmayan çokyanlı karşılaşmaları artırmaları dileğinde bulundular. *Duong Ngok Ki*, uluslararası deneyim alış verişinin önemini vurguladı, kardeş partilerin bu deneyimi kendi ülkelerinin özgül koşullarına ustaca uygulayarak hem kendi ülkelerinde hem de uluslararası alanda daha etkili olabileceklerini söyledi. Bu bağlamda SBKP 27. Kongresi'nde altı çizilen çeşitlilik koşullarında birliğin sağlanması görüşünün güncelliği belirtildi.

✱

Toplantıda yapılan tüm konuşmalarda yaşamın komünist partilerinin önüne koyduğu sorunları çözebilmek için yaratıcı arayış yapılması gerektiği görüşü kızıl bir şerit gibi boydan boya uzanıyordu. Tartışmalarda Marksist-Leninist teorinin günümüzün yeni gerçeklerine, komünist hareketin yeni gereksinim ve olanaklarına uygun biçimde geliştirilmesi, bu teorinin pratikte somut koşullar gözönünde bulundurularak, çağdaş dünyanın çok yanlılığının arttığı hesaba katılarak esnek biçimde uygulanması sözkonusu oldu. Komünistlerin dünya görüşünün temel ilkelerini çarpıtma denemelerine karşı savaşımın güncelliği vurgulandı. Toplantıya katılanların ortak kanısına göre, bu savaşım herşeyden önce şimdi kardeş partilerin karşı karşıya buldukları bir dizi büyük teorik ve pratik sorunun çözümünü gerektiriyor, çünkü sınıf düşmanı bu sorunların çözüme kavuşturulmamış olmasından yararlanıyor, bunları spekülasyon konusu yapıyor.

Tartışmalarda işçi hareketinde, barış hareketinde ve öteki demokratik hareketlerde yer alan ve Marksist olmayan akımların temsilcileriyle yapıcı diyalogun geliştirilmesinin amaca uygun olduğu görüşü belirtildi. Bunun sadece işbirliğini geliştirmeye değil, aynı zamanda komünistlerin bu akımların deneyimiyle doğrudan tanışma olanağı bularak, kendi strateji ve taktiklerini geliştirmeleri ve kesinleştirmelerine yardımcı olacağı vurgulandı.

Tartışmalarda komünist hareketin geliştirilmesinde sübjektif faktörün artan önemine (komünistlerin politik aktifliği, onların yeni gelişmeleri zamanında görüp değerlendirmeleri, yeni olanakları anında görmeleri ve bunlardan azami ölçüde yararlanmaları, belirlenen hedeflere ulaşmak için sarsılmaz irade sahibi olmaları) dikkat çekildi. Bu faktörün kesinlikle gözönünde bulundurulmasının, her komünist ve işçi partisinin kendi çalışmalarını objektif olarak değerlendirebilmesi, barış ve sosyalizm için savaşım strateji ve taktiğinin özelliklerini doğru kavrayabilmesi için son derece önemli olduğu belirtildi.

Tartışmalarda, tüm kardeş partilerin bağımsız, egemen ve eşit haklı oldukları vurgulandı. Ne ki, ulusal birer güç olan bu partiler aynı zamanda uluslararası nitelikli birer güçtür. Bunların değişik koşullarda faaliyet yürütmesinin, şu ya da bu konuda birbirinden farklı görüşleri olmasının, değişik ülkeler komünistleri arasında işbirliğinin aktifleştirilmesi önünde bir engel oluşturmadığı belirtildi. Derginin değişik görüşleri daha tam olarak yansıtması, sayfalarında günümüzün yakıcı sorunlarının tartışılmasına, komünist hareketin gelişmesinde, dünyadaki toplumsal süreçlerde meydana gelen yeni olgu ve eğilimleri yansıtmaya daha geniş yer vermesi dileğinde bulunuldu.

Çağdaş ideolojik savaşında teori ile deneyim arasındaki karşılıklı ilişki

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin Genel Teori Sorunları Komisyonu tarafından kurulan uluslararası bir araştırma grubu Marksist teori ile sosyal-tarihsel deneyim arasındaki karşılıklı bağı günümüzdeki ideolojik savaşım bağlamında tartıştı. Tartışmaya katılanlar: Prof. Mitrü Yan-kov (Bulgaristan), Francisco Gamboa (Kosta Rika Öncü Halk Partisi Merkez Komitesi Politik Komisyonu ve Sekreterliği üyesi), Semu Pathe Gueye (Senegal Bağımsızlık ve Emek Partisi Politik Büro üyesi) ve Prof. İgor Nalyotov (dergide görevli, felsefe bilimleri doktoru.)

Aşağıda bu görüş alışverişinin ana hatlarını belirten bir yazı yayınlıyoruz.

İşçi sınıfının şimdiye kadar verdiği savaşımın tümü, komünist hareketin aşığı yol ve dünya sosyalist sisteminin gösterdiği gelişme, toplumsal ilerleme teorisi olan Marksizm'in bilimsel özünü doğruluyor. Gerek kardeş komünist partilerin sosyalist toplumun gelişmesinin yolunu bütünüyle çizmek için kaleme aldıkları politik belgeler, gerekse pratiğin savunulabilir durumda olmadığını gösterdiği bazı teorik önermeleri eleştirel bir tahlilden geçirmeleri Marksizm-Leninizm'in yaşama gücünü kanıtladı ve hem perspektifleri hem de potansiyeli hakkında daha tam bir fikir verdi. Söz konusu belgeler, en başta da SBKP Programı'nın yeni kaleme alınmış biçimi, Marksizm-Leninizm'in temellerinin gelişmesine yaratıcı bir şekilde katkıda bulunuyorlar ve bilimsel sosyalizm ve komünizm teorisi, diyalektik materyalizm felsefesi ve ekonomi politik ile ilgili ana tartışma konularını işliyorlar. Burjuva teorisyenleri ve çeşitli türden sahte Marksistler ise farklı bir tavır takınıyorlar, yeni teorik sorunların ele alınmasının Marksizm'in «bunalım» geçirdiği «eskidiği» vb. anlamına geldiğini iddia ediyorlar.

Marksizmi reddetmeye yeltenen burjuva ve küçük-burjuva teorisyenlerinin, teorik ve olgusal kanıtların yanısıra, «metodolojik» kanıtlara da git-tikçe daha fazla başvurmaları günümüzdeki ideolojik durumun belirgin karakteristiklerinden biridir. Bu teorisyenler, sadece sosyal-tarihsel deneyimle ilgili şu ya da bu açıklama veya genelleme konusunda değil, aynı zamanda toplum bilimlerinin elde ettiği bilginin kanıtlanması ilkeleri ve ilerletilmesi yolları konusunda da Marksistlere karşı çıkıyorlar. Marksizm'in «metodolojik eleştirisi», son tahlilde, Marksizm'in bilimsel niteliğini tartışma konusu yapmakla aynı kapıya çıkıyor.

Son yıllarda pek çok burjuva bilgini, Marksist-Leninist teorinin bilim-

sel niteliğini bütünüyle yadsımaktan çekiniyor. Bu bilgiler, Marksist-Leninist öğretinin ampirik içeriğinin sadece bir parçasının, çoğunlukla yansıttığı tarihsel deneyimin bilimsel olduğunu kabul ediyorlar. Kaldı ki, bu bilgiler, çoğu zaman, Marksizmin, burjuva teorisyenlerinin kendilerinin benimsediği ve Marksizm'e tamamen yabancı olan pozitivist kurallara uygun olduğunu söylüyorlar.

Marksizmin bilimsellik anlayışı herşeyden önce somut bilgiyi içerir, çünkü bilgiyi tamamen sınanabilir kılan bu niteliktir. Somutluk, bilimselliğin zorunlu ve yeterli koşuludur. Marksizm, hem özgül bir bilim dalında elde edilen bilginin, hem de bizzat kendi içeriğinin somut olmasını ister. Evrensel kategorileri ve ilkeleriyle Marksizm somut bir bilimdir. Bu somut bilim, kullandığı soyutlamalardan mümkün olduğu kadar doğru, gerçekle bağdaşan ve pratik amaçlara hizmet eden bilgiler elde etme işinde yararlanır.

Marksizm bir yandan gerçeğe yön veren genel yasaları yansıtırken, öte yandan da toplumdaki en ilerici sınıf ve katmanların en köklü çıkar ve arzularını dile getirir. Bu yarıların bütünlüğü içinde Marksizm her zaman hayata, yığınların yaratıcı tarihsel faaliyetine bürünmüş ve yığınların devrimci deneyimi temelinde gelişmiştir. Lenin'in deyişiyle Marksizm «derin bir felsefi dünya anlayışı ve zengin bir tarih bilgisi tarafından aydınlatılmış bir deneyimler bilânçosudur». (!) Marksizmin kurucuları komünistlere sosyal-tarihsel deneyime güvenmeyi, bütün görüşlerini olgulara, somut incelemelerden elde edilen sonuçlara dayandırmayı ve teorik önermeleri pratikte sınamalarını öğütüyorlar.

Bununla birlikte, Marksist metodolojideki somutluk ilkesinin pozitivist felsefeye özgü olan ampirizmle hiçbir ilişkisi yoktur. Ampirizm tekil matematik parçalar üzerinde durur, bu ise kelimenin gerçek anlamında saçmadır, teorinin deneyime uydurulmasıdır. Marks, Engels ve Lenin'in öğretileri doğanın ve toplumun gelişimiyle ilgili genel bir teori oluşturur, ampirik genellemeler sıralamasından ibaret basit birşey değildir. Söz konusu teorinin belirgin özelliği salt ampirik bir somutluk değil, teorik somutluk ve yasaların diyalektik materyalist bir şekilde ispatlanmasıdır. Söz konusu teori, birbirinden yalıtlanmış olguların basit bir toplamından ibaret de değildir.

Marksizm-Leninizm her zaman, tarihsel ve güncel deneyimden elde edilmiş ve doğruluğu sıkı bir şekilde kontrol edilmiş verilerden oluşan sağlam bir temel üzerine oturmuştur. Lenin, Marksist metodolojinin bu yanının çok daha uygun bir tanımını vermiştir: «Bütünlükleri içinde, birbirleriyle karşılıklı bağları içinde aldığımızda, olgular sadece inatçı değil, aynı zamanda kanıtlayıcı şeylerdir ... Kesin ve tartışma götürmez olgulardan oluşan güvenilir bir temel kurmaya çalışmalıyız ... Ve eğer

(!) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 33, s. 29. (Rusça, «Devlet ve Devrim»den.)

bu gerçek bir temel olacaksa, tek tek olguları değil, tartışma konusu sorunla ilgili olguların *hepsini, tek bir istisna yapmadan, almamız . . .*»⁽²⁾. Marksizme, olguları «iyi» ve «kötü» olgular diye ayırıp onları herhangi bir teorinin doğruluğunu kanıtlamak amacıyla «seçmek»ten daha yabancı birşey olamaz. Marksizm sosyal-tarihsel deneyimin tümünün bilançosunu çıkarıp, öncelikle, öznenen bağımsız olan nesnel içeriği seçip ayırır.

Ama en eksiksiz deneyim bilançosu bile tek başına bir amaç değildir, bu sadece, bilginin bilimsel olmasının ana önkoşulunu sağlar, ama bilginin bilimselliğini bütünüyle güvence altına almaz. Fenomenleri tahlil etme konusundaki Marksist-Leninist metodoloji, fenomenler çelişkili bir alan olduğu düşüncesinden yola çıkar. Bu nedenle tek bir olguyu ya da ampirik bir deneyin bir parçasını tek başına alıp, teoriye başvurmaksızın açıklamak olanaksızdır.

Marksist-Leninist metodoloji açısından *teorik* somutluk, tek tek fenomenlerin özelliklerini belli eden olgular tahlilini aşılıp, *özün* keşfine yönelme mutlak zorunluluğunu içerir. Öz, incelenmekte olan sürecin bütün temel yanları içinde başta gelir, belirleyicidir. Başka şeyler gibi, bizzat toplum yaşamının yapısı da çelişkili olgulardan oluşur. Bu labirentin içinde doğru olanı görebilmek için, söz konusu yapıdaki başta geleni, belirleyici olanı, yasa değerindeki eğilimi iyi bilmek gerekir.

Pozitivist gelenekleri benimseyen günümüz burjuva bilginleri ise bilimsellik ögesini başka bir şekilde yorumluyorlar. Onların görüşünce, bir teorinin bilimsel olması için bütün geçerli olgular tarafından doğrulanması yeterlidir ve teori bilimsel olan niteliğini, varolan genellemelere uymayan olgular bulunduğu andan itibaren kaybeder. Böylece, söz konusu bilginler her türlü bilimsel teoriyi, kaderi hemen hemen tamamen deneye bağımlı, tümevarımsal (endüktif) ampirik bir genellemeden ibaret olarak gösterirler. Üstelik, olguları duyuşal verilerden ibaret, bireyin öznel deneyimi olarak gördükleri için, pozitivistler bilimsel bilginin evriminin her aşamasında, bu tür bilgi hakkında sübjektivist bir görüşe sahiptirler.

Burjuva sosyal-felsefi literatüründe, gerçekten de, bilimsel olan, bilimezciliğe bağlanmıştır, gerçekten evrensel olan, yasa değerindeki süreçleri bilmezlikten gelir ve bilginin temeli olarak sadece ampirik genellemelere dayanır. Oysa, ampirik genellemeler, her zaman ve şu ya da bu şekilde, güncel ya da tarihsel özgül deneyimin çok dar olan zaman ve mekan çerçevesiyle sınırlanmışlardır ve üstelik, kendilerini çürüten olgularla karşı karşıya gelmeleri kaçınılmazdır. Ampirik genellemelere indirgenebilen bir teori her zaman, çelişkili ve çok biçimli gerçeklerin karşısında Damokles'in kılıcı altındaymış gibi savunmasızdır.

Pozitivist metodolojideki sübjektivizm ve bilimezcilik, burjuvazinin bilim felsefesi geliştikçe giderek daha iyi ortaya çıkıyor. Doğal bilim-

(2) Agy, c. 30, s. 350–351. («İstatistikler ve Sosyoloji»den.)

lerin 20. yüzyılda gelişmesiyle, özellikle de bilimsel-teknik devrim sırasında, felsefi bir program olarak ampirizmin yanıltıcılığı bütünüyle açığa çıktı. Bununla birlikte, ampirizm özellikle toplumsal bilgi metodolojisiindeki konularını korumaya devam ediyor. Bu durumda, ampirizmin etkisi çağdaş komünist ve işçi sınıfı hareketinin ideolojisine vur-kaç'lar yapıyor. (3)

Burjuva ideologları son zamanlarda Marksist-Leninist teoriyi eleştirirken, bu teorinin bilimsel temellerini tam da, sosyal-tarihsel deneyim konusundaki ampirik anlayış açısından sarsmayı denemeyi de ihmal etmediler. Burjuva ideologlarının «metodolojik eleştiri»lerine göre, «*Kapital*» ve Marks'ın diğer yapıtları yadsınamayacak önemli olguları içeren salt ampirik yapıtlardır, ama yine onların iddiasına göre, bu olgular sadece, kapitalizmin oluşma dönemiyle, rekabetçi biçimiyle ilgili olgulardır. «Metodolojik eleştiri» bilimsel kısa bir zaman dilimiyle sınırlamakta, bununla da yetinmeyip tek bir bölgeye, belirli gelenekleri ve ekonomik özgüllükleri olan Batı Avrupa ülkelerine hapsedmektedir.

Özellikle Marks'ın 1858–1859 elyazmalarının yayınlanmasından sonra, Marks'ın metodunun ampirik olduğu iddia ediliyor. Bu yapılırken, Marks'ın kapitalist üretim tarzı ile ilgili tahlilinin o aşamada, daha sonra Marks'ın kendisinin de gösterdiği gibi olmadığı, yani soyuttan somuta doğru bir yükselme olmadığı, «kesinlikle tümevarımsal» olduğu görüşü temel alınıyor. Marks'ın görüşlerinin bilimsel niteliği çoğu zaman, ampirik kıstaslara göre yorumlanarak, Engels'in sosyal-felsefi sorunlara yaklaşımının antitezi olarak gösteriliyor. Engels'in sosyal-felsefi sorunlara yaklaşımının metafizik, ampirizm dışı olduğu iddia ediliyor.

Lenin'in ideolojik mirası da pek çok spekülasyona konu edilmektedir. Doğrusunu söylemek gerekirse, Lenin'in yapıtlarının bilimsel önemini kabul edenler (ki böylelerinin sayısı burjuva ve sahte sosyalist yazarlar arasında azdır) bunu sadece, Lenin Rusya gerçeğini «ampirik» bir şekilde araştırdığı için ve Rusya'da sosyalist devrimin nasıl gerçekleştirileceği konusunda «pratikle sınırlı» tavsiyelerde bulunduğu için böyle yapıyorlar. Kendisini «Batı Marksistleri» arasında sayan bir İngiliz sosyologu olan David Lane, Leninizme yöneltilen «radikal» burjuva eleştirilerine karşı yaptığı polemikte Leninizmin bilimsel anlamda ampirik bir içerdiği olduğunu kabul ediyor ve hatta Lenin'in Marksist teorinin temel postulatlarına sadık kaldığını belirtiyor. Ama, Leninizm'in Marksizm'in Rusya koşullarına uygulanmasından ibaret olduğunu, büyük ölçüde Narodniklerin geleneklerinin izlerini taşıdığını, bu nedenle evrensel teorik bir içerikten yoksun olduğunu iddia ediyor. (4)

(3) Bak: Rodney Arismendi, Lenin y nuestro tiempo. Actualidad eficaz del leninismo. Prag, 1981, s. 42.

(4) Bak: Debates sobre la teoría de la dependencia y la sociología latinoamericana. Kosta Rika, 1979, s. 150.

Marksist-Leninist teorisinin ya da bu teorisinin tek tek bileşenlerinin, kavramlarının fikirlerinin uygulanma alanının zaman ve yer bakımından kısıtlanması – ki bu kısıtlama ampirik metodoloji açısından tipiktir – tartışma götürmez bir şekilde belirli bir amaca yöneliktir. «Metodolojik eleştiri»nin son tahlildeki amacı, Marksizm-Leninizm'in daha geniş bir sosyal pratik bağlamındaki önemini yadsımadır.

Genel olarak Marksist sosyal-tarihsel süreç teorisi, özel olarak da sosyal-ekonomik formasyonlar öğretisi, her zaman, çağdaş burjuva ideologlarının ve sahte Marksistlerin yazılarında Marksizm'e yönelttikleri «eleştiriler»nin ana hedeflerinden birisi olmuştur. Bu sözümona eleştiri, son zamanlarda, «metodolojik» eğilimdeki şeylere merak saldı. Örneğin, bu «eleştiriler»de Marks ve Engels'in sosyal-ekonomik formasyon kategorisini kapitalist üretim tarzının ampirik olarak doğrulanmasına temel alarak geliştirdikleri, oysa o zamandan bu yana toplumsal deneyim alanının çok daha genişlediği ve çeşitlendiği, ve artık bugün varolan toplumlardan hiçbirinin, ne sosyalizmin, ne kapitalizmin ne de Üçüncü Dünya'nın, bu kategorilere uymadığı iddia ediliyor. Bu durumda, çağdaş dünya sürecinin, kapitalizm deneyimini temel alan genel Marksist gelişme «şema»sını kırıp parçaladığı söyleniyor. «Eleştiri»lerde bu nedenle Marksist «şema»nın reddedilmesi isteniyor.

Üçüncü Dünya sorunları üzerinde araştırmalar yapan Samir Amin, Marksist sosyal-ekonomik formasyon, ilerleme kavramlarının genellikle günümüzde bilimsel önemini yitirdiği kanısında olduğunu, çünkü bu kavramların sosyal süreci, öncelikle de gelişmekte olan ülkelerdeki formasyonun özgüllüklerini karşılamadığını söylüyor. Sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişkiyi ana çelişki olarak gösteren «ortodoks Marksist» anlayışın «ampirik bakımdan doğrulanmadığını» yazıyor. (2) Samir Amin'e göre, yeni ya da her halükârde, Üçüncü Dünyada sürmekte olan süreçleri «karşılıyacak» türden «daha genel» bir teoriye, «Sermayenin egemenliğinin dayattığı globalleşmeye (ya da ,uluslarötesileşmeye') yönelik baskılarla emekçi sınıfların, halkların ve ulusların «özzerk bir alan» (3) arzuları arasındaki çelişkinin bir sonucu olan, halen tarihsel aşamanın en önünde bulunan en önemli anlaşmazlıklar (gerçekten uğrunda savaşım verilen şeyler) için bir teoriye ihtiyaç vardır.

İçinde bulunduğumuz çağın ana çelişkisini, bu yukarıda adı geçen ve «Kuzey-Güney» ilişkileri diye adlandırdığı ilişkiler alanına kaydıran Amin, günümüz kapitalist dünyasındaki akla uygun belirginlikteki sınıf uzlaşmazlığını da, iki ana sosyal-politik sistem arasında herhangi bir temel ayırımı da görmeyi reddediyor. Kapitalist ülkeler emekçilerinin sınıfsız bir toplum için savaşımdan vazgeçerek, «merkez» ile «çeper» arasındaki

(2) Rethin king Marxism, Struggles in Marxist Theory. New York, 1985, s. 2.

(3) Agy.

ilişkilerin kutuplaşmaya yol açtığı günümüz toplumu içinde durumlarını iyileştirme stratejisini benimsediklerini söylüyor. Görüldüğü gibi, ampirizm burjuva teorisyenlerine, şu ya da bu özgül deneyimi mutlak düzeye yükseltme ve böylece soyut, spekülasyon yapılar kurma çabalarında yol gösteriyor.

Bağımlılık ya da karşılıklı bağımlılık diye adlandırılan teoriyi öne süren bazı Latin Amerikalı sosyologlar da benzeri metodolojik yaklaşımlar gösteriyorlar. Bunların araştırmalarındaki standardın ne denli «bilimsel» olduğu örneğin Arjantin'li sosyolog Jose Luis de Imaz'ın vardığı saçma sapan sonuçlarda görülüyor. Imaz önde gelen bazı Batı şirketlerinin sosyalist ülkelerle iş gördüğünü belirterek, bunları «ideoloji ötesi» olarak adlandırıyor; aslında Sovyetler Birliği ile Birleşik Amerika'nın dünya üzerinde ortak egemenlik kurduklarını iddia ediyor. (7)

«Karşılıklı bağımlılık» görüşünün kurucularında açık hayallere de rastlanıyor. Örneğin, bunlar, Latin Amerika'nın emperyalist devletlere olan bağımlılığının gevşediğini, buna karşılık İngiltere, Kanada ve hatta ABD gibi ülkelerin gittikçe Latin Amerika'ya bağlandıklarını iddia ediyorlar. Dünyanın gelişme sürecinin Marksist-Leninist somut tarihsel tahlilinin nesnel ve gerçekten bilimsel niteliği, böylesi savunulacak yanı olmadığı apaçık görülen gerici fikirlerle çok keskin bir tezat oluşturuyor.

Marksizmin kurucularının yaşadığı zamanlarda, sömürge bağımlılığından kurtulmuş ülkelerin gelişme sorunları kuşkusuz ki gündemde önemli bir yer tutamazdı. Ama bu, sosyal-ekonomik formasyonlar kavramını, sosyal-tarihsel gelişme teorisini toptan çürütüyor mu? Üretim tarzı, altyapı, üstyapı gibi kategorileri anlamsız mı kılıyor?

Ne Marks ve Engels ne de Lenin hiçbir zaman a priori (önsel), dogmatik şemalarla düşünmediler. Her türlü teorik tahlilde diyalektik yöntemle sıkı sıkıya bağlı kaldılar ve dolayısıyla, yeni ekonomik, toplumsal ve politik yapıların, toplumun gelişmesinde çeşitli «geçiş» biçimlerinin ortaya çıkması olanağını ortadan kaldırmadılar. Tersine, onların üzerinde tartıştıkları sosyal-tarihsel yasaların daha yakından ve daha özgül bir tanımla böylesi yapı ve biçimleri gerekli kılıyordu. Ama aynı zamanda, Marks, Engels ve Lenin, keşfedilmiş olan yasaları bilmenin yeni fenomenleri tahlilde güvenilir bir temel oluşturduğunu da çok haklı olarak belirttiler.

Yeni kurtulmuş ülkelerin bağımsız gelişmesi, gerçekten de çağdaş dünya sürecinin içeriğine sanıldığından daha fazla katkıda bulundu. Günümüzde hiçbir önemli sorun, gelişmekte olan ülkelerin bu süreç üzerindeki etkisi gözönüne alınmadan çözülemez. Ama, gelişmekte olan ülkelerin «Marksizm'e aykırı olarak» değil, tam tersine Marksizm'e tamamen uygun bir biçimde ortaya çıktıkları da bir gerçektir. Bazı Üçüncü Dünya teoris-

(7) Bak: Debates sobre la teoria de la dependencia y la sociologia latinoamericana. Kosta Rika, 1979, s. 150.

yenilerinin, uluslararası gelişme ile özerk gelişme arasında bir tercih yapılması için önerdikleri global bir alternatif anlayışı, gerçekleri kısmen yansıtmakla birlikte, sorunu çözmek için gerekli yol ve araçları sağlamıyor, çünkü, herşeyden önce, bu anlayış soyuttur. Uluslararası ilişkilerin daha somut bir teorik tahlilini yapmak, bu ilişkileri daha derinlemesine incelemek için yapılacak her girişim, gelişmekte olan dünyayı ele alan tahlilciyi kaçınılmazlıkla, iki sosyal-politik sistemi Marksist metodolojiye uygun bir biçimde birbirlerinden ayırdetmek ve bu sistemlerin toplumsal ilerlemede bugün oynadıkları rolü gözönüne almak zorunda bırakacaktır.

Üçüncü Dünya ülkelerinin, en elverişli gelişme yollarını seçmeden ya da durumu tam bir doğrulukla anlamadan gerikalımlığını gideremeyecekleri kesinlikle açıktır. Bu durumda, Marksist-Leninist sosyal-ekonomik formasyonlar teorisi bilimsel tahlil yapmak için başvurulması zorunlu bir araçtır.

Aynı şekilde, Marksist teorinin «metodolojik eleştirisi», sınıflar ve sınıf savaşımı kategorilerinin bilemsel niteliği sorununun da üstünü örtemez. Pekçok burjuva yazarı, Marks'ın sadece kapitalist toplumdaki iki ana katmanı, yani zenginleri ve yoksulları ele alarak ekonomik bir tahlil yaptığını, bunun ise evrensel bir sosyolojik içerikten yoksun olduğunu söylüyorlar. Bir sahte Fransız sosyalisti olan Charles Bettelheim'a göre, Marks sınıf ve sınıf savaşımı kategorilerini yorumlarken salt ekonomik, ampirik kanıtların ötesine gitmemiştir ve yine Bettelheim'ın iddiasına göre, toplumsal gelişme bu «ekonomik tahlili yanlış çıkartmıştır. Bettelheim şöyle yazıyor: «Marks'ın ,ekonomik' kanıtları, sınıf savaşımındaki tarihsel eğilimi kanıtlayabilmekten yoksundur. Marks kanıtlarını diyalektikçe başvurarak desteklemeğe çalışıyor. Bunun için diyalektiği ya spekülâtif bir biçimde alıyor, ya da ekonomik nitelikteki bir akıl yürütmenin içine yerleştiriyor». (8)

Marks'ın sınıflar ve sınıf savaşımı kategorilerini terk etme çağrısında bulunan sahte sosyalist teorisyenler, bu kategorilerin günümüz deneyimiyle uyumadığını söylüyorlar ve günümüz toplumunu dikkatle tahlil edeceklerine yeni «gerçekler»i benimsiyorlar. Modern toplumda burjuvazi ve proletarya kavramlarının «içi boş birer soyutlama» olduğunu, artık tarihin öznesinin sınıflar değil, halk, bireyler ya da gruplar olduğunu düşünüyorlar. Sınıf kavramını yoketmek için, tarihi gerçekte yapan aktif faktörün birey olduğu söyleniyor. Gerçek ekonomik, politik ve başka türlü savaşımın her zaman bireyler ve sosyal gruplar düzeyinde cereyan ettiği iddia ediliyor.

Bir İspanyol sosyal-demokratı olan Ignacio Sotelo, sınıfsal kutuplaşmanın tarihsel bir eğilim olduğu şeklindeki Marksist vargıyı reddediyor.

(8) Ch. Bettelheim, Reflections on Concepts of Class and Class Struggle in Marx's Work. In: Rethinking Marxism, s. 17.

Bunu yaparken, günümüzde «proleterlerin mülk sahibine dönüşmesi» sürecinin çok açık olduğu iddiasına dayanıyor. Şilili bir sosyal-demokrat olan Fernando Mires ise, ülkesinde «proleterlikten çıkma» sürecinin yürürlükte olduğunu, bu nedenle de «Lenin'in önermiş olduğu 'proletarya partisi' sonucuna varmanın tamamen saçma olacağı»ni ileri sürüyor. (9)

Sosyal demokratların görüşleri, tipik burjuva sosyologlarının vardıkları sonuçlardan farklı değildir. Örneğin, burjuva sosyologu Alain Touraine, Latin Amerika ülkelerinin sosyal yapıları üzerine yapılan bir tartışmada, sınıfların sadece «sosyolojik bir kavram» olarak tanımlanabileceğini, bunların gerçek, örgütlü gruplar olmadığını söylemiştir. (10)

Marksizm'in sınıflar ve sınıf savaşımı teorisinin nesnel içeriğinin «yalanlanması» genellikle çeşitli ampirik kanıtlara dayanıyor. Örneğin, Mires, dikkatini, işçilerin emperyalist savaşların patlamasını bazı dönemlerde ortak eylemleriyle önleyememeleri üzerinde topluyor ve bunun, Lenin'in dünya çapında savaşların çıkmasını önlemede işçi sınıfının tarihsel rolü konusundaki tezini yalanladığını iddia ediyor. Burjuva sahte bilimsel yaklaşımının örneklerini veren Touraine, o «derin» sosyolojik kanıtlarını, kapitalist bir ülkede şu ya da bu işçi sınıfı grubunun seçimler karşısında gösterdiği ilgisizlik konusunda dikkatle seçip yanlış yorumladığı örneklerle dayandırıyor. Touraine'in vardığı genel sonuç, günümüzde toplumsal olayların sınıf temelinde tahlil edilmesiyle her türlü bağı kaçınılmaz bir şekilde koparıp atıyor. Özellikle, «seçimlerdeki davranışların incelenmesi, oy kullanmada her zaman sosyal sınıfın ana belirleyici faktör olduğunun onaylanmasına hiçbir şekilde izin vermemelidir» diye iddia ediyor. (11)

Bu türden kanıtların, her şeyden önce olgucu görüş açısından savunulacak yanı yoktur. Bir kere, olguların tümünün incelenmesi, Latin Amerika'da sınıf çelişkilerinin, bölgeyi etkisi altında tutan yaygın bunalım derinleştikçe arttığını göstermektedir. Her yerde sınıf çatışmaları meydana gelmektedir. Devrim barometresinin ibresi «fırtına» işaretine sürekli yaklaşmaktadır. Şili, Paraguay, Guatemala ve başka ülkelerde halkın, militarizasyonun giderilmesi ve uzun erimli toplumsal değişiklikler için yaptığı güçlü eylemlerde de bu görülmektedir. Bugün Marksist tarihsel materyalizmi reddeden ya da çarpıtanlar, kapitalist ülkelerde uzlaşmaz sınıfların gözle görülür varlığı ve emekçilerin savaşkanlığı gibi yadsınamayacak olguları görmezlikten geliyorlar. Latin Amerika konusunda, örneğin BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu'nun kabul ettiği kararda şöyle deniliyor: «Bölgede yürürlükte bulunan ekonomik büyüme modeline eşlik eden toplumsal değişiklikler ve dönüşümler, sosyal farklılaşmaların gittikçe arttığı ve bu büyümenin sonuçlarının çok eşitsiz bir şekilde da-

(9) ALAI, Montreal, 1980, № 50, s. 584.

(10) Bak: Las Clases sociales en America Latina, Meksika, 1977, s. 21.

(11) Agy.

ğıldığı, adaletsiz ve yüksek derecede kutuplaşmış toplumların oluşmasına yol açmıştır». (12)

Çağdaş burjuva teorisyenleri ve Marksizm «eleştiricileri»nin yaptıkları «sosyolojik araştırma»larda metodolojinin olgusalıktan daha önemli duruma geldiği anlaşılıyor, çünkü, artık kullanılan kanıtlar dizisi, Marksist-Leninist sınıflar ve sınıf savaşımı teorisini «ampirik açıdan» çürütme girişimlerinden ziyade, sübjektif olarak seçilip yorumlanan olgulara dayanıyor. Bizzat bu yaklaşım, bir yandan somut tahlil konusunda bir hayal oluştururken, öte yandan gerçekte, keyfi olarak kurulmuş ve aslında içi boş soyutlamalardan yararlanıyor. Bu tür soyutlamalara örnek olarak «birey», «katman», «çıkarcı grubu», «baskı grubu», «yönetenler ve yönetilenler», «marjinaler», vb. gösterebiliriz. Bunlar toplumdaki süreçlerin özünü ve bu süreçlerin iç mekanizmalarını yansıtmıyorlar.

Bir Marksist'in, çağdaş toplumun sınıfsal tahlilini tamamlama ve somutlaştırma aracı olarak, yeni toplumsal hareketler de içinde, kamu yaşamının ayrıntılı ve ampirik bir şekilde araştırılması zorunluluğuna karşı çıkması oldukça zordur. Marksizm bireyin tarihte oynadığı role ve çıkarlarına her zaman büyük ilgi göstermiştir. Ama burada sorun, sınıflar ve sınıf savaşımı teorisinin yerine bu tür araştırmaların konup konmaması sorunudur. Gerçek toplumsal gelişme teorisinin toplumsal gelişmenin maddi temellerinin, toplumun sınıfsal bileşiminin tahliliyle başladığını ilk gösteren Marks olmuştur, «nüfus», «birey», «grup», «katman», gibi kavramlar ancak toplumun sınıfsal yapısı bağlamında ele alındıkları zaman somutlaşırlar ve gerçek nesnel bir içerik kazanırlar.

Marksizm toplumsal gelişme sorunlarını çözerken birey sorununun soyut değil, somut bir sunuluşunu kendine temel almıştır. İnsanı toplumsal ilişkilerin tümü bağlamında ele alan Marks, Engels ve Lenin, onu «genel bir birey» değil, her şeyden önce bir sınıfın mensubu olarak gördüler. Her şeyden önce emekçilerin çıkarlarıyla ilgilendiler. Soruna somut tarihsel görüş açısından yaklaşan Marksizmin kurucuları, emekçilerin daimi çıkarlarını ancak karşı sınıfa karşı dirençle ve uzun bir dönem boyunca savaşılarak elde edebileceğini gösterdiler.

Herbir kişinin çıkarları, toplumsal ilerlemenin bir koşulu olarak çok yanlı gelişmesi sorunu, ancak, üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırıldığı sosyalist toplumda, toplumun homojenliğinin artmasına bağlı olarak, bilimsel konulardan ele alınabilir.

Görüldüğü gibi, toplumsal sorunlar ve çözümü konusunda gerçekten bilimsel bir araştırma yapabilmek için gerekli temel sınıflar ve sınıf savaşımı teorisi sağlamaktadır. Söz konusu teori, araştırmanın teorik bakımdan somutlaştırılmasını, kamu yaşamındaki ana faktörlerin ikincil faktörlerden ayırılmasını, birinci dereceli faktörlerin ikinci dereceli fak-

(12) Revista de la CEPAL, Santiago, № 11, s. 12.

törlerden ayırıldılmesini ve toplumun sosyal yapısıyla ilgili bir sorunun hangi sınırlar içerisinde önemli ve tarihsel bakımdan çözülebilir olduğunun saptanmasını olanaklı kılar.

Burjuva teorisyenlerinin sürekli benimseme eğilimi gösterdikleri ampirik yaklaşım ise, bilimsel yaklaşımla sadece bir benzerlik kurar, deneyime uygun olma konusunda bir hayal yaratır, somut bilimsel tahlilin yerine, hepsi de genel olarak «insan», «toplum», «ilerleme», «özgürlük», «demokrasi» ve benzeri soyufl kanıtları koyar ve bireyle burjuva bir birey mi proleter bir birey mi, devletle kapitalist bir devlet mi yoksa sosyalist bir devlet mi kastedildiği konusunda bir şey söylemez.

Ampirik «metodoloji» konularından iş gören günümüz burjuva filozof ve sosyologları, sosyalist toplum konusunda Marksist-Leninist teoriyi de eleştiriyorlar. Bunların ve sahte Marksist eleştiricilerin aynı soydan oldukları açıkça görülüyor. Hepsisi de komünistleri gerçek sosyalizm deneyimiyle «uyuşmayan» kavram ve fikirleri savunmakla suçluyorlar. Marks ve Engels'in meta, para, ücret ve fiyatların yeni toplumdaki rolü konusunda bir şey yazmamış olmaları olgusu, burjuva ve sahte Marksist «eleştiriciler»in, reel sosyalizmin «Marks'ın dediği şekilde» kurulmadığını öne sürmeleri için yeterli neden oluyor.

Nitekim, Bettelheim, «sosyalist ekonomilerin bugün bizim bildiğimiz işleyişi ile Marks ve Engels'in yaptıkları tahliller arasında çelişki olduğu anlaşılıyor» diye yorum yapıyor. ⁽¹³⁾ Bettelheim, sosyalist üretim tarzı diye bir üretim tarzının ve ona uygun devletin de varolmadığını deneyimin gösterdiğine inanıyor. Ancak, sosyalist ve kapitalist «üretim tarzları»nın içinde çelişkili bir şekilde kombine edildiği bir «geçiş toplumu»ndan söz edilebileceğini düşünüyor.

Sınıflar ve sınıf savaşımı kategorilerini yadsıyıp, kapitalist toplumun «daha somut» ampirik bir tahlilinin yapılması için ısrar eden sahte Marksist teorisyenlerin, sosyalizm sözkonusu olunca aynı terimlerle keyfi, sübjektivist bir şekilde oynamaya başlamaları ibret vericidir. Belçikalı bir iktisatçı olan Ernest Mandel sosyalizmde toplumsal güçlerin «birbiriyle uzlaşmayacak iki ekonomik mantık, planın mantığı ile piyasanın mantığı tarafından» yönlendirildiğini, «iki ayrı cins yasanın iki ayrı sınıfın çıkarlarına, proletaryanın çıkarlarıyla burjuvazinin çıkarlarına denk düşüğünün açık olduğunu» söylüyor. ⁽¹⁴⁾ Ama, onun «burjuvazi»den kastettiği, sosyalizmde bir sınıf olarak varlığını sürdürdüğü iddia edilen «bürokrasi»dir. Mandel, olgulara ve mantığa aykırı bir şekilde, sosyalizmi yöneten yasaları bürokratik yaklaşımın tek başına alınmış belirtileri olarak

⁽¹³⁾ Ch. Bettelheim, The Transition to socialist economy. Londra, 1975, s. 33.

⁽¹⁴⁾ E. Mandel, Ten Theses on the Social and Economic Laws Governing the Society Transitional between Capitalism and Socialism. Critique, № 3, 1977, s. 9.

görüyor. Oysa, sosyalist ülkelerin komünist partileri, bürokratik yaklaşımı sosyalizme yabancı ve kesinlikle kökü kurutulması gereken bir şey olarak tanımlıyorlar.

Bu görüşleri burada çürütmeğe gerek yok, çünkü bunlar, tarih tarafından çürütüleli çok oluyor. Dikkat ayırmaya değer bir eleştiri konusu, bir kere daha, öncelikle Marks ve Marksizmi yeniden gözden geçirme «metodolojisi»dir. Kaldı ki, daha önce de belirttiğimiz gibi, burjuva ve sahte sosyalist teorisyenlerin işin bu yanına son zamanlarda özel önem vermeleri de bunu gerekli kılıyor. Bu tür sosyalizm eleştirisinin «metodolojik» şeması yeterince açıktır. Birincisi, şu ya da bu ilke konusundaki dogmatik formülasyonları, bu ilkelerin hangi somut tarihsel koşullarda geliştirdiklerini gözönüne almadan, Marksizm-Leninizm'in kurucularına mal ediyor. İkincisi, bizzat Marksizm-Leninizm'in kurucularının görüşlerinin sürekli gelişme gösterdiğini, ilk olarak Marks ve Engels tarafından genel bir biçimde öne sürülen pekçok tezin geliştirilmesine Lenin'in yaptığı katkıyı ve Marksist-Leninist geleneğin günümüzdeki sürdürücülerinin yaptıkları yaratıcı araştırmaları reddediyor. Üçüncüsü, yeni fenomen ve süreçleri tahlil ederken temel teorik kavramların anlamını genellikle çarpıtıyor. Örneğin, Marks ve Engels'in sosyalizmi devletsiz bir toplum olarak, tam bir eşitlik olduğu, meta üretiminin bulunmadığı, vb. bir toplum olarak tanımladıklarını iddia ediyor. Ve buna dayanarak sosyalizm konusundaki teorik önkoşulların anlattığımız şekilde değişikliğe uğratılmasının bir sonucu olarak, ortaya çıkan taleplerde bulunuyor. Sonuç olarak, «eleştirecilik» ikili bir kazanç sağlıyor. Birincisi, sosyalizmin «teorik olarak» savunulamaz olduğu ilan ediliyor. İkincisi, Marksizm'in «pratik içinde» çürütüldüğü, çünkü Marksizm'in teorisi ile pratiği arasında sözde uyum olmadığı söyleniyor.

Bu tür eleştiri «metodolojisi» sonuçta saçma bir alternatife varınıyor: «Yeterince olgunlaşmamış» maddi önkoşulların bir ürünü olan bir sosyalizm olacağına hiç sosyalizm olmasın, ya ideal sosyalizm olsun, ya da hiç sosyalizm olmasın. Bu basit bir doktriner yaklaşım değildir, bunun ideolojik yönelimi çok açıktır. Sahte Marksizm, halk yığınlarının yaşayan davası ve dünya komünist ve işçi hareketinin en önemli kazanımı olan reel sosyalizmin karşısına, spekülative ve ütöpik olduğu için hiçbir zaman gerçekleşemeyecek olan «ideal» yeni toplum projeleriyle çıkıyor. Nesnel olarak bu, işçi sınıfının temel çıkarlarına ihanettir ve kapitalizmi dolaylı yoldan savunmadır.

Marksizm, aralıksız sürdürülen yaratıcı arayış içinde doğmuş ve gelişmiştir. Verimli tartışmayı ve fikir mücadelesini desteklemek, Marksist geleneklerin en ardıcıl sürdürücülerini olan komünistler için başta gelen bir görevdir. Ama, skolastiklik, yürekli teorik genellemelerden kaçınıp olguları pasif bir şekilde kayıt etmek, fırsatlar uğruna ilkeyi feda etmek ya da gerçekte bağlantı eksikliği Marksizme tamamen yabancı olan şeylerdir.

Her gerçek Marksist için, sosyalizm için savaşım, gerçek politik hak ve özgürlükleri elde etme, emekçilerin yaşamını iyileştirme deneyimi, toplum hakkındaki bir dizi çok güzel ama henüz uygulanmamış teoriden daha değerlidir. Deneyimde sınanıp pratikte uygulanmadıkça, böylesi teorilerin en iyisi bile bir projeden başka bir şey değildir. Böylesi teorilerin bilimsel nitelikte olup olmadığını sınavacak olan pratiktir.

Marksizm'in kurucuları sosyalizmi sadece ana, esas belirleyici özellikleri açısından tanımladılar. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinin bulunması, işçi sınıfının politik iktidarının zorunluluğu, iki ana ve dost sınıf arasındaki ittifak, kolektivizm, emeğe göre dağıtım, vb. gibi sosyalizme yön veren nesnel yasaların altını çizmekle yetindiler. Marks ve Engels, haklı olarak, sosyalist toplumun somut yapısını, bu toplumun kurulması canlı deneyiminin, yığınların tarihsel yaratıcılığının belirleyeceğini belirtmişlerdir. Sosyalizmi, koltuğa oturup en ufak ayrıntısına kadar kafadan kurulan bir teori olarak görmediler. Sosyalizmi, emekçilerin tarihin gidişine uygun olarak adım adım ilerleme yeteneğine sahip bir teori uyarınca kuracakları bir toplum olarak gördüler. Ve sosyalizm öğretisini sürekli zenginleştirdiler. Dolayısıyla, sosyalizm öğretisini Lenin'in Marksizm'e yaptığı katkıyı tahlil etmeden incelemek, gelişen bilimsel bir teori olan Marksizm'in özünden hiçbir şey anlamamakla aynı kاپıya çıkmaktadır. Burada insanların giderek, bizim öğretimizin sadece Marks tarafından yaratıldığına inanmalarından hoşlanacak olan burjuva ve sahte Marksist teorisyenlerin günümüzde pek sık başvurdukları bir yöntem söz konusudur.

Marks ve Engels'in kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin kaçınılmazlığı fikri üzerinde duran Lenin, henüz kendisini kapitalizmin «doğum izlerinden» kurtaramamış sosyalist toplumdaki yaşamın her yanını çok açık bir şekilde tanımladı. Marksizm klasikleri sosyalizme geçişin kapitalist toplum çerçevesinde gerçekleştirilemeyeceğini, sosyalizmin ekonomik önkoşulları tamamen olgunlaşmış olsa bile işçi sınıfı politik iktidarı ele geçirmeden yeni toplum düzeninin kurulmasının gerçekleştirilemeyeceğini, yeni sosyal sistemin doğuşuna yol açmayacağını açıkça belirttiler. Buradan şu sonuç çıkıyor: Bettelheim ve Mandel gibi sahte sosyalist teorisyenlerin savunduğu, «karma» bir toplumsal varlık olan «geçiş» toplumu fikri, yığınları yanıltıcı bir küçük burjuva hayalinden başka bir şey değildir.

Sosyalist ve komünist toplum teorisi, bugün Marksizm'in güçlü bir şekilde gelişen bir bileşenidir. Gerek yeni toplum kuruluşuna yön veren ve pratikte ortaya çıkan genel yasalar, gerekse sosyalist sistemin içinde yer alan pekçok ülkenin en önemli kendine özgüllükleri kardeş komünist partilerinin program belgelerine yansıyor. Bu belgelerde, sosyalizm ve komünizm teorisiyle ilgili sorunlar özgül biçimlerde, çeşitli sosyalizm kuruculuğu deneyimlerinin ayrıntılı bilimsel ve eleştirel tahliline dayanarak sunuluyor.

Marksizm toplumsal gelişmeye yön veren diyalektik yasaları keşfederek, insanoğluna değiştirmek amacıyla gerçeği bilimsel bir şekilde tanıma olanağını vermiştir. Öte yandan Marksizm, kendi içeriği konusunda eleştirel bir tavrın zorunlu olduğunu da kabul etmektedir. Günümüzdeki Marksizm «eleştirici»leri ortaya çıkmadan çok daha önce, Marksistler, sınıf savaşımının ve genel olarak tarihsel gelişmenin değişik zamanlarda meydana geldiğini ve değişik ülkelerde, birbiriyle tamamen özdeş olması olanaksız yollar izlediğini; bugünkü kapitalizm gerçeğinin pek çok açıdan Marks'ın bildiği gerçekten farklılıklar gösterdiğini; günümüz yaşamının tipik bir özelliği olan geniş kapsamlı değişikliklerin kaçınılmaz bir şekilde çeşitli sınıf ve katmanlara yeni nitelikler kazandırdığını, onların davranışlarını ve dünya görüşlerini dönüşüme uğrattığını, bunun da, kaçınılmaz ve güçlü bir şekilde, onların tarihte oynadıkları rol konusundaki anlayışlarını etkilediğini saptamışlardı. Nihayet, Marksistler, geçmişteki düşünürlerin kafalarında besledikleri, genel felsefi, sosyal ve politik ilkelere özgül bilimsel araştırmadan elde edilen hakikatın yerini tutabileceği hayalini, bu ikisi birbirlerinden diyalektik bakımdan ayrılmaz olduğu için, terkedeli çok oldu. Marksizme teoriyi geliştirmekte ve pratiğe uygulamakta sürekli ilerlemesi olanağını veren, kendi metodolojik esnekliğidir. Marksizm güçlüklerin üstesinden gelerek, kimi zaman da bir süre için geri çekilerek, teorinin geliştirilmesinde ve bunun pratikte uygulanmasında yeni yeni başarılar elde ediyor.

SBKP MK Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov şöyle diyor: «Geçmişin sorumluluk duygusuyla çözümlenmesi geleceğin yolunu açar, oysa utançla nazik sorunların çevresinden dolanan yarıhakikat gerçeği politikanın saptanmasını engeller ve ilerlemeyi kâstekler». ⁽¹⁵⁾ Bu, sosyalist ülkeler kardeş partilerinin son kongrelerinden öğrenilebilecek olan sosyalizmi yetkinleştirme deneyiminin gerçeğe uygun ve anlaşılır tahlilinde yatan derstir.

Nitekim, bu kongrelerde, Marksist-Leninist teorisinin geliştirilmesiyle ilgili önemli sonuçlar çıkarıldı. Bu kongrelerde sosyalizm kuruculuğundaki aksaklıklar kararlı bir şekilde sergilendi, durum ve toplumsal bilimlerdeki bazı üretken olmayan gelişme eğilimleri eleştirel açıdan tahlil edildi ve partilerin çizdikleri temel politik ve ideolojik çizginin doğruluğu vurgulandı. Böylece çağdaş sosyal-politik düşüncenin ulaşması gerektiği ileri konular gösterilmiş oldu.

Sosyalist kuruculuğun bugünkü görevlerine bakılarak, toplumsal bilimlerin önünde duran en yakıcı sorunlar arasında, üretici güçler ile üretim ilişkilerinin diyalektiğinin eksiksiz bir şekilde incelenmesi, maddi ve zihinsel alanlar, komünist toplumun oluşturulmasına yön veren yasalar

(15) M. S. Gorbaçov, SBKP 27. Kongresi'ne sunulan SBKP Merkez Komitesi Politik Raporu, TKP Yayınları, Mayıs 1986, s. 34.

sayılabilir. Sosyalist toplumun nesnel çelişkilerinin araştırılması ve bu çelişkilerin çözülmesi için sağlıklı önerilerin, ekonomik ve sosyal alanlarda güvenilir öngörülerin hazırlanması beklemeye tahammülü olmayan görevler listesinde yer alıyor.

Komünistler, komünist harekette, işçi hareketinde ve ulusal kurtuluş hareketinde, kapitalist toplumda sürmekte olan süreçleri Marksist açıdan, derinlemesine, gerçekten bilimsel bir şekilde incelemeyi sürdürüyorlar. Dünyanın gelişmesi insanlığı tüm dünya çapındaki pek çok sorunla karşı karşıya getiriyor. İleri bilimsel düşünce bu sorunlar için sağlam temellere dayanan çözümler sunuyor. Marksist-Leninistler, burjuva ideolojisine, revizyonizme ve dogmatizme karşı savaşımın zorunluluğunun tamamen bilincindedirler. Marksist-Leninist teori, bu teörinin yaratıcı bir şekilde geliştirilmesi ve araştırmada ve toplumsal pratikte ustaca uygulanması, her zaman olduğu gibi, bütün bu görevlerin yerine getirilmesi konusunda denemiş ve sınanmış ilkesel temeldir.

Akdeniz çatışma alanı değil, işbirliği alanı olmalıdır

Pekçok uygarlığın beşiği, dünyanın üç kıtasının birleştiği bir bölge olan Akdeniz yüzyıllar boyunca halklar arasında temas ve işbirliği alanı olmuştur. Ama tarihi boyunca Akdeniz çok kez kanlı çarpışmalara, silahlı çatışmalara da sahne olmuştur. Son zamanlarda bu bölgede zaten gergin olan durum çok daha gerginleşmiştir. Bu da barışsever kamuoyunda, her şeyden önce bölge devletlerinde haklı bir endişe uyandırmaktadır.

Akdeniz ülkelerinden tanınmış politikacı ve kamuoyu temsilcilerinin bölgedeki durum hakkında, gerginliğin tehlikeli boyutlara ulaşmasını engelleyecek, uluslararası havayı sağlamlaştıracak önlem ve adımlara ilişkin kolektif demecini yayınlıyoruz. Görüş alış verişine katılanlar: Malta Komünist Partisi (MKP) Merkez Komitesi üyesi Francis Xavier Caruana, Fas İlerleme ve Sosyalizm Partisi (FİSP) Merkez Komitesi Politik Büro üyesi Abdullah Layaşi, Arap BAAS Partisi (Suriye) Bölge Yönetimi üyesi Raşid Ahtarini ve Akdeniz Ülkeleri Sosyalist ve İlerici Partiler Birliği (ASİPB) temsilcisi Hasan S. Grü.

TEHLİKE NEREDEN KAYNAKLANIYOR?

Demeç verenlerin tümü emperyalizmin, en başta ABD'nin en saldırgan ve en serüvenci çevrelerinin izlediği militarist politikanın Akdeniz'de barışı tehdit ettiğini belirttiler. Bu bölgeyi NATO'nun Güney kanadı ve askeri hareketin potansiyel sahnesi olarak gören Washington'un Akdeniz politikasında güç unsurlarının rolü giderek ağırlık kazanıyor. Pentagon bu bölgeyi, Akdeniz devletlerinin içişlerine karışmada başlıca dayanak noktaları, saldırı operasyonları için sığınağa tahtası işlevi gören askeri üs, bu arada nükleer füze rampaları ağıyla sarmış bulunuyor. Birleşik Amerika'nın artan militarist aktifliği Akdeniz bölgesini «sıcak nokta»ların gerek bir merkezine dönüşürme tehlikesini beraberinde getiriyor. Libya sürekli provokasyonların, açık silahlı saldırının hedefi oldu. Suriye'nin de yeni bir saldırının hedefi yapılması tehlikesi ciddi bir tehdit halini alıyor. Lübnan'da, gerek devam eden İsrail saldırısı, gerekse çoğu kez dışardan körüklenen iç kavgalar yüzünden sürüp giden kanlı çatışmaların sonu görülüyor. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne yönelik kötü niyetli çabaların, sinsî komploların ardı arkası kesilmiyor.

Bütün bunların ardında, emperyalizmin bağımsız ülkelere kendi ira-

desini dayatma, bu ülkeler halklarının gerçek ulusal ve sosyal kurtuluşları uğrındaki mücadelesini bastırma yetenimleri yatıyor. A. Layaşı'nın dediği gibi, Amerikan savaş makinesinin Libya kentlerine barbarca saldırısının başlıca gerekçesi ve ana amacı Libya Cumhuriyeti'ne, güttüğü antiemperyalist politika nedeniyle ve başta Filistin halkı olmak üzere, Arap halklarının haklı davasını kesinlikle desteklediği için «ders» vermektir. Birleşik Amerika'nın İsrail'le birlikte Suriye'ye karşı aynı şekilde açtığı kızgın tehdit kampanyası, R. Ahtarini'nin deyiimiyle, Suriye BAAS Partisi Genel Sekreteri ve Suriye Cumhurbaşkanı Hafız Esad'ın yönetiminde ülkenin yürüttüğü emperyalizmin ve siyonizmin planlarına kararlılıkla karşı koyma tutumuna saldırgan tepkinin bir örneğini oluşturuyor.

Gerçi bu kez saldırgan çıkışları, militarist şantajları haklı gösterebilmek için terörizm ya da terörizme yardıaklık gibi suçlamalar ileri sürülüyor ve bu uydurmalar gerekçe olarak kullanılıyor. Ne ki, bunlar da uydurma ve saçmadır. F. Caruana'nın belirttiği gibi, askeri güce başvurarak ya da böyle bir güç kullanma tehdidinde bulunarak bölgede gerginliği körükleyenler asla terörizme son verme niyetiyle hareket etmiyorlar. Emperyalistlerin Libya'ya eskiden beri dış bilemelerinin gerçek nedeni, Libya'nın Birleşik Amerika ve Büyük Britanya'yı Libya topraklarından tüm askeri üslerini söküp çıkarmak zorunda bırakması, petrol şirketlerini millileştirmesi, Camp David çizgisine ve Arap dünyasındaki antiemperyalist eğilimleri baltalama girişimlerine kesin ve sürekli karşı koymasındır.

Bununla ilgili olarak R. Ahtarini şu ilkesel konuya dikkati çekti: Teröristlerle öz vatanlarını yabancı saldırısına ve işgaline karşı savunanlar aynı kefeye konulamaz! Bu insanlar, düşmanın zorla ellerinden aldığı hakları, ayaklar altında çiğnenen ulusal onurlarını savunan yurtseverlerdir. Biz bu yurtseverlerden yanayız, anayurtlarını, öz topraklarını İsrail'in işgalinden kurtarmak için savaşan partizanlardan yanayız. Ne ki, Suriye'nin hiçbir zaman teröristlerle yakından uzaktan hiçbir ilişkisi olmamıştır ve olmayacaktır. Teröristlerin eylemlerine katılma ya da bunlara arka çıkma gibi suçlamalar sırf ilerici Arap rejimlerini zayıflatmaya yönelik tutum ve hareketleri gizlemek için kullanılıyor.

A. Layaşı'nın kanısına göre, emperyalist saldırıya kurban olma tehlikesi sadece ilerici çizgideki devletleri tehdit etmiyor. Libya Cumhuriyeti'ne karşı saldırıya girişirken, bu saldırıyı örgütleyenler bölgede yaşayan tüm halkların, en başta da Arap halklarının yüreğine korku salmak, onları sindirmek, emperyalizmin şantaj ve dikta politikasına, başka ülkelerin egemenlik ve bağımsızlığını çiğneme, uluslararası barışı torpilleme politikasına boyun eğdirebilmek için tüm Akdeniz'de durumu olağanüstü gerginleştirmeyi amaçlıyorlardı.

Emperyalizmin saldırganlığının böylesine fıskırması, FISP MK Politik Büro üyesinin görüşüne göre, bir raslantı değildir. Son zamanlarda Arap

dünyasındaki ulusal-yurtsever güçler bir dizi başarı elde ettiler, Birleşik Amerika ve onun «stratejik bağlaşığı» İsrail ise, kimi alanlarda gerilemek zorunda kaldılar. Siyonist-militarist klik, 1982 yazında Lübnan topraklarına dalarken güttüğü amaçlara ulaşmayı başaramadı. 17 Mayıs 1983 tarihli kölelik anlaşmasını Lübnan'a dayatma girişimleri de fiyaskoyla sonuçlandı. Lübnan Yurtsever Direniş Hareketi'nin, Filistin silahlı gruplarının yiğitlikleri, Suriye'nin direngeliği, onların haklı davasına SSCB'nin, öteki sosyalist devletlerin, dünya demokratik kamuoyunun gösterdiği kararlı destek saldırının önünde aşılmaz bir engel oluşturuyor.

Başarısızlığa uğrayan Birleşik Amerika amansız bir karşı saldırıya geçti. Bu saldırı genel, topyekün bir karakter taşıyor. Böyle bir saldırı karşısında Akdeniz bölgesinin hiçbir devleti, o devletlerdeki yönetimin yönelimi ne olursa olsun, kendisini güvenlik içinde hissedemez. Bölgede, kayıtsız şartsız Amerikan politikasının dümen suyunda giden çevrelerin iktidarda bulunduğu devletler de vardır. Ama halk yığınları, her yerde olduğu gibi, bu ülkelerde de emperyalizme köleliği reddediyor, öteki halkların kendi vazgeçilmez ulusal hakları, özgürlük ve bağımsızlık için yürüttükleri haklı savaşı destekliyorlar. İlerici-yurtsever güçleri ve hareketleri bastırmak ve boğazlayabilmek için emperyalizm, kendi yandaşlarının iktidar olduğu ülkelere de darbe indirmekten çekinmeyecektir.

R. Ahtarini, Washington'un devlet politikası düzeyine çıkardığı silahlı terörizmi ekonomik terörizmle, yani çeşitli yaptırım, boykot, ticari abluka ve benzeri biçimlerde uygulanan ekonomik terörizmle destekleyip takviye ettiğini söyledi. Bunun en tehlikeli ve en ağır biçimlerinden birinin de kurtulmuş genç devletlerin, bu arada pekçok Akdeniz ülkesinin boğazını sıkın borç ilmiği olduğuna işaret etti.

H. Grü, emperyalist politikanın sosyal-ekonomik sonuçlarının barış davasına yaptığı mahvedici etkileri üzerinde ayrıntılı bir biçimde durdu. Emperyalizmin ve onun denetimindeki uluslararası finans kurumlarının, örneğin Dünya Bankası'nın faaliyetleri borç yükünü, yoksulluğu ve bölge ülkelerinin gelişmesinde istikrarsızlığı sürekli artırarak, bu ülkelerin sosyal-ekonomik yapıları için ciddi bir tehlike yaratıyor. Kimi ulusal-yurtsever rejimler baskı ve dayatmalara teslim oluyor, geri adımlar atıyor ya da tamamıyla geriye dönüyorlar. İktidarın kilit noktalarını en açgözlü sömürücü elemanlar ele geçiriyor. «İnfitah» (açık kapı politikası) belgisinin ardına gizlenerek bunlar emperyalist dikta karşısında fiilen teslim bayrağını açıyorlar. Toplumsal hareketlerde yalpalamalar artıyor, bu da olgunlaşan sorunlara hiçbir pratik çözüm gösteremeyen gerici güçlerin, örneğin dinci fanatiklerin politik sahneye çıkmaları için elverişli zemin yaratıyor. Bütün bunlar, bölgedeki durumun istikrarını kuşkusuz daha da sarsıyor.

Birleşik Amerika'nın Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'nin politikasına giderek daha çok karışması, Atlantik Pakti'na kendi doğrultusunu zorla

dayatması gibi faktörler de atmosferin sağlıklılaştırılmasını engelliyor. Buna paralel olarak, kimi büyük Akdeniz ülkelerinin politik doğrultularının bağımsız ulusal karakterlerini zayıflatıyor. Bu da Akdeniz bölgesinde Pentagon'un militarist aktifliğini daha da yoğunlaştırmasına, uluslararası barışa yönelik tehlikelerin artmasına yol açıyor.

A. Layaşi şunu vurguladı: Biz Fas komünistleri şuna inanıyoruz, – ve sanıyoruz ki, aynı görüşü ülkemizin ve öteki Arap devletlerinin tüm ilerici güçleri paylaşıyor – Washington'un Akdeniz bölgesindeki saldırgan eylemleri Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının ulusal kurtuluş hareketlerini ezmeyi amaçlayan global stratejisinin ayrılmaz bileşenleri arasında yer alıyor. Hatırlatalım: ABD Grenada'nın egemenliğini ayaklar altına almıştır, Nikaragua ve Afganistan'a karşı ilân edilmemiş savaşlar yürütmektedir, Angola, Mozambik, Zimbabve ve öteki devletlere karşı yıkıcı eylemler düzenlemeye devam etmektedir.

Dahası var: Akdenizde askersel aktifliğin, silahlanma yarışının tırmandırılması, aslında, varolan askersel-stratejik dengeyi bozmaya, Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler topluluğu üzerinde askersel üstünlük sağlamaya yönelik olan emperyalist planları gerçekleştirme girişimleriyle, karada, denizlerde, havada ve uzay boşluğunda yürütülecek bir savaşın maddi hazırlıklarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Okyanus ötesinin stratejileri Libya'ya vurmakla, her şeyden önce, dünya kamuoyunun dikkatini Sovyetler Birliği'nin geniş kapsamlı savaş karşıtı barışçı girişimlerinden başka yerlere çekmeyi hesaplıyor ve bu girişimlere resmi Washington'un tepkisinin ne olacağını göstermek istiyordu. Libya kentlerinin bombalanmasıyla Amerikan poligonlarındaki yeraltı nükleer patlamaların uğrultusunu, uzayın silahlandırılması, «Yıldızlar Savaşı» alanına dönüştürülmesi yönündeki hazırlık çalışmaları çarkının çıkardığı gürültüyü bastırabileceklerini sanıyordu. Bu planlar sadece herhangi bir devleti ya da halkı, bölgeyi ya da kıtayı hedef alan ölümcül tehlikeyi içermekle sınırlı kalmıyor. Bütün dünya, tüm insanlık tehlikededir.

TEHLİKEYİ DEFETMEK İÇİN EYLEM BİRLİĞİ

Önde duran savaş tehlikesinin bertaraf edilmesinin ve uluslararası güvenliğin sağlanabilmesinin ancak tüm antiemperyalist, barış güçlerinin ulusal, bölgesel ve evrensel düzeylerde birleşmesiyle mümkün olacağı görüşü demec verenlerin, çeşitli partilerin temsilcilerinin konuşmalarında egemen görüştü. *R. Ahtarini* şunu vurguladı: Bağımsızlığına ve egemenliğine karşı yönelik her saldırıyı püskürtmeye hazır olan Suriye'nin gösterdiği sarsılmaz sağlamlığın kaynağını ve ana dayanağını, onun iç cephesinin sağlamlığı, ülke halkının parti-devlet yönetimi etrafında kenetlenmiş olması oluşturuyor. Bu birlik, Komünist Partisi de içinde, birçok partiden oluşan İlerici Ulusal Cephe tarafından yaşama geçiriliyor. Cep-

he, Arap Sosyalist Yeniden Doğuş (Baas) Partisi'nin liderliğinde faaliyet yürütmektedir. Buna paralel olarak, yığın örgütleri (işçi, köylü, kadın, gençlik ve öğrenci örgütleri) emperyalizmin ve siyonizmin oyunlarına karşı halkı mobilize etmede önemli bir rol oynamaktadırlar.

H. Grü, her ülkede ilerici-yurtsever güçlerin birliğinin, bölgesel ve daha geniş çaptaki uyumlu eylemler için bir koşul ve temel olduğunu vurguladı. Akdeniz Ülkeleri Sosyalist ve İlerici Partileri Birliği böylesi eylemlerin düzenlenmesine yardımcı olmaktadır. Bu örgüt, 1960'larda, bazı sosyalist partiler de içinde, bölgedeki ilerici-yurtsever güçler, NATO'nun militarist politikası ve Akdeniz'de yayılan emperyalist varlığa karşı görüşleri arasında uyum sağlama ve çabalarını koordine etme gereğini duymaları üzerine kuruldu. Birlik, o zaman bir Daimi Sekreterlik kurdu ve hem sosyalistlerin, hem de komünistlerin katıldıkları periyodik konferanslar ve toplantılar düzenlemeye başladı. Bu etkileşim ortak bir platform temeline dayanmaktadır. Bu platformun çok yönlü amaçları, emperyalizmin neden olduğu askersel tehdide karşı halkların birleşmesini, Akdeniz'in bir barış ve güvenlik bölgesine dönüştürülmesini, ekonomik gelişmeyi ve toplumsal ilerlemeyi güçlendirmek üzere verimli işbirliğinin geliştirilmesini sağlayacaktır.

Akdeniz ülkelerinde nüfusun farklı kesimlerini (işçiler, köylüler, kadınlar, gençler vb.) temsil eden yığın örgütleri arasındaki bağları güçlendirmek için çok şey yapılmaktadır. Bölgedeki İlerici Gazeteciler Birliği'nin kongresi yapıldı ve kongrede Akdeniz Haber Ajansı kurulması kararlaştırıldı. Dünya Barış Konseyi, Arap Devletleri Birliği, Afrika Birliği Örgütü ve Afrika-Asya Halkları Dayanışma Örgütü ile ilişkiler kuruldu ve sürdürülüyor.

A. Layaşi, emperyalizm, siyonizm ve yerel gericiliğin acımasız saldırılarına uğrayan Arap halkları arasında birlik olması gereğini vurguladı. Yığınlar ancak ilerici-yurtsever örgütlerin, başta onların devrimci öncüsü olan komünist ve işçi partilerinin yönetimi altında saflarını sıklaştırırlarsa karşıtlarının birleşik darbelerine karşı koyabilirler.

Komünistler böylesi bir birliğin oluşturulup güçlendirilmesi için büyük bir dikkat sarfediyorlar. Bundan doğan sorunlar, Arap ülkeleri ve aynı zamanda Doğu Akdeniz, Ortadoğu ve Kızıl Deniz ülkeleri komünist ve işçi partileri temsilcilerinin bölgesel toplantılarında ve konferanslarında özel olarak ele alındı.

Arap komünistlerince kolektif olarak yayınlanan «Al-Nahc» dergisi geçen Mayıs ayının ortasında Şam'da, «ABD'nin Libya'ya saldırısı ve Suriye'ye karşı tehditleri ile bunların Ortadoğu ve Akdeniz bölgesi üzerindeki etkileri ve dünya barışı ve güvenliğine ilişkin olumsuz sonuçları» konulu bir bilimsel-politik konferans düzenledi. Bu konferansa sosyalist, kapitalist ve gelişmekte olan ülkelerden 54 parti, politik ve yığın örgütü

temsilcileri katıldı. Sonuç belgesinde, Akdeniz'de ve Ortadoğu'da barış ve ilerleme güçlerinin merkezi görevlerinden birinin, ortak tehlikeye ve ortak düşmana karşı çıkmak ve küçük ayrılıkların emperyalizmle olan temel çelişkiyi arka plana itmesini önlemek üzere eşgüdümün ve eylem birliğinin optimal biçimlerini bulup geliştirmek olduğu belirtiliyor.

H. Grū şunları belirtti: Arap ülkelerinin saygınlığı ve potansiyeli büyüktür ve eğer onlar aralarındaki anlaşmazlıkları, uyumsuzlukları kaldırılabirler ve gerçek bir dayanışma sağlayabilirlerse, bu Akdeniz bölgesindeki durumu da olumlu yönde etkileyecektir. Sonuçta yalnızca emperyalizmin ve siyonizmin anti-Arap eylemlerine karşı direniş etkin olmayacak, aynı zamanda Akdeniz bölgesinin kuzeyi ile güneyi arasında daha yakın ve daha yapıcı ilişkiler için koşullar yaratılacaktır. Aynı anda hem çeşitlilik hem de birlik ile karakterize edilen yeni bir durum olacaktır. O zaman çatışmanın ve düşmanlığın kırıntısı olmayacaktır. Bugün gerginliğin ve istikrarsızlığın çok belirgin olduğu bu bölgede barış ve uyum ortamının oluşturulabilmesi için koşullar mevcut olacaktır.

F. Caruana, Akdeniz'de durumun, yalnızca bölgesel değil, aynı zamanda global gerginliğe yol açan en keskin uluslararası sorunlardan biri olduğunu söyledi. Bu durumu yumuşatmanın yollarının aranması, en başta Akdeniz devletleri ve halklarının kendi işi olabilir ve olmalıdır. Ancak bu bölgede durumun istikrara kavuşturulmasında yeryüzündeki tüm insanların, kendi geleceğinden, gelecek kuşakların yazgısından kaygı duymayacağı barış koşullarına yaşamak isteyen herkesin çıkarı vardır.

F. Caruana, Malta komünistlerinin, ada halkını ABD emperyalizminin Akdeniz bölgesinde uyguladığı stratejiye karşı koymak için örgütlerken, Amerikan propagandasının bölgede sözde bir «Sovyet tehdidi» olduğu yönünde yaymaya çalıştığı yalanının içyüzünü ortaya çıkarmaya özel bir dikkat ayırdıklarını belirtti.

R. Ahtarini şunları belirtti: Biz Suriyeliler emperyalizmin ve siyonizmin saldırılarını püskürtürken en başta kendi güç ve olanaklarımıza dayanıyoruz. Ama biz aynı zamanda Arap dünyasındaki ve uluslararası arenadaki bağlaşıklarımıza ve dostlarımızın destek ve yardımına da dayanıyoruz. Suriye, kendisine gösterilen uluslararası desteğe, onun verdiği haklı savaşın ilerici dünya kamuoyu, barışsever devletler, özellikle günümüzde uluslararası yaşamın etkili bir faktörü haline gelen Bağlantısızlar Hareketi tarafından desteklenmesine büyük değer veriyor. Biz, sosyalist topluluk ülkeleriyle, özellikle Suriye halkının ve öteki Arap halklarının sadık, güvenilir dostu olduğunu eylemleriyle kanıtlamış olan Sovyetler Birliği'yle işbirliğini geliştirmeye ve güçlendirmeye özel bir önem veriyoruz.

A. Layaşi şöyle dedi: İşte bundan ötürü Arap-Sovyet dostluğu Arap ulusal kurtuluş hareketinin düşmanlarının aralıksız saldırılarına uğruyor.

Bu düşman güçler Arap-Sovyet dostluğunu baltalamak, antiemperyalist cepheyi zayıflatmak istiyorlar. SSCB, emperyalizmin tehlikeli militarist yeltenişlerinin yolunu kesmek, akılsızca sürdürülen silahlanma yarışında yeni bir tur başlatılmasını önlemek, dünyada yumuşamaya dönülmesini sağlamak için yoğun çaba harcıyor. Tüm bunlar bölge halklarının özgür ve barışçı bir yaşam için, kendi kaderini özgürce belirlemeleri için, ulusal ve toplumsal ilerleme yolunda serbestçe, hiç bir engel görmeden ilerlemeleri için verdikleri savaşında kendilerine yardımcı oluyor. Arap dünyasındaki yurtseverler ve devrimciler doğal bağlaşıkları olan sosyalist ülkeler topluluğuyla, Sovyetler Birliği'yle dayanışmayı güçlendirmeyi başta gelen görev sayıyorlar. Ve burada sadece çağrılarla yetinilemez, bu yönde atılacak pratik adımların, Sovyetler Birliği'nin çok sayıdaki barış girişimini aktif olarak desteklemenin gerçekten politik önemi vardır.

SOMUT, GERÇEKÇİ PROGRAM

Kollektif demeç verenler, Sovyetler Birliği'nin Akdeniz'in sert çatışmalar alanı olmaktan çıkarılıp kalıcı barış ve işbirliği bölgesi haline getirilmesinin yolunu gösteren önerilerine çok büyük ilgi gösterdiler.

F. Caruana şöyle dedi: Herkesçe biliniyor ki, Sovyetler Birliği, bu bölgede karşılıklı güveni artırmaya, bu bölgedeki silahlı kuvvetleri azaltmaya, Akdeniz'deki tüm nükleer silah bulunan gemilerin çekilmesine yönelik bir dizi öneride bulunmuştur. Öte yandan nükleer silaha sahip olmayan Akdeniz ülkelerinin bu silahları kendi topraklarına yerleştirmekten vazgeçmesini, nükleer silaha sahip devletlerin ise bu ülkelere karşı nükleer silah kullanmama yükümlülüğünü üzerlerine almalarını önerdi.

Bu yılın Mart ayında SBKP MK Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov, Sovyetler Birliği'nin daha da ileri gitmeye, eğer aynı anda ABD de bunu yaparsa Akdeniz'deki tüm askeri gemilerini çekmeye hazır olduğunu açıkladı. Malta halkı, Sovyet yöneticisinin bu önerisine, SSCB'nin ABD ile bu konuda derhal görüşmelerde bulunmaya hazır olmasına büyük değer biçti.

H. Grü, SSCB'nin yaptığı bir dizi öneri arasından, Akdeniz bölgesi ülkelerinin, Avrupa güvenlik konferansının benzeri bir konferans yapması önerisi üzerinde durdu. Böyle bir konferansa bu bölgedeki devletler Akdeniz'e yakın olan devletlerin yanısıra ABD ve böyle bir konferansta yarar gören başka ülkeler de katılabilir. Akdeniz bölgesinde kalıcı bir barış sağlanması Avrupa güvenliğiyle de sıkı sıkıya bağlıdır ve tersine Avrupa'da güvenliğin sağlanması da Akdeniz bölgesindeki durumla sıkı sıkıya bağlıdır. Bu görüş, Helsinki Konferansı'na katılanlar arasında giderek daha aktif destek buluyor. *F. Caruana* şunu ekledi: Temsili bir Akdeniz konferansı toplanması girişimi de bu yıl yapılacak Bağlantısız Akdeniz Devletleri 2. Konferansı ya da Bağlantısızlar Hareketi üyesi ülkelerin dış-

işleri bakanlarının Luanda konferansında yaptıkları çağrı doğrultusundadır. Yani Akdeniz bölgesinin «barış, güvenlik ve işbirliği bölgesi» haline getirilmesini amaçlamaktadır.

Öte yandan belirtilen bu görüşlerin pratikte gerçekleşmesinin, aynı zamanda SSCB ve ABD askeri filolarının Akdeniz'den aynı anda çekilmesi önerisinin gerçekleşmesinin, önemli ölçüde Sovyet-Amerikan ilişkilerinin gerçek durumuna, yakıcı uluslararası sorunların çözümü yönünde iki devletin ne ölçüde işbirliği yapacağına bağlı olduğu belirtildi.

A. *Layaşi*, Sovyetler Birliği ile ABD'nin konularının dünyada uyguladıkları birbirine taban tabana zıt iki politikayı açık olarak ortaya koyduğunu belirtti. Moskova sürekli yeni yeni barış önerilerinde bulunurken, Washington dünyada gerginliğin azaltılması, silahlanma yarışının durdurulması, silahsızlanmaya gidilmesi yolundaki tüm önerileri reddediyor. Bu yöndeki her çabayı bloke ediyor. Sovyetler Birliği'nin kıyılarını oluşturan Karadeniz bir tür Akdeniz'in devamıdır. ABD ise Akdeniz bölgesinden binlerce kilometre uzaktadır. Sovyetler Birliği'nin deniz kuvvetleri hiç bir zaman saldırı aracı olarak kullanılmamıştır. Bölge ülkeleri defalarca ABD'nin denizden saldırısına uğramıştır. Lübnan ve Libya'ya yapılan yakın geçmişteki saldırılar bunun örneğidir. Sovyetler Birliği her iki devletin askeri savaş gemilerinin çekilmesini öneriyor. ABD ise bunu reddediyor ve böylece dünya imparatorluğu kurma peşinde koştuğunu ortaya koyuyor.

Washington öteki devletlerin barış girişimlerine karşı da olumsuz tutum takınıyor. F. Caruana Amerikan militaristlerinin Libya'ya saldırısından sonra Malta hükümetinin bölgede heran patlamaya hazır durumda düzeltilmesi için bazı girişimlerde bulundu. Libya ile Amerika arasında arabuluculuk önerdi, ama Washington tüm bunları kesinlikle reddetti.

Bundan sonra Malta hükümeti Orta Akdeniz ülkeleri (Cezayir, Yunanistan, Mısır, İtalya, Kıbrıs, Libya, Tunus, Fransa ve Yugoslavya) hükümetlerine bölgede durumu görüşmek ve durumun düzeltilmesi yönünde pratik çalışmaları koordine etmek için başbakanlar düzeyinde bir toplantı yapılmasını önerdi. Konferansa katılan devletlere birbirlerine karşı askeri güç kullanmamayı yükümlenmeleri, bu amaçla kendi topraklarındaki üs ve tesislerin kullanılmasına izin vermemeleri, hiç bir surette terör örgütlerine yardım ve teşvikte bulunmamaları önerildi. Bununla İtalya, Yunanistan ve Kıbrıs'ta var olan ve bu ülkeler hükümetlerinin bunları denetleme hakkı olmayan Amerikan askeri üsleri, Malta ile Libya arasındaki sularda Amerikan 6. Filosunun varlığı ve daha başka olgular gözününde bulunduruluyordu. Libya yönetimi bu öneriyi kabul etti, fakat ABD yönetimi böylesi sınırlı bir girişimi bile reddetti.

R. *Ahtarini* ve H. *Grü*, Washington'un Ortadoğu sorununa adil ve kapsamlı bir çözüm bulunması çalışmalarını, nasıl torpillediğini, İsrail'e

nasıl diplomatik destek, çok yönlü askersel ve ekonomik yardım sağladığını, ve böylece onun saldırı rotasını fiilen teşvik ettiğini ayrıntılı biçimde anlattılar. Bu konularda ABD'nin olumsuz, hegemonyacı politikasının karşısında Sovyetler Birliği'nin Doğu Akdeniz bölgesinde askersel tehlike ocağının ortadan kaldırılmasına yönelik kararlı politikasını anlattılar. Bu amaca ulaşmanın yol ve araçları Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu sorununun çözümüyle ilgili bilinen önerisinde ifadesini bulmaktadır.

R. Ahtarani şunu belirtti: Biz Suriye'de Sovyetler Birliği'nin barışsever politikasını dikkatle izliyoruz ve bunu kesinlikle destekliyoruz, çünkü bu dünya halklarının barış ve özgürlük gibi en değerli ve en önemli istemlerinin gerçekleşmesine yöneliktir. *R. Ahtarani*, barış için savaşımın özgürlük ve toplumsal ilerleme için savaşımlarla birbirine bağlı olduğunu ve bunların birbirini tamamladığını belirtti. Özgürlük nimetlerinden yararlanmayan kişinin dünya barışının korunmasına önemli katkıda bulunamayacağını vurguladı. Halklar bağımsızlık için savaşarak ve onu savunarak, toplumsal ilerlemeyi sağlamaya çalışarak, dünya gelişmelerinin, özellikle savaş tehlikesine karşı savaşımın aktif özneleri olarak hareket etme ofanağı elde ediyorlar.

Bu görüşü geliştiren *A. Layaşi* vurgu alanını şöyle dile getirdi: Fas komünistleri sürekli olarak ülkenin ulusal sorunları ile uluslararası sorunları (insanlığın nükleer yıkımdan kurtarılması şimdi bunlar arasında başta gelendir) sıkı sıkıya bağlama çizgisini sürdürüyorlar. Bir başka deyişle, sürekli enternasyonal görevi yerine getirmeyi, ABD emperyalizminin militarist planları ve saldırılarına karşı koymayı, SSCB'nin barışsever dış politikasını desteklemeyi ve bunu yığınlara anlatmayı onlar aynı zamanda büyük bir yurtseverlik görevi sayıyorlar. Partimiz Fas ve tüm Arap halklarının bağımsız ve hür yaşamalarının doğrudan doğruya dünya barışının kaderine bağlı olduğunu geniş halk yığınlarının bilincine aşılama çalışıyorlar. Ya barış davası üstün gelecek ve ulusal bağımsızlık sağlanacak, ya da dünya savaşı tehlikesi kaçınılmaz olarak halkların özgürlüğünü tehdit etmeye başlayacaktır.

Fas'lı yoldaş sözlerini şöyle bitirdi: Biz bir elimizde yurtseverlik bayrağını, öteki elimizde enternasyonalizm bayrağımızı yükseltiyoruz ve bunların simgeleştirdikleri şeyleri, yani ülkenin ileriye doğru bağımsız gelişmesi için savaşım ile barış koşullarında, nükleer yıkım korkusunun olmadığı bir dünyada yaşamak için savaşımı diyalektik bir biçimde birbirine bağlıyoruz. Yurtseverlik enternasyonalizmden ayrı düşünülemez, bağımsızlık için savaşım barışın korunması için verilen savaşımdan ayrı olarak yürütülemez.

Fikir değiş tokuşu şunu gösterdi: Akdeniz ülkelerinin geniş halk yığınları savaş tehlikesinin nereden geldiğini anlamaya başladı, bunu önlemek için saflarını güçlendirip birlikte hareket etmeye çalışıyorlar. Sovyetler

Birliği'nin dış pölitika alanındaki aktifliği buna önemli katkıda bulunuyor. Bu aktiflik Sovyetler Birliği'nin barışsever politikası ile bugünkü ABD yönetiminin bir türlü vazgeçmek istemediği hegemonyacılık stratejisi arasındaki temel karşılığı giderek daha açık gösteriyor. Bölgede barış ve özgürlük hareketlerinin karakteri aynıdır ve Akdeniz ölkelerindeki durumun özelliklerine bağlıdır. Onlardan bazıları gelişmiş kapitalist ölkelere ait, fakat büyük bir kısmı gelişmekte olan ölkelere aittir. Birincisi, savaş karşıtı gösteriler, insanlığın cılız bir barış koşullarında yaşamak istememesine ve insanlığın termonökleer yıkımda yok olma korkusundan kurtulmak istemesine dayanıyor. İkincisi, tüm dünyayı yok edecek bir savaş tehlikesine karşı savaşımın, halkların özgürlük ve bağımsızlığına karşı yönelik emperyalist saldırılarına karşı koyuşla, genç devletlerin ulusal ve toplumsal gelişmesini gerçekleştirme çabalarıyla giderek daha sıkı bir biçimde bağlanmasıdır. Durumun değerlendirilmesinde bu tür değerşik vurguların olması barışsever güçlerin ortak eylemlerde bulunmasını engellemektedir. Aynı ayrı ölkelerde ve aynı ayrı bölgelerde de savaş ve barış sorununun ele alınış özellikleri bu soruna kendine özgü bir biçimde yaklaşım için aktif araştırmalar yapılmasını gerektiriyor. Bu alan, barış, özgürlük ve toplumsal ilerleme davasının en ardıcıl savunucuları olanların, her şeyden önce komünistlerin çalışma yapacakları geniş bir alandır.

Emekçilerin özyönetimi ilerlemenin itici gücüdür

Lev Talkunov

SBKP MK üyesi, SSCB Yüksek Sovyeti'nin
Birlik Sovyeti Başkanı

Halkın özyönetiminin derinleştirilmesi ve özyönetim alanlarının genişletilmesi toplumumuzdaki en önemli ve en güncel sorunlardan biridir. Partimizin bu soruna günümüzdeki yaklaşımı SBKP MK'nin 27. Kongreye sunduğu Politik Raporu'nda şöyle formüle edilmektedir: «Yalnız teoriden değil, aynı zamanda onlarca yıllık deneylerimizden biliyoruz ki, sosyalist toplum ancak halk kendi işlerini gerçekten kendisi yönetirse, ancak milyonlarca insan politik yaşama katılırsa başarıyla gelişebilir. İşte Lenin'in anladığı anlamda emekçilerin özyönetimi budur, Sovyet erkinin özünü bu oluşturuyor.» (1)

Yeni toplum halkın özyönetiminin gerekliliğini, tarihinin daha ilk günlerinde kavradı. Daha 1919 yılının ilkbaharında, iç savaşın en kızıştığı günlerde Rusya Komünist Partisi (Bolşevikler) 8. Kongresi'nde kabul edilen partinin ikinci programında şöyle deniyordu: «Proleter demokrasi ya da sovyet demokrasisi kapitalizmin bizzat ezgisi altındaki sınıfları, proleterleri ve en yoksul yarı proleter-köylüleri, yani nüfusun büyük çoğunluğunu, yerel ve merkezi, aşağıdan en yukarıya kadar bütün devlet aygıtının sürekli ve biricik temeli durumuna getirdi. Böylelikle Sovyet devleti yukarıdan atanan hiç bir yönetim olmadan, üstelik hiçbir yerdekiyle kıyaslanamayacak genişlikte yerel ve bölgesel özyönetimi gerçekleştirdi. Partinin görevi ancak yığınların kültür, örgütlülük ve girişkenlik düzeyinin sürekli artması durumunda doğru işleyebilen bu en yüksek demokrasi türünün tam olarak yaşama geçirilmesi için bıkıp usanmadan çalışmaktır.» (2)

Gördüğümüz gibi, daha bu Leninci programda en yüksek türden demokrasinin gerçekleştirilmesi görevi ortaya konmuştur. Ama Sovyet devletin kurucusu bunun, sosyalizmin temelleri kurulduğu, nazik ve karmaşık bir iş olan toplumu yönetme işindeki kaçınılmaz hatalar giderildiği ölçüde, yığınların kültür düzeyi yükseldiği, önceleri ezilen ulus ve halkların devlet işlerine çekildiği ölçüde adım adım gelişecek uzun vadeli bir süreç olacağını çok iyi anlıyordu.

Sosyalizmin kurulması, sosyalist demokrasinin gelişmesi için yeni ola-

(1) M. S. Gorbaçov, SBKP 27. Kongresi'ne sunulan SBKP Merkez Komitesi Politik Raporu, TKP Yayınları, Mayıs 1986, s. 75.

(2) V. İ. Lenin, SBKP: Sovyetlerin çalışmaları üstüne, Moskova, 1979, s. 223.

naklar yarattı. Proletarya diktatörlüğü devleti olan Sovyetler Birliği, tüm halkın devleti haline geldi. Yani bu devlette egemenlik bütün emekçilere aittir. Yurttaşların üretimi, toplumu ve devleti yönetme işlerine geniş çapta ve eşit hakla katılması için bütün olanaklar artadadır. Özgürlük, insan hakları, kişinin onuru gibi ülküler reel içerik kazandı. Herkes için aynı yasalar, aynı moral kuralları ve aynı disiplin geçerlidir. Kişiliğin her bakımdan gelişmesi için giderek daha elverişli koşullar oluşuyor.

Böylece, yaşamın sosyalist temelleri üzerinde değiştirilmesi yolunda önemli başarılar elde edilmiş bulunuyor. Ama bu, kendimizi teselli için bir gerekçe olmamalıdır. Biz yeni toplumu kurmada yeni bir aşamaya girdik ve parti bunda öncü yönetici güçtür, halkın sosyalist özyönetiminin ardıcıl bir biçimde derinleştirilmesinin güvencesidir.

SBKP Programı'nın yeniden kaleme alınmış biçiminde şöyle deniyor: «Bugünkü aşamada toplumun politik sisteminin stratejik çizgisi, Sovyet demokrasisinin yetkinleştirilmesi ve emekçilerin, onların kolektiflerinin ve örgütlerinin devlet ve toplum işlerine ilişkin sorunların çözümüne aktif ve etkili katılımı temelinde, halkın sosyalist özyönetiminin giderek daha tam biçimde gerçekleştirilmesinden oluşmaktadır». (3)

Tüm halkın devleti, belirli gelişme aşamalarından geçmiş olan özyönetimin bizzat özünü, deyim yerindeyse, emiyor, benimsiyor. Özyönetimi bundan böyle de her bakımdan geliştirerek, biz aslında devletimizin güçlenmesine ve onun yaratıcılık rolünü yerine getirebilmesine de yardım ediyoruz. M. S. Gorbaçov şöyle diyor: «Özyönetimin temelleri devletin dışında değil, devletin içinde gelişir, giderek devlet ve toplum yaşamının her yanına işler, demokratik merkezîyetçiliğin içeriğini zenginleştirir ve onun sosyalist karakterini güçlendirir». (4)

Yaşamın bütün alanlarında, özellikle ekonomide halkın özyönetimini reel olarak gerçekleştirebilmesinin olanakları düzenimizin bizzat özünde mevcuttur. K. Marks'ın görüşüne göre, sosyalist mülkiyet ve emeğin toplumsal niteliği hem yönetime hem de üretime katılan üreticiler birliği gerektiriyor. (5) Ama bu olanağın gerçekleştirilmesi için partinin aktif çalışma yürütmesi gereklidir.

Emekçilerin özyönetimi fikri çetin ideolojik savaşımın içinde doğup güçlendi. Bu savaşım boyunca partimiz emekçilerin demokratik özyönetim biçimlerini yadsıyan ve askersel-bürokratik yönetim yöntemlerini göklere çıkaran «kışla komünizmi» konseptini kararlılıkla reddetti. Bunun yanı sıra partimiz anarko-sendikalist küçük burjuva «işçi özyönetimi» teo-

(3) SBKP Programı TKP Yayınları, Nisan 1986, s. 55.

(4) M. S. Gorbaçov, SBKP 27. Kongresi'ne sunulan SBKP MK Politik Raporu, TKP Yayınları, s. 75.

(5) Bak: K. Marks ve F. Engels, Yapıtlar, c. 25, b. 2, s. 386-387. («Üçlü formül»den.)

rilerine karşı her zaman ardıcıl ve kararlı tutum almıştır. Bunlar bizim için kabul edilmez teorilerdir. Çünkü bu teoriler sosyalist devleti emekçi kolektiflerinin özyönetiminin karşısına çıkarıyor. Aslında ise, deneyimin gösterdiği gibi, Sovyet devleti toplumsal örgütler ve emekçi kolektifleriyle birlikte halkın özyönetim aracı olarak bizzat eylem yürütüyor.

Bizim kanımızca, özyönetimin yürümesi, işçilerin tek taraflı olarak işletmelerin yönetimlerinden, genel olarak devletten istemlerde bulunabilmesi değil, her emekçinin kendi işletmesinde ve tüm ülkede işlerin durumundan bizzat sorumlu olması için işletmelerin yönetimleriyle ve genel olarak devletle birlikte kendi kolektifinin başarısına, toplumun her bakımından gelişmesine yardımcı olmalarındadır.

Bugün Sovyetler Birliği'nde, sosyal-ekonomik gelişmeyi hızlandırma programı gerçekleştiriliyor ve özyönetim bu sürecin başlıca itici güçlerinden biri durumuna gelmiştir. Çünkü özyönetim dolaysız üretici emeği, ekonomiyi, toplum ve devlet işlerini yönetme çalışmalarını birleştiriyor; kişinin, kolektifin ve toplumun çok değişik çıkarlarını uyumlaştırıyor; emekçilerin, emek üretkenliğinin yükseltilmesine, toplumsal üretimin artırılmasına, bilimsel-teknik devrimin kazanımlarının uygulanmasına, kendi işletmelerindeki faaliyetlerin sonuçlarına, anayurdun sere serpe gelişmesine duydukları ilgiyi teşvik ediyor.

SBKP 27. Kongresi'nde belirtildiği gibi, devletimizin politik temeli olan Halk Saylavları Sovyetleri, yerel erk organları, sosyal-ekonomik gelişmenin hızlandırılması rotasının gerçekleştirilmesinde ve özyönetimin derinleştirilmesinde etkili bir faktör rolü oynuyor. SBKP MK'nin, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu'nun ve SSCB Bakanlar Kurulu'nun bu yılın Temmuz ayında aldığı «SBKP 27. Kongresi ışığında sosyal-ekonomik gelişmeyi hızlandırmada, Halk Saylavları Sovyetleri'nin rolünün ve sorumluluğunun artırılmasına yönelik önlemler»⁽⁶⁾ kararı kongrenin bu hükmünün ardıcıl bir biçimde somutlaştırılmasının ifadesi oldu.

Sovyetlerle ilgili karar, aslında temsili demokrasi organlarının sosyalizm kuruculuğunun yeni aşamasındaki çalışmalarının ayrıntılı bir programıdır. Bu karar, Sovyetlerin bağımsızlığının artırılmasını, onların kendi yetkilerini kullanırken aktifliğinin ve girişkenliğinin yükseltilmesini, demokratik ilkelerin derinleştirilmesini, çalışmalarını için gerekli maddi temelinin güçlendirilmesini, bunların seçmenler önündeki sorumluluğunun artırılmasını öngörüyor.

Sovyetlerin önünde duran en önemli görevler arasında şunlar vardır: Etkili idari yönetim; halkın gereksinimlerinin giderilmesiyle doğrudan ilgili ekonomi dallarının etkinleştirilmesi; temel yatırımların yönetilmesi; çevrenin korunması, doğal kaynakların ve ikincil maddelerin kompleks

(6) «Pravda», 30 Temmuz 1986.

bir biçimde kullanılması; Sovyet insanların maddi ve manevi yaşam düzeyinin yükseltilmesine özen gösterilmesi vb. Eylem alanı, gerçekten de son derece geniştir.

Sovyetler yeterince büyük haklara sahip olmakla birlikte, onların birçok sorunun çözümündeki olanakları henüz kısıtlıydı. Sorun şuydu: Çözümü her zaman merkezden sağlanamayan ve «üst makamla» uyuma gerek olmadan doğrudan yerinde uğraşılması daha uygun olan işlere yaklaşımda aşırı bir merkeziyetçilik vardı. Bu, özellikle ekonomide önemlidir. Nitekim, bizde ekonomiyi yönetmenin yapısı öyledir ki, işletmelerin ve örgütlerin çoğunluğu yerel erk organlarının değil de, doğrudan «merkeze», Birlik ve cumhuriyetler ölçüsünde bakanlıkların emindedir. Bu bakanlıklar çoğu kez belirli teknokratik hatalar işliyor, tüm dikkatlerini sorunun üretimle ilgili yönü üzerinde yoğunlaştırıyor, gerekli sosyal-kültürel amaçlara kaynakları, yalnız üretime ayrılanlardan sonra geriye kalan harcamalardan ayırıyorlardı. Böyle bir yaklaşım, emekçilerin yaşamını doğrudan ilgilendiren sosyal sorunların yeterli çözümünü engelliyor ve eninde sonunda bizzat üretim üzerinde olumsuz etki yapıyordu.

Şimdi durum değişiyor. Sözü edilen kararda şöyle deniyor: «Halk Saygınları Sovyetlerinin kendi yönettikleri topraklarda ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde eşgüdüm rolünün artırılması gereği kabul edilmiştir». SSCB Yüksek Sovyetinin çıkardığı birkaç yasa uyarınca Sovyetler böyle bir hak kazandı ve aynı zamanda ortak kullanımlı tesislerin, komünikasyon ve konutların elbirliğiyle kurulması için işletmelerin kaynaklarını kooperatifleştirme hakkını elde ettiler. Bir örnek verelim Sovyetler Birliği çapında merkeze bağlı işletmeler yerel çapta tüketim malları satışından elde ettikleri karlarının bir bölümünü yerel Sovyetlerin bütçelerine vermek zorundadır. Böylece bunların mali olanakları önemli ölçüde artıyor. Ve bunlar bölgenin sahibi olarak ellerindeki hakları daha tam kullanıyorlar.

Gürcistan'ın Poti kentindeki bir deneyim dikkatleri üzerine çekiyor. Burada SSCB ve Gürcistan Cumhuriyeti çapında 30 değişik bakanlığa ve kuruma bağlı 70 kadar işletme ve örgüt faaliyet yürütüyor. Bunların herbirinin üretimle ilgili kendi sorunları, kendi çıkarları ve kendi gelişme planları vardır, ama birçok sosyal-ekonomik soruna ilişkin çözümleri onlar önceleri kent Sovyetine yüklüyorlardı. Ama Sovyet bunun için gerekli kaynaklara sahip değildi. Hukuksal açıdan kentin sahibi olan Sovyet Poti'nin endüstri alanındaki gelişmesine uygun sosyal-kültürel kuruluşu sağlayamıyordu. Şöyle bir görüş ortaya atıldı: Bölünmüşlük giderilmeli ve kentin topraklarındaki işletme ve örgütlerin üretimin gelişmesini hızlandırmak, sosyal ve kültürel sorunların çözümünü sağlamak için harcadıkları çabaların eşgüdümünü yürütebilecek özel bir kuruluş, ekonomi dalları arası-bölgesel birlik kurulmalıdır. Şimdi bu birliğin eylemleri, bölgesel çapta ve kollara göre yönetim ilkelerini, en başta devletin çıkarlarını

gözönünde tutarak, rasyonel bir biçimde uyumlaştırma temeline dayanıyor. İşler, yerel gereksinimlerin giderilmesinin yanısıra, kentin cumhuriyet çapında ve tüm ülke çapındaki ekonomik komplekslere katkısı da artacak bir şekilde örgütleniyor.

Birliğin ekonomik ve sosyal gelişmeyle ilgili planları, şimdi artık Poti'deki temel yatırımları da yöneten kent Sovyeti yürütme kurulunca onaylanıyor. Birlik, değişik ekonomi dallarında kullanılabilecek mallar üreten, aynı şekilde yerli hammaddeleri, üretim artıklarını vb. kullanarak geniş talep olan malları üreten kendi işletmelerini kurma hakkına sahiptir.

Yeni organın mali kaynakları, işletmelerden ayrılan ödeneklerden oluşuyor. Bu birliklerde, maddi teşvik, üretimi geliştirme, sosyal-kültürel girişimler ve konut inşaatı fonları oluşturulmuştur. Anlaşılacağı gibi hem bütün olarak birlik, hem de bu birlik içinde yer alan her işletme bu fonların mali kaynağı olan kârların artmasından yararlanır. Emekçi kolektifleri üretimin yetkinliğini artırmak için çaba harcamaktadır. Bu, kentin bütçesini de güçlendiriyor, böylece bütçeden kentin imarı için daha fazla para ayrılmasına olanak sağlıyor. Sözü edilen kararda, ülkenin öteki kentlerinde de Poti deneyiminin yayılması tavsiye ediliyor.

Sovyetler çok yönlü çalışmalarının tümünü (2 milyon 300 bin sayıların çalışmakta olduğu 52 bin yerel Sovyet vardır) yığınlara dayanarak, yığınların yardımıyla yürütüyor. Ukrayna'nın küçük kentlerinden Konotopa'daki deneyim, bu bakımdan ilginçtir. Bu kentte Sovyetin yardımcıları olarak 26 bin kişiyi birleştiren toplumsal girişim organları faaliyet yürütüyor. Apartman ve semt komitelerinin faaliyetleri kentin bütün sokaklarını, her evi içine alıyor. Yürütme Komitesi, bu komiteler aracılığı ile halkı, binaların iyileştirilmesine, kentin imarına, sokakların yeşillendirilmesine ilişkin işlere çekiyor, her yerde düzeni sağlıyor. Toplumsal girişim organları, okullarla, kültür kuruluşlarıyla sıkı bağ içinde çalışıyor, faaliyetleri hakkında halka düzenli bir şekilde hesap veriyorlar.

Yerel erk organları biçimindeki temsili demokrasi böylece dolaysız demokrasiyle sıkı bağ içinde bulunuyor. Buna örnek olarak, köylülerin toplumsal aktifliğinin gelişmesinde, köy yaşamının güncel sorunlarının tartışıldığı yurttaş toplantılarının oynadığı önemli rolü gösterebiliriz. Bu toplantılarda bölge ve yöre sovyetlerinin yürütme komitelerinin yöneticileri de hazır bulunuyorlar. Halk bu toplantılarda parti ve sovyet organlarının kararları hakkında, yasama kararları hakkında ayrıntılı bilgi alıyor.

Bizde yurttaş toplantıları tüm ülke çapında yapılıyor. Bu toplantılarda en önemli yasa tasarılarının, devlet yaşamının birçok sorunlarının bütün halk tarafından tartışılması düzenli bir pratik haline gelmiştir. Emekçi kolektifleriyle ilgili yasa tasarısı hakkında (1983) 110 milyondan fazla yurttaş görüş bildirmiştir. SBKP MK'nin «Genel eğitim ve meslek okulları

reformunun temel doğrultuları» (1984) tasarısıyla ilgili tartışmalara 120 milyon insan katılmıştır. 27. Kongreye sunulan belgelerinin tartışılması da çok kapsamlı olmuştur. SBKP Programı'nın yeniden kaleme alınan biçimi, halk tartışmaları pratiğinin ve aynı şekilde referandum uygulamasının daha da genişletilmesine yöneliktir. Deneyim şunu gösteriyor: Yalnız tüm ülkeyi ilgilendiren sorunları değil, aynı zamanda ayrı ayrı cumhuriyetler çapındaki, hatta yerel çaptaki sorunları da açıkça ve geniş olarak tartışmak gereklidir. Söz konusu olan, örneğin, kent ve köy inşaatı tasarılarının, ulaşım, genel hizmetler, sağlık ve kültür hizmetleriyle ilgili sorunların da halk tarafından geniş çapta tartışılmasıdır.

V. İ. Lenin'in vurguladığı gibi, «onmilyonlarca yaratıcının aklı en yüce ve dahiane öngörülerle kıyaslanmayacak kadar daha üstün eserler yaratır» (7). Halk, tükenmez yeteneklere sahiptir ve bu yetenekler gerçek demokrasi ortamında ve halkın özyönetimi koşullarında gelişebilir. Bu ortamda, bu koşullarda voluntarizme, sübjektivizme, eleştirinin boğulmasına, hele hele eleştirenlerin kovuşturulmasına yer yoktur. Açıklık ilkesi, olumsuz olgulara karşı etkin bir panzehirdir. Herkes herşeyi bilmeden, her konuda bilinçli olarak hüküm vermeden ve faaliyeti göstermeden, geniş yığınların toplumsal yaşamda aktifliğinden söz edilemez. Açıklık, yetersizliklerin ve yapılan hataların içtenlikle ve cesaretle açığa vurulmasıdır, hem küçük hem de büyük planların hazırlanmasına halkın katılımıdır. Açıklık, kamuoyunun görüşünün, halkın değişik gruplarının gereksinimlerinin parti, devlet organları, bilim adamları ve basın tarafından sistematik olarak ve derinlemesine incelenmesini gerektiriyor.

Yaşam açıklığının bundan böyle de iyileştirilmesini zorunlu kılıyor. Devlet organları attıkları her adımla, sovyetlerin her şeyi halkın gözü önünde yapmalarını öngören Leninci hükmü doğrulamaktadır. Bunun için yeterince araç vardır: Sovyetlerin yürütme organlarının ve sayıların emekçi toplantılarına sunduğu çalışma raporları, dönem oturumları, yığınsal iletişim araçlarının geniş çapta kullanılması gibi olanaklar ortadadır.

Seçmenlerin kendi sayılarına dilekler listesi verme sistemi de halkın devleti yönetme işlerine doğrudan katılmasına hizmet ediyor. Bu dilek listeleri kişisel değil, toplumsal bir nitelik taşıyor, seçim öncesi toplantılarda oy çoğunluğuyla kabul ediliyor. Bu dilekler iç ve dış politikaya, seçim bölgesindeki somut sorunlara ilişkin oluyor. Bu dilek listeleri halk sayıların sovyetlerince dönem toplantılarında görüşülüyor, ekonomik ve sosyal gelişme planları ve bütçeler hazırlanırken dikkate alınıyor. Son 10 yılda halk sayıların sovyetlerinin 4 milyonu aşkın dileği kabul edip yürürlüğe koymuş olması, bu kolektif dilekler sisteminin ne kadar yaygın olduğunu gösteriyor.

(7) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 35, s. 281. («Tüm Rusya Sovyetleri 3. Kongresi'nde kapanış konuşması»ndan.)

Saylavlar halkın devlet organlarındaki yetkili temsilcileridir ve bu sıfatlarıyla onların haklarını ve yükümlülüklerini engelsiz yerine getirebilmeleri için koşullar yaratılmaktadır. Her saylav, devlet organlarına ve görevli kişilere soru yönelme hakkına sahiptir ve bu organlar ve kişiler sovyetin toplantısında buna yanıt vermek zorundadır. Bütün toplum ve devlet organları saylavı gecikmesiz kabul etmek, onun yaptığı önerileri belirli bir süre içinde görüşmekle yükümlüdür. Bütün kuruluşlar saylava gerekli belgeleri sağlamak zorundadır.

Parti, sovyetlere saylav olarak devlet işlerini yüksek bir düzeyde ve enerjik bir biçimde yürütme yeteneğine sahip saygın kişilerin seçilmesine, erk organlarının bileşiminin sistematik olarak yenilenmesine özen gösteriyor. Seçim pratiğimizde düzeltmeler yapılması sorunu da bu planda ele alınıyor.

SBKP 27. Kongresi'nden sonra SSCB Yüksek Sovyeti'nin, onun Prezidyumu'nun ve Birlik Sovyeti ile Uluslar Sovyeti olmak üzere her iki meclisinin daimi komisyonlarının çalışmalarında gözle görülür bir canlılık söz konusudur. Prezidyum, kısa bir süre içinde, ülkenin önemli bir dizi sosyal-ekonomik sorununu gördü ve kapsamlı, çok ileriye yönelik kararlar aldı. Örneğin, çalışmadan gelir sağlanmasına karşı savaşımlı etkinleştirme sorunu ele alındı; Letonya SSC'de ailenin güçlendirilmesi ve çocukların terbiyesiyle ilgili ailenin sorumluluğunun artırılmasına ilişkin yasanın hükümlerine uyulması konusundaki çalışmalar görüldü; Vinnitsa bölgesinde aşırı iki kullanmayı gidermeyi öngören yasayı uygulamada devlet organlarının çalışmaları analiz edildi.

SSCB Yüksek Sovyeti'nin her iki meclisinin daimi komisyonları büyük bir çalışma yürütüyor. Her iki mecliste 17'şer komisyon var ve saylavların yüzde 80'i bu komisyonlarda çalışma yürütüyor. Ekonominin, bilimin, tekniğin, kültürün, sosyal alanın geliştirilmesine, dışişlere ilişkin sorunları kapsayan geniş bir sorunlar yelpazesi bu komisyonların çalışma alanına giriyor. Komisyonların üyeleri kendi alanlarındaki sorunları iyi bilen, oldukça kalifiye uzmanlar olduğu için, her özel konuda ciddi araştırma yürütebilecek, bu araştırmalardan temelli değerlendirmeler çıkarabilecek ve tutarlı tavsiyelerde bulunabilecek durumdadırlar. Komisyonlar kendi yetkilerini, bu arada, doğrudan SSCB Bakanlar Kurulu'na öneriler iletme hakkını daha tam kullanır oldular. Bu önerilere dayanarak hükümet somut kararlar alıyor.

SSCB'nin ve birlik cumhuriyetlerinin yüksek organlarının çözmekte olduğu Sovyet yasalarını mükemmelleştirme görevinin yanısıra, kabul edilmiş olan yasaların daha tam ve ardıcıl bir biçimde uygulanması için savaşım yürütülüyor. Partinin 27. Kongresi Sovyet devletinin yasalarının titizlikle uygulanması ve bu yasaları çiğneyenlerin sert bir biçimde cezalandırılması zorunluluğunu vurguladı.

. SSCB Anayasası Yüksek Sovyetin devlet erkinin en yüksek organı olarak statüsünü net bir biçimde belirlemiştir. Yüksek Sovyet, Sovyet hükümetinin, Devlet Planlama Teşkilatının, Maliye Bakanlığının ve planların, bütçenin durumu ve uygulanması konusunda parti ve devlet önünde sorumluluk taşıyan öteki organların çalışmalarını doğrudan denetliyor. Bu arada, yasaları yapma ve uygulama çalışmalarını arasında organik bir bütünsellik sağlanıyor, öncü deneyim geliştiriliyor ve yaygınlaştırılıyor, yetersizlikler ortaya çıkarılıyor. Sosyalist toplumda denetimin görevleri ve amaçları işte böyle belirleniyor.

Her iki meclisteki komisyonlar sürekli ve kararlı denetim çalışması yürütüyorlar. Komisyonların görüştüğü her beş sorundan biri, bakanlıkların ve kurumların, yerel sovyetlerin yürütme komitelerinin çalışmalarını denetlemeye, bunların faaliyetlerinin bütünsel olarak ve derinlemesine gözden geçirilmesine yöneliktir.

Yüksek Sovyet ve komisyonları, elbette, dış politika sorunlarına da büyük önem veriyorlar. Örneğin, 20 Haziran 1986'da Kremlin'de Birlik Sovyeti'nin dışişleri komisyonlarının ortak oturumu yapıldı. Oturumda, ABD hükümetinin eylemleri sonucu, stratejik silahların sınırlandırılması konusundaki Sovyet-Amerikan anlaşmaları etrafında oluşmakta olan durum ele alındı. Bilindiği gibi, ABD hükümeti bu anlaşmalara uymaktan tek taraflı olarak vazgeçtiğini ilan etti. Komisyonlar, ele aldıkları konuyla ilgili bir karar aldılar ve bu kararın metnini Birleşik Amerika hükümetine ve Kongresine, aynı şekilde öteki ülkelerin parlamentolarına gönderdiler.

Bizim en yüksek erk organımızın dış politika faaliyetlerinin en önemli doğrultularından biri, sosyalist ülkelerin parlamentolarıyla bağları güçlendirmektir. Bu bağlar, demokrasiyi geliştirme konusunda deneyim değiş tokuşu bakımından gözle görülür sonuçlar veriyor. Referandumlarla ilgili belgeleri hazırlarken biz, Bulgaristan'da kamuoyu görüşünü araştırma konusundaki durumu inceledik, öğrendik. Biz, öteki parlamentoların daimi komisyonlarının yapısına ve çalışma pratiğine, bunların seçim pratiğindeki özelliklere, yasama ve uluslararası eylem deneyimine büyük dikkat ayırıyoruz.

Sosyalist demokrasinin geliştirilmesi, Sovyet yurttaşlarının hak ve özgürlüklerinin giderek daha da genişletilmesiyle sıkı bir bağ içindedir. SSCB'nin 1977 Anayasası bu hak ve özgürlükleri önemli ölçüde genişletti, politik, maddi ve hukuksal güvenceleri güçlendirdi. Söz konusu olan, Anayasada ilk kez yer alan, konut hakkı, sağlığın korunması hakkı, kültür değerlerinden yararlanma hakkı, devleti ve toplumu yönetme işlerine katılma hakkı, bilim, teknik ve sanat alanlarında özgürce yaratma hakkı ve daha başka haklardır.

Bütün hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde, emekçi kolektiflerinin

faaliyetleri çok büyük önem taşıyor. Ülkemizde 2,5 milyon emekçi kolektifi vardır. Toplumunu yeni baştan düzenleme ve yenileme konularındaki programlarımızın yazgısı, bizzat bu kolektiflerin elindedir. 1983 yılında SSCB Yüksek Sovyeti emekçi kolektiflerine ve bunların işletmeleri, örgütleri ve kuruluşları yönetme işlerindeki rolünün artırılmasına ilişkin bir yasa kabul etti. Yığınların dolaysız demokrasisi büyük ölçüde bu kolektifler aracılığıyla gerçekleştiriliyor. Fabrikaların, kolhozların, atelyelerin ya da hayvancılık çiftliklerinin gerçek sahibi olan emekçiler, ülkenin de efendisi oluyorlar.

İşler öyle bir yönde geliyor ki, yönetim organlarının işlevlerinin bir bölümü, örneğin üretimi planlama, sosyal gelişme, emeğin örgütlenmesi ve teşvik edilmesi alanlarındaki işlevleri emekçi kolektiflerine devrediliyor. Önceleri idari yönetim emekçi kolektiflerine artık onaylanmış olan üretim planları hakkında bilgi veriyordu. Emekçilere yalnız bu planları yerine getirme işi kalıyordu. Bugün ise emekçiler planların hazırlanmasına katılıyor, planlarda düzeltmeler yapıyor, kendi girişimleriyle üzerlerine yükümlülükler alarak planları geliştiriyorlar. Ancak yapıldıktan sonra bu planlar bakanlığın onayına sunuluyor.

Bugün emekçiler işletmelerin teknoloji politikasının belirlenmesine, işletmelerin yenilenmesine ve modernizasyonuna bizzat katılıyorlar. Sosyal politikalarını da emekçi kolektifleri kendileri saptıyorlar: Maddi teşvik fonlarının nasıl kullanılacağı, sosyal-kültürel gereksinimler için öngörülen kaynakların nerelere harcanacağı konusunda karar veriyorlar.

Emekçi kolektifleriyle ilgili yasa, kuşkusuz ki, işletmelerde girişkenliğin canlanmasına yardımcı oldu, ama deneyimin gösterdiği üzere, henüz tam olarak uygulanmıyor. Deneyim şunu öğretiyor: Yasada yer alan demokratik ilkeleri ve kuralları günlük yaşam pratiğine dönüştürecek mekanizmayı kökten iyileştirmek gereklidir. Bugün kolektifin yaşamıyla ilgili birçok önemli sorun işçi ve memurların ortak toplantılarında tartışılıyor. Küçük üretim gruplarında, küçük çalışma ekiplerinde emekçi konseyleri faaliyet gösteriyor. Bu tür konseylerin, idari yönetimden, parti, sendika ve komsol örgütlerinden, ekip konseylerinden vb. temsilcileri birleştirerek, işletmeler ve kombinalar düzeyinde de faaliyet göstermesi sorunu ortaya çıkıyor. İki-üç yılda emekçilerin tümü bu konseylerden geçebilir.

Artık eyleme geçmiş bulunan, özyönetimin çekirdeği durumundaki ekonomik muhasebe temelinde çalışan ekipler üzerinde daha ayrıntılı biçimde duralım. Bu ekipler yöneticilerini kendileri seçiyor ve pratik bunun etkin yol olduğunu gösteriyor. Demek ki, seçimle işbaşına gelme yöntemini bütün ekip başarılarına, ardından adım adım, ustabaşı, vardiya, bölüm, atelye şefleri ve sohvov (devlet çiftliği) başkanları gibi işletmelerin kimi öteki yönetici personel kategorilerine yaymak, anlaşılın,

uygun olacaktır. Bu yöntem fabrika ve kombinalardaki kolektiflerde haklılığını kanıtlamış bulunuyor. SBKP 27. Kongresi'nde belirtildiği gibi, halk ekonomisini yönetme işlerinde merkeziyetçilik ile demokrasiyi, tek başına idare ile seçimle idareyi uyumlaştırmanın günümüzün koşullarına uygun biçimlerini tam da bu doğrultuda aramak gerekir.

Emekçi kolektiflerinden söz ederken, sendikaların ülkenin ekonomik ve toplumsal yaşamında oynadığı önemli role değinmeden geçemeyiz. Sendikalar üretimin yönetiminde demokrasinin gerçekleştirilmesine yardımcı oluyorlar. Bizde bunun yeterince biçimleri vardır. Yukarıda sözü edilenlere, sosyalist yarışmanın örgütlenmesini, idari yönetimle kolektif iş akitlerinin imzalanmasını, düzenli çalışma yürüten üretim toplantılarına katılımı, teknik ilerlemeye hizmet eden girişimlerin gerçekleştirilmesine katılımı da ekleyelim. Sendikaların eylem alanı giderek genişliyor. Örneğin, sendikalar bugün daha önceleri devlet organlarına verilen kimi işlevleri, örneğin, sosyal sigortaları yönetme, iş güvenliği ve teknik güvenlik işlerini denetleme, emekçilerin tedavi ve dinlenme hizmetlerini örgütleme işlevlerini başarıyla yerine getiriyorlar. Emekçi kolektifleri yasası uyarınca sendikaların düzenlediği emekçi toplantıları (konferansları) işletmelerin bir tür «kolektif müdürleri» durumuna geldi.

Sosyalist özyönetimin gelişmesinde öteki toplumsal örgütlerin, kom-somolun, sanatçı birliklerinin, bilim-teknik ve kültür-egitim derneklerinin rolü de büyüktür. Bunlar, en değişik yaştan ve mesleklerden milyonlarca Sovyet insanının girişkenlik göstermesine olanak sağlıyorlar.

SSCB'nin bütün politik sistemi, ayrı ayrı kişilerin ve kolektiflerin haklarını devlet organları önünde, yönetim önünde garanti etmeye yöneliktir. Ama bu, herhangi bir uyumsuzluk ve uzlaşmazlık temelinde değil, yurdun ilerlemesi ve sere serpe gelişmesi için ortak savaşımın bütünsel platformu üzerinde, elbette eleştiriyi dışılamayan uyumlu işbirliği ortamında olmaktadır. 27. Kongre, Sovyet yurttaşlarının sosyal-politik ve kişisel hak ve özgürlüklerini derinleştirmeyi partinin ve devletin birincil görev olarak gördüğünü ilan etti. Bu arada sosyalizmin özü uyarınca, yükümlülük olmadan hak da olmayacağı gibi, yurttaşların hakları da onların yükümlülükleri olmadan söz konusu olamaz.

Sosyalist demokrasiyi geliştirirken biz, toplumumuzun yönetici gücü SBKP'den, demokrasiyi nasıl mükemmelleştireceğimizi de öğreniyoruz. Leninci demokratik merkeziyetçilik, kolektif yönetim, eleştiri ve özelleştirme, geniş açıklık ilkeleri, parti-içi yaşamın temel ilkeleridir. Komünistler bu ilkeleri devlet kurumlarının ve toplumsal örgütlerin çalışmalarına, bizim bütün gerçeklerimize de yayıyor.

Bu bağlamda, eleştiri ve özelleştirinin gelişmesine değinelim. Yakın geçmişten şunu biliyoruz: Eleştirinin ve özelleştirinin söndüğü yerde, çok ciddi olumsuz sonuçlara, bu arada demokrasi kurallarının çiğnenmesine

yolaçan keyfilik ve cezasız kalma ortamı doğar. Günahımızı niye gizleyelim: Birçok kadro, kendilerine yönelik kayıtları zorlukla algılıyor, hatta eleştiride bulunanları kovuşturuyorlar. Böylece bunlar Parti Tüzüğünü ve Sovyet yasalarını çiğniyorlar.

SBKP 27. Kongresi şunu açıkça ve kesinlikle vurguladı: Toplumda denetim dışında kalan, eleştiriye kapalı örgüt yoktur ve olmamalıdır, parti karşısında sorumluluktan muaf tutulan yönetici yoktur ve olmamalıdır. SBKP MK'nin, Parti Denetim Komitesi'nin kararları, yığınsal iletişim organlarında yayınlananlar, partimizin sözüyle eyleminin bir olduğunu ortaya koyuyor.

Partinin Sovyet toplumdaki yöneticilik rolünün artmasıyla sosyalist demokrasinin derinleşmesi, bütünsel ve yasal bir süreçtir. Erkte bulunan partinin, emekçilerin öteki örgütlerinin ihmal ederek ya da bunların yerini alarak, yalnız kendisinin bütün toplumsal gelişmeyi doğrudan yönetebileceği hayallerinin politik zararlarını Lenin defalarca açıklamıştır. SBKP parti organlarının, devlet, ekonomi ve toplum örgütlerinin işlevlerinin sınırlarının titizlikle çizilmesi ilkesini ardıcıl bir biçimde yaşama geçiriyor. Sovyetlerin parti tarafından yönetilmesi, herşeyden önce ve esas itibarıyla politik yönetimdir. Parti devletin iç ve dış politikasının genel doğrultularını çiziyor, ekonomik ve kültürel kuruculuğun temel görevlerini saptıyor, bu görevlerin yerine getirilmesi için neler gerektiğini belirliyor, ama bu görevleri bütün toplum, tüm halk gerçekleştiriyor.

SBKP, Sovyetlerin tam egemenliği konusundaki Leninci ilkeleri yaratıcı bir biçimde yaşama geçirirken, devlet erki organlarının güçlenmesine, bunların toplumsal yaşamdaki rolünün artmasına yardım ediyor. Komünist sayımlar Sovyetlerin pratiğine yüksek talep, sorumluluk ve girişimcilik ruhunu taşıyor.

Demokrasinin mükemmelleştirilmesini biz, yığınların yeni yaratıcılık yollarının yeretmesiyle bağlıyoruz. Sovyet politik sisteminin derin hümanist özü bunda ifadesini buluyor. Bu sistemin işlemesi, özgürlük, insan hakları, kişinin onuru gibi ülkülerin somut, reel yaşam içeriğiyle doldurulmasını sağlıyor.

TKP Merkez Komitesi'nin bildirisi

28 Eylül parlamento ara seçimlerinde 12 Eylül rejimi ve Anavatan Partisi ağır bir yenilgiye uğradı. ANAP oyları büyük ölçüde düştü. Halkın çoğunluğu, bütün baskı ve şantajlara rağmen oyunu, demokrasiden yana partilere verdi. ANAP hükümetinin meşru olmayan bir azınlık hükümeti olduğu artık tartışmasız ortadadır.

Ülkemizde şimdi yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Demokrasiyi kazanma mücadelesinin olanakları daha da genişlemiştir.

TKP'nin, Sol-Birlik'in, öteki sol güçlerin, aydın hareketinin uğrunda mücadele ettiği, ANAP hükümetini, bugünkü kötüye gidişi durdurma fikri, geniş halk yığınlarının desteğini kazanmıştır. Zıncı Amerikancı, yasağcı, emekçi düşmanı politika yenilgiye uğramış, 6 yıllık terör ve demagoji halkın demokrasi özlemini yok edememiştir. Demokrasi güçleri ara seçimlerde önemli bir başarı elde etmiştir. Muhalefet önüne koyduğu amaca ulaşmıştır.

Ama 12 Eylül rejimi yerinde duruyor. Özal hükümeti ara seçimlerde aldığı yenilgiyi kendiliğinden kabul etmeyecektir. Tersine, o, sonu görünen her gerici iktidar gibi, halk düşmanı amaçlarını daha da amansızca uygulamaya yeltenecek, ömrünü 1988 seçimlerine kadar uzatmak için her yola başvuracaktır.

Demokrasi güçlerinin önünde duran görev, *ANAP hükümetinin halk düşmanı adımlarını durdurmak ve bu hükümete son vermektir.* Bunun için yasal ve yasadışı tutulan bütün muhalefet güçleri, ara seçimlerde olduğu gibi, Özal hükümetine karşı koyma temelinde birleşmelidir. Hiçbir parti tek başına 12 Eylül rejimine son veremez, demokrasiye ulaşamaz. Ara seçimlerde elde edilen başarı mücadelenin gevşetilmesine yol açmamalıdır. Tam tersine *mücadele asil şimdi başlıyor.* Hükümetin atacağı barış ve demokrasi düşmanı her yeni adıma karşı hemen bugünden başlanarak yığınsal karşı koyuşlar örgütlenmeden, başarı güvence altına alınmaz, ANAP hükümetine son vermenin koşulları yaratılmaz.

ANAP hükümetinin:

– topraklarımıza yeni Amerikan nükleer ve kimyasal silahlar yerleş-tirmesine izin vermeyelim,

– yeni zamlar ve devalüasyon yapmasına, KİT'leri yabancı ve yerli tekellere peşkeş çekmesine dur diyelim,

– sendikal haklara yönelik yeni saldırılarının, Türk Ceza Yasasını daha da ağırlaştırma planlarının önüne geçelim.

ANAP hükümeti derhal istifa etmelidir. TKP, yasal muhalefet partilerinin öne sürdüğü, 1988 beklenmeden erkân seçimlere gidilmesi istemini destekliyor.

TKP, demokrasiden yana güçlerin Evren-Özal rejimine karşı birliğini güçlendirmek için elden gelen her çabayı harcayacaktır. TKP demokratik muhalefetin ciddi ve gerçekçi bir çıkış yolu programı üzerinde birleşmesinin geniş halk yığınlarının mücadelesini çok daha güçlendireceğine inanıyor. Şimdi sendikal hareketin demokrasi mücadelesindeki rolü daha da büyük bir önem kazanmıştır. Komünistler, Türk-İş'in hükümete karşı ve işçilerin hakları uğruna girişeceği her eylemi vargüçleriyle destekleyeceklerdir.

28 Eylül ara seçimlerinde halkın büyük çoğunluğu demokrasi isteyen partilere desteğini verdi. Şimdi tüm bu partilerin önünde duran görev, halkın fabrikalarda, alanlarda, tüm Anadolu'da mücadelesini yükseltmesine destek olmaktır. Komünistler bu uğurda her şeyi yapacaklardır.

Azınlığın diktasına son, çoğunluğun demokrasisi için!

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

29 Eylül 1986